

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Dopady členství v EU na teritoriální a komoditní
strukturu českého agrárního zahraničního obchodu**

Štěpánka Schenková

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Štěpánka Schenková

Evropská agrární diplomacie

Název práce

Dopady členství v EU na teritoriální a komoditní strukturu českého agrárního zahraničního obchodu

Název anglicky

The impact of EU membership on territorial and commodity structure of Czech agrarian foreign trade

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat dopady vstupu, respektive členství ČR v EU na teritoriální a komoditní strukturu agrárního zahraničního obchodu. Práce identifikuje změny, ke kterým došlo z hlediska kvantitativní, kvalitativní a hodnotové dimenze ze zahraničního obchodu a jednotlivých toků (export, import). Rovněž jsou identifikovány faktory, které významně ovlivňují, respektive ovlivňovaly současnou podobu AZO ČR. V neposlední řadě práce hodnotí konkurenceschopnost českého agrárního exportu, a to jak ve vztahu k vnitřnímu trhu zemí EU, tak i ve vztahu k trhu světovému.

Metodika

Charakteristika daného problému.

Sběr primárních a sekundárních dat v návaznosti na cíl práce.

Analýza dat prostřednictvím zvoleného aparátu.

Vyhodnocení dílčích výsledků.

Syntéza výsledků.

Diskuse získaných výsledků.

Formulování závěru práce.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Česká republika, agrární zahraniční obchod, export, import, komoditní struktura, teritoriální struktura, EU, SITC, společná zemědělská politika

Doporučené zdroje informací

Agrární zahraniční obchod. Ministerstvo zemědělství (eAGRI) [online]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/agrarni-zahranicni-obchod/>

Český statistický úřad [online]. Dostupné z WWW: <<http://czso.cz>>

FOJTÍKOVÁ, Lenka. Zahraničně obchodní politika ČR. Historie a současnost (1945-2008). 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 246 s. ISBN 978-80-7400-128-4.

PAUL R. KRUGMAN, Paul R. Maurice Obstfeld. International economics: theory and policy. 7th ed. Boston, MA: Addison-Wesley, 2006. ISBN 978-032-1293-831.

Teplá, M., Svoboda, J. Změny pravidel agrárního obchodu po vstupu ČR do EU. Praha: MZE ČR, 2003. ÚZEI. Ročenky agrárního zahraničního obchodu ČR. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

doc. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 30. 3. 2015

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 30. 3. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Dopady členství v EU na teritoriální a komoditní strukturu českého agrárního zahraničního obchodu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Luboši Smutkovi, Ph. D. za pomoc při volbě tématu práce, odborné vedení a užitečné rady, které mi poskytl při tvorbě diplomové práce.

Dopady členství v EU na teritoriální a komoditní strukturu českého agrárního zahraničního obchodu

The Impact of EU membership on territorial and commodity structure of Czech agrarian foreign trade

Souhrn

Cílem práce je analýza dopadů členství v EU na teritoriální a komoditní strukturu agrárního zahraničního obchodu. Práce identifikuje změny, ke kterým došlo z hlediska kvantitativní, kvalitativní a hodnotové dimenze ze zahraničního obchodu. Práce mapuje vývoj obou struktur od vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 až po současnost (konec roku 2014). Z teritoriálního hlediska je kladen důraz především na zahraniční obchod se státy Evropské unie, které představují hlavní obchodní partnery České republiky. V komoditní skladbě je postupně sledován vývoj toků zahraničního obchodu u jednotlivých agregací. Poslední část hodnotí konkurenceschopnost českého agrárního exportu ve vztahu k nejvýznamnějším teritoriím. Konkurenceschopnost agrárních komodit je hodnocena pomocí indexu RCA a LFI. Na základě vypočítaných hodnot jsou v závěru obecně definovány položky, které dosahují či nedosahují komparativní výhody.

Summary

The topic of this Diploma Thesis is the analysis of the impacts of EU membership on the territorial and commodity structure of Czech agrarian foreign trade. The paper identifies the changes that have occurred in the terms of quantity, quality and value dimension of foreign trade. The thesis traces the development of both structures from the accession the EU in 2004 till 2014. In terms of territory, the main focus lies on the foreign trade with European Union countries that are major trading partners of the Czech Republic. In the commodity structure is monitored the development of the foreign trade flows for each aggregation. The last section assesses the competitiveness of the Czech agrarian exports in the relationship with the most important territories. The ability of concurrence of the agrarian commodities is evaluated by RCA and LFI Indexes. On the basis of the calculated values are at the end generally defined the items that achieve or do not achieve comparative advantages.

Klíčová slova: Česká republika, agrární zahraniční obchod, export, import, komoditní struktura, teritoriální struktura, EU, SITC, společná zemědělská politika

Keywords: the Czech Republic, agrarian foreign trade, export, import, commodity structure, territorial structure, EU, SITC, Common Agricultural Policy

Obsah

1	ÚVOD.....	9
2	CÍL PRÁCE A METODIKA.....	11
3	TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	19
3.1	Zahraníční obchod a AZO.....	19
3.1.1	Faktory ovlivňující zemědělský trh	21
3.1.2	Intrastat a Extrastat	23
3.2	Společná obchodní politika.....	24
3.2.1	Nástroje SOP.....	24
3.2.2	Typologie integrací	28
3.2.3	Mezinárodní dohody	29
3.2.4	Změny obchodní politiky po vstupu ČR do EU	31
3.3	World Trade Organisation (WTO).....	32
3.3.1	GATT a WTO.....	32
3.3.2	Postavení ČR ve WTO.....	33
3.3.3	WTO a zemědělství	34
3.4	Zemědělství v EU.....	36
3.4.1	Společná zemědělská politika.....	36
3.4.2	Dopad SZP na české zemědělství	39
3.4.3	Nástroje českého AZO.....	40
3.5	Agrární zahraniční obchod ČR.....	42
3.5.1	Základní tendence českého AZO	42
3.5.2	Před vstupem do EU	43
3.5.3	Změny po vstupu do EU	44
3.5.4	Konkurenceschopnost českého AZO.....	46

4	ANALYTICKÁ ČÁST	47
4.1	Analýza teritoriální struktury	47
4.1.1	Výchozí situace v roce 2003	47
4.1.2	Vývoj po vstupu do EU	49
4.1.3	Evropská unie	52
4.1.4	OSVTE.....	56
4.1.5	SNS	58
4.1.6	Rozvojové země.....	60
4.2	Analýza komoditní struktury.....	63
4.2.1	Situace v roce 2003	63
4.2.2	Komoditní struktura exportu.....	63
4.2.3	Komoditní struktura dovozu	69
4.2.4	Komoditní struktura bilance	73
4.3	Analýza komparativních výhod	76
4.3.1	Analýza konkurenceschopnosti pomocí indexu RCA	76
4.3.2	Analýza konkurenceschopnosti pomocí indexu LFI	78
5	ZÁVĚR	86
6	Seznam použitých zdrojů.....	89
7	PŘÍLOHY	92
8	Seznam grafů:	102
9	Seznam tabulek:	103

1 ÚVOD

Zahraniční obchod s agrárními produkty patří k základním předpokladům fungující ekonomiky každé země bez ohledu na její vyspělost. Podíl agrárního odvětví na celkovém zahraničním obchodu je menšinový, má však své významné zastoupení v globální ekonomice. S rostoucí globalizací je i zemědělství čím dál více ovlivňováno světovým hospodářským a ekonomickým vývojem. Realizací agrárního zahraničního obchodu získávají zapojené státy určitou potravinovou soběstačnost, která je vlivem rostoucí populace stejně důležitá jako soběstačnost energetická. Další významnou funkcí je rozvoj potravinářského průmyslu a schopnost generovat přidanou hodnotu díky exportu zpracovaných produktů.

Česká republika, díky své výhodné geografické poloze v srdci Evropy, zastává výhodnou pozici pro mezinárodní výměnu. Směna zboží má podstatný vliv na ekonomický vývoj této země. ČR disponuje rozvinutou průmyslovou výrobou, ale nedostatečnou surovinovou základnou, relativně nízkou domácí poptávkou a omezením pracovních sil. Zapojení se do mezinárodní směny je tak důležitým zdrojem hospodářského růstu země, zvyšuje její bohatství, spotřební možnosti i blahobyt obyvatel.

Agrární zahraniční obchod ČR prošel za posledních 25 let výraznými změnami. Jednalo se například o přechod z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní a s tím související problémy z transformačního období (1989 – 1998). Prioritou zemědělství před rokem 1989 bylo především zajištění potravinové soběstačnosti. V průběhu 90. let však převládla snaha o transformaci zemědělství s následnými procesy restituce a privatizace. Výše uvedená restrukturalizace zemědělství způsobila pokles zemědělské výroby, nejen rostlinné, ale především živočišné. Česká republika tímto ztratila svoji potravinovou soběstačnost a musela se začít vypořádávat s novým problémem neobdělávané zemědělské půdy.

Po transformačním období nastaly změny především v rámci teritoriální struktury, kdy se český trh musel přeorientovat na zahraniční trhy. Aby se Česká republika mohla přiblížit evropským standardům, potřebovala pomoc zvenčí. V devadesátých letech a na počátku nového tisíciletí tak Evropská unie začala aplikovat nástroje předvstupní pomoci.

Nejen Česká republika, ale i ostatní kandidátské země tak získaly možnost čerpat finanční pomoc potřebnou k restrukturalizaci a obnově zemědělského sektoru.

V roce 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie a stala se tak součástí integračního uskupení disponujícího obrovským územím a kvalifikovanou pracovní silou. Vstupem ČR do EU nastala řada změn a zlepšily se podmínky vzájemného obchodu mezi ČR a dalšími členy Společenství. Česká republika se stala součástí jednotného vnitřního trhu, došlo k odstranění bariér obchodu a zjednodušení obchodní výměny. Česko, jako člen EU, má přístup na rozlehlý vnitrouniní trh, jednodušší přístup na trhy třetích zemí a stalo se tak konkurenceschopnějším. Navíc má EU silnou negociační sílu, což prospívá i zahraničnímu obchodu ČR.

V naší zemi není od vstupu do EU uplatňována vlastní zahraničně obchodní politika a oblast obchodu je tak přesunuta z národní na komunitární úroveň. Ode dne vstupu do EU je v ČR vůči třetím zemím aplikována Společná obchodní politika (SOP) a s ní spojené autonomní a smluvní nástroje a společný celní sazebník. Ke změnám došlo i u mezinárodních obchodních smluv. ČR je v mezinárodních dohodách uzavřených mezi EU a třetími zeměmi součástí smluvní strany a došlo k ukončení všech dohod, které nejsou slučitelné s členstvím v EU. Česká republika zároveň přijala principy a pravidla Společné zemědělské politiky (SZP), které český agrární zahraniční obchod výrazně ovlivňují. Členství v Evropské unii změnilo i postavení ČR ve Světové obchodní organizaci (WTO). ČR sice zůstala členem WTO, ale zapojením do výše zmíněné Společné obchodní politiky EU již na půdě WTO nevystupuje samostatně.

Členství v Evropské unii tedy nepřináší jen výhody. Zrušení obchodních bariér, dodržování nařízení EU a nerovnoměrné pokrytí dotací s sebou přináší další výzvy a problémy, kterým agrární zahraniční obchod ČR musí čelit. Pokles živočišné výroby přináší ztrátu potravinové soběstačnosti a český trh nelze snadno ubránit levným a často nekvalitním dovozům ze zahraničí díky otevřené obchodní politice.

V této práci je zpracována obecná charakteristika zahraničního obchodu, jejíž metodika slouží jako východisko pro analýzu agrárního zahraničního obchodu ČR. Blíže je analyzována teritoriální a komoditní struktura českého AZO z hlediska hodnocení po vstupu ČR do EU. V závěrečné části je pak hodnocena konkurenceschopnost jednotlivých komoditních skupin.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cíl

Cílem práce je analyzovat dopady vstupu, respektive členství ČR v Evropské unii na teritoriální a komoditní strukturu agrárního zahraničního obchodu. Práce identifikuje změny, ke kterým došlo z hlediska kvantitativní, kvalitativní a hodnotové dimenze ze zahraničního obchodu a jednotlivých toků (export, import). Rovněž jsou identifikovány faktory, které významně ovlivňují, respektive ovlivňovaly současnou podobu AZO ČR. V neposlední řadě práce hodnotí konkurenceschopnost českého agrárního exportu, a to jak ve vztahu k vnitřnímu trhu zemí EU, tak i ve vztahu k trhu světovému.

Cílem teoretické části je specifikovat teoretická východiska agrárního zahraničního obchodu. Úkolem je vymežit podstatu a význam agrárního zahraničního obchodu a definovat faktory, které ovlivňují trh s agrárními produkty. Dále je charakterizována Společná obchodní politika, Společná zemědělská politika a jejich dopady na české zemědělství.

Analytická část práce mapuje vývoj teritoriální a komoditní struktury českého agrárního zahraničního obchodu od vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 až po současnost (konec roku 2014). Z teritoriálního hlediska je kladen důraz především na zahraniční obchod se státy Evropské unie, které představují hlavní obchodní partnery České republiky. Další zkoumané teritoriální skupiny jsou země OSVTE, SNS a rozvojové země. V komoditní skladbě je postupně sledován vývoj toků zahraničního obchodu u jednotlivých agregací. Poslední část hodnotí konkurenceschopnost českého agrárního exportu ve vztahu k nejvýznamnějším teritoriím. Na základě vypočítaných hodnot jsou v závěru obecně definovány položky, které dosahují či nedosahují komparativní výhody.

Metodika

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je vypracována na základě sekundárních zdrojů z nastudované literatury a internetových zdrojů zabývajících se danou problematikou.

Praktická část práce, kterou tvoří analýza dopadů vstupu do Evropské unie na teritoriální a komoditní strukturu českého AZO, je provedena na základě sběru statistických dat. Tato data pocházejí ze statistických databází (ČSÚ, MZe ČR, Eurostat,

ročenky ÚZEI) a zaměřují se na období od roku 2004 do roku 2014. Data jsou analyzována v běžných cenách a v české koruně (v mil. Kč, v mld. Kč).

Pro hodnocení základních tendencí AZO ČR jsou užívány absolutní (sledované v Kč běžných cen) a relativní ukazatelé (sledované v %). U absolutních ukazatelů se jedná o celkový agrární dovoz, agrární vývoz a saldo AZO. K relativním ukazatelům se řadí podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu, podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu a krytí importu exportem.

Vývoz (export)

Vývoz je označován písmenem X. Vyjadřuje hodnotu odeslaného zboží do zahraničí, které přestoupilo hranici za účelem jeho trvalého nebo dočasného ponechání v zahraničí. Export země je závislý na následujících faktorech: zahraniční důchod, poměr domácí cenové hladiny k zahraniční, nominální měnový kurz, vládní podpory a restriktce či spotřebitelské preference. Zvýší-li se zahraniční důchod, poroste i poptávka po domácí produkci, tím pádem i výše vývozu a naopak. Je-li domácí cenová hladina nižší než zahraniční, stávají se domácí statky levnějšími a vývoz se zvyšuje. [1]

Stane-li se země vývozcem zboží, celkový národní blahobyt je pak větší, protože přínosy obchodu jsou vyšší než jeho ztráty. *Celkový agrární vývoz ČR* se skládá z hodnoty agrárního zboží odeslaného z České republiky do všech zemí světa. [2]

Dovoz (import)

Dovoz je označován písmenem M. Vyjadřuje hodnotu přijatého zboží ze zahraničí, které přestoupilo hranici za účelem jeho trvalého nebo dočasného ponechání v zahraničí. K nejdůležitějším faktorům, které ovlivňují import země, patří: úroveň domácího důchodu, poměr cenových hladin, měnový kurz, obchodní omezení a spotřebitelské preference. [1]

Přínosy obchodu těch, kteří na importu vydělávají (domácí spotřebitelé), jsou vyšší než ztráty těch, kteří na něm trápí (domácí výrobci). Z toho vyplývá přínos samotného zahraničního obchodu. *Celkový agrární dovoz* se skládá z hodnoty zboží dovezeného do České republiky ze všech zemí světa. [2]

Saldo obchodní bilance

Jedná se o rozdíl mezi vývozy zboží domácí ekonomiky a dovozy zboží ze zahraničí. Rozdíl těchto hodnot se označuje jako *saldo OB*.

Vývoz > Dovoz → aktivní saldo OB

Dovoz < Vývoz → pasivní saldo OB

Z hlediska komparace vývoje jednotlivých ukazatelů v čase jsou využity nástroje bazického a řetězového indexu. Výpočtem bazického indexu je možno porovnat ukazatele sledovaného roku k bazickému (výchozímu) roku (rok 2004).

Bazický index (s pevným základem)

$$I(x)_{i/b} = \frac{x_i}{x_b}$$

kde je x_i hodnota ukazatele v i -tém období

x_b hodnota ukazatele v základním období

Řetězový index (s pevným základem)

$$x_i = \frac{y_i}{y_{i-1}}$$

kde je y_i aktuální období

y_{i-1} předchozí období

Analýza dynamiky a tempa růstu jednotlivých ukazatelů v čase je vyjádřena průměrným tempem růstu. Tento nástroj je vypočítán geometrickým průměrem řetězových indexů.

Ekonomický význam zahraničního obchodu je vyjádřen vztahem mezi celkovým „objemem zboží, které se v dané zemi vyrobí a objemem zboží, které se v této zemi ve sledovaném období spotřebuje. [3]

Úspěšnost (objem) zahraničního obchodu lze tedy obecně vyjádřit jako **stupeň krytí importu exportem** a je určen vzorcem:

$$\frac{\text{Vývoz}(X)}{\text{Dovoz}(M)} * 100$$

Tento orientační ukazatel uvádí, z kolika procent je hodnota importu kryta hodnotou exportu. Lze tak analyzovat trend vzájemného vývoje exportu a importu. Úspěšnosti

zahraničního obchodu je dosaženo v případě, kdy dosáhne země hodnoty vyšší než 100. Ukazatel však nevyovídá o kvalitě zahraničně obchodní směny. [3]

Analýza dopadů vstupu do EU na český agrární zahraniční obchod probíhá ve dvou základních rovinách:

- 1) Analýza teritoriální struktury českého agrárního zahraničního obchodu,
- 2) Analýza komoditní struktury českého agrárního zahraničního obchodu.

Analýza teritoriální struktury

Tato část je zaměřena na sběr a hodnocení výsledků a vývoje agrárního zahraničního obchodu s jednotlivými teritorii, se kterými Česká republika na základě bilaterálních dohod (uzavřených před vstupem ČR do EU), dohod uzavřených EU (po vstupu do EU) nebo obecně platných dohod podle pravidel WTO realizuje zahraničně obchodní směnu. Z hlediska zjednodušení monitoringu výsledků a získání ucelenějšího přehledu o vývoji českého AZO, byly země rozděleny do několika skupin (teritorií), tudíž jednotlivé vztahy jsou zkoumány s každým teritoriem zvlášť. Tyto země jsou rozděleny do následujících teritorií, podle metodiky Českého statistického úřadu¹:

- 1) Země EU – „Evropská unie“ = tzv. EU-15 („staré země“ EU, do 30. 4. 2004), EU-13 („nové členské země“ EU, od 1. 5. 2004)
EU-15 = Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Itálie, Irsko, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie,
EU-13 = Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, [4]
- 2) Země OSVTE – „Ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou“ (patří sem převážně členské země OECD, EFTA a země, které se dle WTO řadí k „developed countries“ a nejsou uvedené ve skupinách výše (Andorra, Austrálie, Faerské ostrovy, Gibraltar, Grónsko, Izrael, Japonsko, Jihoafrická republika, Kanada, Nový Zéland, San Marino, Turecko, Svatý stolec, USA); [4]
- 3) Země SNS – „Společenství nezávislých států“ (země bývalého Sovětského svazu: Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán); [4]

¹¹ Dostupné na stránkách Českého statistického úřadu : http://apl.czso.cz/pll/stazo/SS?j=Metodika_CS.html

- 4) Rozvojové země (RZ) – ostatní země světa, které nejsou zahrnuté ve výše uvedených skupinách: Afghánistán, Alžírsko, Americké Panenské ostrovy, Antigua a Barbuda, Argentina, Bahamy, Bangladéš, Bolívie, Brazílie, Britské Panenské ostrovy, Burkina Faso, Burundi, Cookovy ostrovy, Dominika, Dominikánská republika, Egypt, Ekvádor, Etiopie, Falklandy, Fidži, Filipíny, Gabon, Gambie, Ghana, Grenada, Guatemala, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haiti, Honduras, Hongkong, Chile, Indie, Indonésie, Irák, Írán, Jamajka, Jemen, Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy, Jordánsko, Kambodža, Kamerun, Keňa, Kolumbie, Komory, Kongo, Korea, Kostarika, Kuvajt, Libanon, Libérie, Madagaskar, Malajsie, Malawi, Maledivy, Mali, Maroko, Mauretánie, Mauricius, Menší odlehlé ostrovy USA, Mexiko, Mosambik, Myanmar, Namibie, Nepál, Niger, Nigérie, Nikaragua, Nizozemské Antily, Omán, Pákistán, Panama, Papua Nová Guinea, Paraguay, Peru, Pobřeží slonoviny Rwanda Salvador, Saúdská Arábie, Senegal, Seychely, Sierra Leone, Singapur, Spojené arabské emiráty, Srí Lanka, Súdán, Surinam, Svazijsko, Sýrie, Šalamounovy ostrovy, Tanzanie, Thajsko, Tchaj-wan, Togo, Trinidad a Tobago, Tunisko, Uganda, Uruguay, Venezuela, Zambie, Zimbabwe [4]

Tato práce zkoumá jednotlivé vztahy a změny českého AZO s výše uvedenými skupinami (teritorii). Vzhledem k tomu, že více než 80 % celkového objemu AZO ČR je realizováno v rámci EU, soustředí se analýza především na obchodní vztahy s těmito skupinami. Práce hodnotí současný vývoj zahraničně obchodní směny po vstupu ČR do EU a hlavní faktory, které ovlivňují dopady na AZO ČR a jeho budoucí vývoj.

Po vstupu České republiky do Evropské unie se podíl členských zemí EU na českém AZO zvýšil o cca 40 % (ze 48 % na 88 %). Hlavním faktorem je rozšíření skupiny EU-15 o 10 států, tedy na EU-25, což výrazně rozšiřuje dané teritorium, ve kterém obchodní vztahy probíhají. Čtyři přistoupivší země (Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko) patřily spolu s Českou republikou do skupiny CEFTA a jejich podíl na celkovém obratu českého AZO dosahoval již v posledních letech před 1. 5. 2004 zhruba 24 %. V podstatě i další zbylé země CEFTA (Rumunsko, Bulharsko, Chorvatsko), které přistoupily v letech 2007 – 2013 do EU, jsou důležitými cílovými zeměmi z hlediska agrárního obchodu ČR.

Analýza komoditní struktury

Prostřednictvím analýzy komoditní struktury lze sledovat strukturu AZO, hodnotit její kvalitu (z hlediska její struktury, hodnoty a množství) a zároveň odhadnout její budoucí vývoj. Práce analyzuje komoditní skladbu exportu a komoditní skladbu importu agrární a potravinářské produkce a hodnotí výsledky zahraničního obchodu s rozhodujícími komoditami.

Základní hodnotovou jednotkou pro hodnocení analýzy českého AZO je česká koruna (Kč), ale významná část údajů týkajících se zahraničního obchodu EU pochází z databáze Eurostatu², která používá měrnou jednotku USD.

Tabulka č. 1: Harmonizovaný systém klasifikace zboží

Kód	Název zboží
01	Živá zvířata
02	Maso a droby
03	Ryby, korýši, měkkýši a ostatní
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky
05	Ostatní živočišné produkty
06	Živé rostliny a květinářské výrobky
07	Zelenina, kořeny a hlízy
08	Ovoce a ořechy
09	Káva, čaj, maté, koření
10	Obiloviny
11	Mlýnské výrobky, slad, škroby
12	Olejnatá semena a plody
13	Rostlinné výtažky a šťávy
14	Rostlinné pletací materiály
15	Živočišné a rostlinné tuky a oleje
16	Přípravky z masa a ryb, korýšů
17	Cukr a cukrovinky
18	Kakao a kakaové přípravky
19	Přípravky z obilí
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů
21	Různé potravinové přípravky
22	Nápoje a lihoviny, ocet
23	Zbytky a odpady v potravinářství
24	Tabák a tabákové výrobky

Zdroj: ČSÚ (2015), metodické poznámky

Pro monitoring zahraničně-obchodní směny z hlediska hodnocení vývoje komoditní struktury je v práci použit nový harmonizovaný systém HS 2³, který využívá většina zemí

² Dostupné na stránkách Eurostatu: <http://ec.europa.eu/eurostat>

Evropské unie, čímž lze snáz porovnávat mezinárodní vývoj zahraničního obchodu mezi členskými zeměmi EU. Jednotlivé agregace jsou uvedené v Tabulka č. 1: Harmonizovaný systém klasifikace zboží

Komoditní struktura analyzuje u jednotlivých skupin agrárních produktů jejich export, import a bilanci. V rámci analýzy jsou k jednotlivým údajům dopočítávány bazické a řetězové indexy, podíly zastoupení dané skupiny komodit oproti ostatním skupinám v agrárním zahraničním obchodě a podíl agrárního obchodu na celkovém zahraničním obchodě. Z geometrického průměru řetězového indexu je vyjádřeno tempo růstu. Úspěšnost AZO jednotlivých agregací je hodnocena pomocí stupně krytí importu exportem.

Identifikace komparativních výhod země na mezinárodní úrovni (ve vztahu k jednotlivým teritoriím) je zjištěna pomocí aplikace Balassova indexu komparativních výhod (index RCA). Index RCA hodnotí vývozní potenciál země a dokáže určit, na co se země specializuje a v čem má komparativní výhodu. Počítá se jako poměr podílu dané komoditní skupiny na celkovém agrárním vývozu země, jež vyváží do jiné země nebo seskupení zemí, k podílu stejné komoditní skupiny v této zemi či seskupení na jejich celkových agrárních vývozech. Hodnota ukazatele větší než jedna informuje, že má země zjevnou komparativní výhodu. Naopak hodnota nižší než jedna udává komparativní nevýhodu. [5]

$$RCA = \frac{\frac{X_{ij}}{X_i}}{\frac{X_j}{X}}$$

kde je X_{ij} export komoditní skupiny j v případě země i

X_i celkový export země i

X_j světový export komoditní skupiny j

X světový export celkový

³ Mezinárodní klasifikace zboží, jež se dělí se na kapitoly označované 2místným numerickým kódem (HS2). Tyto kapitoly se dále dělí na čísla označovaná 4místným numerickým kódem (HS4), která se dále dělí na položky označované 6místným numerickým kódem (HS6).

V této práci jsou spočítány indexy RCA zvláště pro uzavřený trh mezi ČR a Evropskou unií, dále pro uzavřený trh mezi ČR a třetími zeměmi. Jednotlivé hodnoty exportu se tedy týkají jen uzavřeného trhu, který probíhá v rámci vymezené skupiny (nikoliv celosvětově).

Analýza konkurenceschopnosti na bilaterální úrovni ve vztahu k EU a třem nejdůležitějším partnerům (Německu, Polsku, Slovensku) udává, zda Česká republika dosahuje ve vzájemném obchodu s nimi komparativních výhod. Pro potřeby této analýzy je použit Lafayův index LFI, který je vyjádřen následujícím vzorcem:

$$LFI_{ijt} = \left[\frac{X_{ijt} - M_{ijt}}{X_{ijt} + M_{ijt}} - \frac{\sum_{j=1}^k (X_{ijt} - M_{ijt})}{\sum_{j=1}^k (X_{ijt} + M_{ijt})} \right] * \frac{X_{ijt} + M_{ijt}}{\sum_{j=1}^k (X_{ijt} + M_{ijt})} * 100$$

kde je X... export

M... import

i... země

t... rok

j... obchodovaná skupina zboží z celkového počtu obchodovaných skupin zboží (obchodovaná agregace z celkového počtu AZO)

Platí:

LFI > 0 – komparativní výhoda

LFI < 0 – komparativní nevýhoda

Konkurenceschopnost exportu je tím větší, čím větší je projevená komparativní výhoda ve skupině zboží. Vzhledem k tomu, že hodnoty LFI jsou počítány pro jednotlivé agregace, celkovým počtem obchodovaných skupin zboží se rozumí celkový obchodní tok agrárního zboží mezi danými státy nebo skupinami států.

Po zpracování dat v jednotlivých obdobích je provedena komparace, vyhodnocení změn a závěrů z provedených analýz.

3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

3.1 Zahraniční obchod a AZO

Existuje mnoho definic, kterými lze charakterizovat **zahraniční obchod**. Obecně se jedná o „*část národního hospodářství, která zahrnuje směnu se zahraničím*“. [6]

Trochu podrobněji lze ZO definovat jako „*konkrétní projev ekonomických vztahů mezi jednotlivými ekonomikami či ekonomickými seskupeními a jejich vnějším ekonomickým prostředím, a to ve formě obousměrných toků hmotného i nehmotného zboží a služeb*.“ Jedná se tedy o pohyb zboží a služeb z jednoho státu do druhého. [7]

U členských států Evropské unie lze dále rozlišit tzv. *intraobchod* (jednotný trh), tedy obchod s dalšími členy EU a tzv. *extraobchod*, tedy obchod se „třetími zeměmi“ (státy mimo EU). Zahraniční obchod zahrnuje směnu s jednou konkrétní zemí. [6]

V rámci zahraničního obchodu dochází k toku zboží a služeb ve dvou směrech. Rozlišujeme tedy vývoz (export, X), dovoz (import, M), platební bilanci (vývoz – dovoz), obrat (vývoz + dovoz).

Agrární zahraniční obchod

Agrární zahraniční obchod (dále AZO) se zabývá pouze obousměrnými toky zemědělského a potravinářského zboží a výrobků tabákového průmyslu. Obecně tyto produkty nazýváme komoditami a jsou vymezené kapitolami 1 – 24 Celního sazebníku. [8] Z celosvětového hlediska nemá zemědělství významný podíl na tvorbě a zaměstnanosti, nicméně je důležitým bodem v mezinárodním obchodním vyjednávání.

V České republice se zemědělství podílí 2 % na tvorbě HDP. Mnohem vyšší význam má však v rozvojových zemích. Lze tedy obecně konstatovat, že čím je daná země vyspělejší, tím se podíl zemědělství na HDP snižuje. Mezinárodní směna agrárních produktů je nezbytná v oblastech, kde vlastní zemědělská výroba nestačí k uspokojení domácí spotřeby. Tento problém se týká například zemí s vysokým přelidněním nebo špatnými přírodními podmínkami, naopak jiné země dokážou určité zemědělské produkty vyrábět levněji a do těchto zemí je exportovat. Proto má agrární obchod výrazný dopad na úroveň života mnoha obyvatel z celého světa a i přes nízký podíl na světovém obchodu je důležitým ekonomickým hráčem. S rostoucí globalizací roste i důležitost agrárního

zahraničního obchodu, především v nově industrializovaných a rozvojových částech světa. [9], [10], [11]

Podle způsobu dopadu agrárního zahraničního obchodu na saldo obchodní bilance můžeme potravinářské a zemědělské komodity rozdělit do 2 základních skupin. Jedná se o kompetitivní (konkurenční) a nekompetitivní (nekonkurenční) produkty.

Kompetitivní produkty lze vyrábět téměř ve všech přírodních oblastech, tudíž pro ně dovezené produkty představují konkurenci (např. potravinářské suroviny a potraviny). Obecně sem patří většina základních potravin (maso, mléko, obiloviny, brambory apod.). V České republice ještě olejnatá semena a plody.

Nekompetitivní produkty, označované jako zbytné, lze produkovat jen v určitých oblastech, takže dovezené produkty pro ně nejsou konkurenční. Pro jednotlivé země představují produkty, které v dané zemi nelze kvůli přírodním podmínkám vyprodukovat, a proto je potřeba je dovézt. V případě České republiky se jedná například o citrusové plody, kávu, kakao, mořské ryby, zeleninu atd. [10], [12]

Agrární zahraniční obchod se oproti obchodu s výrobky z ostatních odvětví vyznačuje množstvím určitých specifik. K odlišnostem agrárního sektoru patří především:

- časové zpoždění, nízká nabídková pružnost, nízká cenová i důchodová poptávková pružnost u většiny produktů,
- přestože poptávka po potravinách je časově spíše stabilní, zemědělská produkce může být: cyklická, periodická, sezónní,
- omezené nebo finančně náročné možnosti skladování a potravinářských produktů (nízká trvanlivost produktů),
- vliv klimatických podmínek na produkci a tržní ceny,
- potravinová bezpečnost,
- pouze částečná odpovědnost producentů zemědělských producentů za nekontaminovanost potravin,
- nízká nákladová pružnost zemědělských výrobců, kteří jsou závislí na ceně, kvalitě a časové dostupnosti průmyslových vstupů,
- stále větší důraz na tzv. mimo-produkční funkce zemědělství (např. péče o krajinu apod.), které značně ovlivňují i agrární obchod. [13]

3.1.1 Faktory ovlivňující zemědělský trh

Za posledních 20 let je trh s agrárními produkty ovlivňován mnohými faktory, které výrazně ovlivňují regionální i světový trh a nelze je předem předpovědět. Patří sem například změny ve spotřebitelských preferencích, finanční krize, časová nepravidelnost při sklizních rostlinné produkce, choroby rostlin a zvířat, nárůst cen námořní dopravy, vliv turistického ruchu na spotřebu potravin apod. V rámci jednotlivých agregací mezinárodního trhu s agrárními komoditami navíc existují značné výkyvy a poptávkou.

Zhruba od 2. poloviny roku 2006 došlo k nárůstu cen důležitých zemědělských komodit, které figurují ve struktuře mezinárodního agrárního obchodu. Příčinou byl mj. výrazný pokles nabídky obilnin na světovém trhu způsobený poklesem jejich neprodaných zásob. [11]

AZO České republiky je charakterizován nízkým podílem zpracovaných potravinářských komodit ve skladbě českého exportu do zemí EU. Většina vyspělých zemí preferuje dovoz surovin a následný vývoz finálních produktů, což v ČR zatím nefunguje. Dále jsou pro ČR typické nízké ceny exportovaného zboží, které jsou v průměru nižší než u evropských zemí. Na exportu agrárního zboží se podílí velké množství subjektů, což vede ke vzájemné konkurenci a tlačí ceny směrem dolů. [11]

K dalším faktorům, které ovlivňují trh agrárních komodit, patří:

Klimatické změny

Klimatické změny mají dopad na globální zemědělskou produkci a způsobují tak výrazné poklesy v objemu sklizně. Nejohroženějšími oblastmi jsou chudé země a nemajetné vrstvy obyvatelstva. K těmto jevům patří hlavně záplavy a globální oteplování, které ovlivňuje rozložení a intenzitu dešťových srážek a vzestup teplot.

Růst světové populace

Růst počtu obyvatel samozřejmě ovlivňuje poptávku po zemědělských a potravinářských komoditách, a tedy i mezinárodní obchod s daným zbožím. Za posledních 50 let se počet obyvatel světové populace více jak zdvojnásobil. V roce 1960 žilo na Zemi okolo 3 mld. obyvatel, v roce 2014 je to již přes 7 mld., což představuje nejvyšší tempo růst světové populace. Nejvýrazněji se na celkovém počtu obyvatel podílí rozvojové země, které představují zhruba 80 % podíl světové populace.

Úbytek zdrojů sladké vody

Rostoucí počet obyvatel pochopitelně souvisí i s rostoucí spotřebou vody. Již dnes trpí nedostatkem vody přes 2 mld. obyvatel naší planety a do roku 2020 se očekává pokles na 3,5 mld. obyvatel⁴. Určité řešení může přinést například odsolování nebo recyklace mořské vody. Náklady na tyto procesy jsou však obrovské a projeví se na zvýšení cen zemědělské produkce.

Disponibilní zemědělská půda

Podíl zemědělské půdy na celkovém povrchu planety se sice zvyšuje, ovšem pomalejším tempem než světový počet obyvatel. Kapacita zemědělské půdy je omezená, tudíž k výraznějším nárůstům ani dojít nemůže. V současné době činí rozloha disponibilní zemědělské půdy skoro 5 mld. ha. Největší nárůst zemědělské půdy byl především v Asii, Americe a Africe, naopak v Evropě a v Oceánii došlo k úbytku zemědělských ploch.

Vývoj cen

Ve druhé polovině 21. století došlo k rapidnímu nárůstu cen agrárních produktů. K hlavním příčinám patří: růst populace (a tedy i poptávky), růst světového HDP, neúroda v určitých oblastech apod. V letech 2005-2008 se ceny agrárních produktů zvýšily o více než 100 %, k poklesu došlo v roce 2008 kvůli ekonomické krizi. Finální ceny produktů na světovém trhu jsou ovlivněny cenami vstupů. Patří sem především ceny energií, paliv, surovin, nákladů na skladování, zpracování, přepravu nebo cena hnojiv. V současné době rostou ceny vstupů zhruba dvakrát rychleji oproti cenám výstupů, což značně ovlivňuje ekonomiku výroby a obchodu v oblasti produkce zemědělských a potravinářských komodit. [11]

Netarifní překážky obchodu

V rámci společného trhu by měly být nastavené spravedlivé soutěžní podmínky u jednotlivých členských zemí. Patří sem především nemožnost uplatňování netarifních překážek a stejná míra podpor, což ve skutečnosti u všech zemí neplatí. Uplatňování různých podpor, výhod a úlev přináší konkurenční výhodu a v některých situacích se těžce prokazují. Srovnatelné soutěžní podmínky budou nastavené až ve chvíli, kdy budou mít

⁴ Dle statistik Světové rady pro vodu (WWC)

všechny členské země dosahovat stejné výše přímých plateb, což v tuto chvíli neplatí, protože staré členské země dosahují konkurenční výhody oproti novým členským zemím.

Kromě výše uvedených faktorů mají na trh s agrárními produkty vliv např. i změny spotřebitelských preferencí, úbytek přirozených zdrojů potravin, tradiční postupy, větší zájem o alternativní energetické suroviny pěstované na půdě, mezinárodní vztahy, vládní politiky, mezinárodní obchodní dohody, míra ochrany před zahraniční konkurencí, měnový kurz apod. [11]

3.1.2 Intrastat a Extrastat

Do vstupu ČR do Evropské unie existovaly dvě možnosti vstupu zboží na vnitřní trh – „režim volného oběhu zboží“ a „režim vázaného celního oběhu“ (vpuštění zboží na vnitřní trh na tzv. „celní záznam“). Na rozdíl od volného oběhu zboží, kdy bylo možné se zbožím volně nakládat (prodávat a kupovat), u vázaného celního oběhu bylo zboží pod neustálým celním dohledem. Toto zboží nebylo procleno, a proto muselo být v určitém časovém okamžiku opět vyvezeno z ČR.

Po přijetí do EU se český zahraniční obchod stal součástí tzv. „vnitrounijního obchodu“ (obchod, který probíhá mezi členskými státy EU). Tato obchodní směna funguje v rámci společného trhu a zahraniční obchodní směnu tedy představuje pouze obchod s tzv. „třetími zeměmi“ – země mimo teritorium EU. Od 1. května 2004 tak funguje monitoring českého zahraničního obchodu na dvou systémech sběru dat: Intrastat (sleduje pohyb zboží uvnitř Evropské unie) a Extrastat – sleduje obchod s nečlenskými státy Evropské unie (s třetími zeměmi).

Intrastat – systém funguje na generálním systému obchodu a sleduje zboží vstupující nebo opouštějící statistické území ČR (s výjimkou čistého tranzitu)

Extrastat – systém je založen na získávání údajů z celních prohlášení. Statistické území zahrnuje pouze území volného obchodu a území, kde se uskutečňuje aktivní zušlechtění. Při umístění dovezeného zboží do „svobodného celního pásma“ nebo „svobodného celního skladu“ je zahrnuto do statistiky až při propuštění do „volného oběhu“ nebo do celního režimu „aktivního zušlechtění“. Do statistiky se nezahrnuje ani vývoz z celního skladu. [14]

3.2 Společná obchodní politika

Společná obchodní politika patří k nejstarším politikám Společenství a na jejích principech mohou státy EU realizovat mezinárodní obchod. Již původním cílem zakládající šestice států bylo vytvoření celní unie a jednotného celního sazebníku na zboží dovážené ze zemí mimo společenství. [15] Mezi členskými státy došlo ke zrušení cel, kvót, vyrovnávacích dávek a dalších tarifních opatření, uvolnění pohybu zboží a pracovních sil. Oproti třetím zemím začaly využívat jednotnou obchodní a celní politiku, podpořenou společným celním tarifem EHS na dovozy z nečlenských zemí. Dále byla vytvořena a sjednocena pravidla pro uplatňování ochranných opatření vůči třetím zemím a pravidla pro preferenční zacházení.

Hlavní principy Společné obchodní politiky jsou:

- Společný obchodní sazebník pro dovoz ze třetích zemí
- Uzavírání dohod v obchodní a hospodářské spolupráci prostřednictvím Evropské komise
- Zavádění protidumpingových opatření⁵ v souladu se zásadami GATT/WTO

V rámci SOP platí po vstupu do EU tyto povinnosti:

- Převzetí komunitárních obchodně-politických právních předpisů
- Přístup k mezinárodním smlouvám EU
- Zákonodárna iniciativa již není v rukách vlády, ale v rukách Evropské komise a zákonodárné rozhodovací pravomoci se přesunuly z Parlamentu ČR do rukou Rady EU a Evropského parlamentu. [16]

3.2.1 Nástroje SOP

Stát má k realizaci cílů společné obchodní politiky k dispozici dvojí typ nástrojů – smluvní a autonomní. Autonomní nástroje jsou historicky starší, nicméně s rozvojem mezinárodního obchodu jejich význam klesá. Naopak význam smluvních nástrojů roste – jak v bilaterální, tak v multilaterální formě.

⁵ Protidumpingová politika- umožňuje omezit dovoz zboží v případě, že jeho výrobce ho nabízí za cenu nižší než je „normální“ cena na jeho domácím trhu, nebo je-li vývoz dotován

Autonomní nástroje

Autonomní nástroje tvoří jednostranná, autonomní opatření státu, jejichž úkolem je ochrana domácího výrobce. Ochranou se rozumí omezení dovozu konkurenceschopnějšího zboží ze zahraničí nebo podpora vývozu zboží domácích výrobců. Obecně se autonomní nástroje dělí do dvou kategorií:

- Tarifní nástroje
- Netarifní nástroje

Tarifní nástroje

K tarifním nástrojům patří cla, celní kvóty, celní stropy, daně, dávky a poplatky. Daně a poplatky jsou spojeny s využíváním celního prostoru. Celní kvóty a celní stropy představují kombinaci tarifních a netarifních opatření, kdy je stanovena kvóta, na kterou lze dovážet určitý výrobek na domácí trh za zvýhodněnou celní sazbu. Rozdíl mezi celní kvótou a stropem je v tom, že po vyčerpání celní kvóty je zboží dováženo na domácí trh s vyšším clem, ale u celního stropu pokračuje dovoz za zvýhodněnou celní sazbu až do chvíle, kdy o její zrušení požádá nějaká členská země. [15] [17]

Clo

Clo představuje poplatek, který stát vybírá v souvislosti s dovozem (popř. vývozem) zboží přes hranice státu. Historicky plnilo clo funkci fiskální a představovalo hlavní peněžní příjem do státní pokladny. S rozvojem mezinárodní dělby práce a specializace začalo postupně plnit hlavně ochrannou a kontrolní funkci a ochránit tak domácí odvětví. Existuje různé formy cla, které se dělí dle několika hledisek – podle účelu, způsobu výpočtu, směru pohybu a stupně regulace.

- Podle účelu
 - Clo ochranné – slouží k ochraně domácího výrobce před dovozy ze zahraničí. Uvalením cla se zboží stává dražší, což znesnadňuje přístup na domácí trh. Je-li celní sazba, tak vysoká, že vytlačí konkurenci z trhu, jedná se o prohibiční clo. Cla se dále dělí dle povahy na preferenční (zvýhodnění určitého subjektu v přístupu na domácí trh), odvetná (formou přírážky k celním sazbám, smyslem je hospodářská odvěta), antidumpingové (zamezují dumpingu) apod.

- Clo fiskální – slouží k financování státních výdajů a používají ho především hospodářsky méně vyspělé státy.
- Podle způsobu výpočtu
 - Clo valorické – vypočítá se jako určité procento z ceny zboží
 - Clo diferencované – stanoveno odstupňovaně pro různé ceny stejného druhu zboží
 - Clo specifické – určeno pevnou částkou za fyzickou jednotku (kg, tunu, kus apod.)
 - Clo smíšené – kombinace valorického a specifického cla. Smyslem jen odstranit vliv kolísání zahraničních cen na ceny domácí
- Podle směru pohybu
 - Clo dovozní – nejvýznamnější obchodně politický nástroj, plní ochrannou funkci a je uplatňováno hlavně ve vyspělých zemích
 - Clo vývozní – plní ochrannou a fiskální funkci, používáno spíše ve výjimečných situacích
 - Clo tranzitní – původně fiskální funkce, dnes již zrušené
- Podle stupně regulace
 - Autonomní clo – dosahuje nejvyšších hodnot a uplatňuje se vůči zemím, se kterými nemá daná země žádné smluvní závazky a které nejsou členy WTO
 - Smluvní clo – vzniká prostřednictvím dvoustranných nebo mnohostranných smluv o vzájemném poskytování celních výhod [15] [17]

Netarifní nástroje

Mezi autonomní netarifní nástroje patří veškerá opatření ovlivňující mezinárodní obchod, kromě cel. Většina těchto nástrojů je upravena smlouvami WTO. Lze je velmi těžko kvantifikovat, a proto jsou označovány jako neviditelné překážky obchodu. Přestože jejich uplatňování potlačuje liberalizaci trhu, většina zemí, včetně EU, je stále využívá. Patří sem:

- Množstevní omezení – fungují na základě dovozních či vývozních kvót. Po jejich vyčerpání je obchod daného produktu zakázán a k obnovení je zapotřebí platná licence

- Opatření státu v oblasti fiskální politiky a devizového režimu – cílem státu je snižování nákladů a následné zvýšení konkurenceschopnosti domácích výrobců a vývozců. K těmto opatřením patří omezování transferu kapitálu, zavedení dovozních depozit, devizová regulace, poskytování daňových úlev a přímých dotací, opatření v úvěrové oblasti apod.
- Technické překážky obchodu – tato opatření zahrnují zajištění dokumentace pro dovoz daného produktu na domácí trh, které je často finančně i časově náročné. Tím dochází k omezení dovozu, růstu dovozních cen a zvyšování konkurenceschopnosti domácích výrobků [15] [17]

Smluvní nástroje

Smyslem smluvních nástrojů je regulace obchodních vztahů mezi dvěma nebo více státy. Nejstarší základní formu smluvních vztahů tvoří mezinárodní smlouva, sjednaná státem, jež definuje podmínky vzájemného obchodu mezi státy. Mezinárodní smlouvy se dělí dle různých kritérií:

- Podle počtu účastníků na smlouvy dvoustranné nebo mnohostranné
- Podle možnosti omezení přístupu ke smlouvám na otevřené, polootevřené a uzavřené. V případě otevřených nebo polootevřených smluv lze do smluvního závazku zapojit i další zemi. U uzavřené smlouvy tento závazek rozšířit nelze.
- Podle předmětu úpravy na smlouvy o obchodní spolupráci, ochraně práv duševního vlastnictví, dopravě a celní problematice

V rámci dvoustranných a mnohostranných mezinárodních smluv vznikají následující režimy:

- Režim nejvyšších výhod – stát se při obchodu se subjekty z jiného státu zavazuje, že jim poskytne stejné výhody jako subjektům ze třetích zemí. Tím dochází k vytvoření nejvýhodnějších podmínek mezi obchodujícími zeměmi.
- Národní režim – zahraniční subjekty z jiného státu mají stejné postavení na tuzemském trhu s tuzemskými výrobci.
- Reciproční režim – stejné výhody pro subjekty i zboží ze dvou zemí.

- Preferenční režim – opak recipročního režimu, kdy zahraniční subjekt dosahuje oproti ostatním subjektům výhod. Tento režim je uplatňován především mezi státy s blízkými obchodními, politickými a kulturními vztahy. [5]

Ofenzivní a defenzivní nástroje

K posledním nástrojům, které Evropská unie v rámci společné obchodní politiky aplikuje, patří ofenzivní a defenzivní nástroje. K ofenzivním nástrojům se řadí nařízení o obchodních bariérách (trade barriers regulations), které opravňují Evropskou komisi podat stížnost vůči třetím zemím, pokud nesplní své závazky ujednané bilaterálními dohodami nebo pochybí v nějaké obchodní oblasti v rámci WTO. Dále sem patří dovoz resp. vývoz produktů do a ze zemí EU – tedy z bezpečnostních a politických důvodů, např. speciální režim na vývoz zbraní, jaderného materiálu, chemikálií, bojkot nebo embargo.

Mezi defenzivní nástroje patří antidumpingová opatření, pomocí nichž lze omezit dovoz zboží v případě, že ho výrobce nabízí za nižší než běžnou cenu tohoto zboží na jejich domácím trhu. Nebo pokud je vývoz dotován. Dále do této skupiny spadají protisubvenční opatření a ochranná opatření (safeguard measures). Používají se v případě, kdy prudce roste dovoz určitých výrobků do EU a dovozce pak musí žádat o vydání licence, pomocí které sleduje vývoj dovozu. Obecně se aplikují defenzivní nástroje v situacích, kdy kvůli dovozům do EU existuje nebo hrozí materiálová újma výrobnímu odvětví v EU a lze mezi dovozy a újmou dokázat příčinnou souvislost. [17]

3.2.2 Typologie integrací

Světová integrace zahrnuje několik vývojových stádií, z nichž nejvýznamnější jsou: pásmo volného obchodu, celní unie, společný trh, hospodářská a monetární unie, politická unie.

Nejjednodušší formu integrace tvoří *pásmo volného obchodu (FTA)*, kdy dochází při vzájemném obchodu k odstraňování cel mezi členskými státy. Se „třetími zeměmi“ pak v rámci obchodních vztahů jednají členské země samostatně. Typickým příkladem tohoto integračního uskupení je např. CEFTA (Středoevropská oblast volného obchodu⁶), NAFTA (Severoamerická oblast volného obchodu) nebo EFTA (Evropské sdružení volného obchodu).

⁶ Česká republika byla jedním ze zakládajících států CEFTA v roce 1992, členství ukončila se vstupem do EU v květnu 2004.

Druhý stupeň integrace představuje tzv. *celní unie (CU)*, ve které členské země uplatňují společné celní tarify vůči „třetím zemím“. Česká republika tvořila spolu se Slovenskem celní unii do roku 2004.

Dalším stupněm integrace je *společný trh*, který je charakterizován volným pohybem zboží a výrobních faktorů, resp. kapitálu a pracovních sil. Obyvatelé členských zemí mají v rámci společného trhu právo na svobodný pohyb jako turisté i pracovníci, mohou se v členských zemích ucházet o zaměstnání, usadit se, pracovat a žít.

Čtvrtý a předposlední stupeň integrace tvoří *hospodářská a měnová unie*, kde jsou uplatňovány různé hospodářské politiky a zároveň zde členské státy používají společnou měnu jako zákonné platidlo. Příkladem je právě EU, které se v současné chvíli nachází ve fázi hospodářské a měnové unie.

Nejvyššího stupně integrace dosahuje *politická unie*. Přesahuje hranice ekonomické integrace a zahrnuje spolupráci i v oblasti zahraniční, bezpečnostní, obranné a vnitřní politiky. [18], [19]

3.2.3 Mezinárodní dohody

Již během fungování ČSFR vznikaly zahraničně obchodní vztahy České republiky. Po jejím rozpadu tedy došlo k restrukturalizaci bilaterálních vztahů. Zásadní význam v těchto obchodních smlouvách o zónách volného obchodu a celní unii měla pravidla původu, díky nimž dosahovaly určité země či skupiny zemí celních zvýhodnění. Preferenční pravidla ČR vznikla dle vzoru pravidel EU a týkala se následujících produktů:

- Produkty, které byly vyprodukovány či získány v dané zemi (zemědělská produkce a nerostné suroviny).
- Produkty s původem v dané zemi zpracované, nebo je jejich původ vyjádřen podílem dovážených komponentů. [5]

Po vstupu do EU musela ČR ukončit veškeré dohody, které nejsou slučitelné se členstvím, a naopak se stala smluvní stranou u mezinárodních dohod uzavřených EU. Tato pravidla určuje Akt přistoupení, který v dubnu roku 2003 podepsala EU a kandidátské země. ČR je zároveň členem WTO, stejně jako EU, a proto pro zahraničně obchodní operace českých vývozců a dovozců platí stejné podmínky jako pro obchodníky z členských států EU.

Evropská unie uzavřela velké množství preferenčních dohod, meziregionálních iniciativ a dalších ujednání, z toho nejdůležitější jsou dohody se státy ESVO (Švýcarsko, Norsko, Lichtenštejnsko a Island). ČR se připojila k Dohodě o Evropském hospodářském prostoru (EHP), protože má EHP výrazný podíl na vnitřním trhu.

EU má dále sjednané dohody s dalšími významnými oblastmi a státy: spolupráce se skupinou ACP, oblast Středomoří (Maroko, Palestina, Tunisko, Egypt, Alžírsko, Libanon), preferenční dohody s Tureckem a Izraelem, dohody s Arménií, Azerbajdžánem, Běloruskem, Čínou, Chile, Gruzii, JAR, Jižní Koreou, Kazachstánem, Kyrgyzstánem, Makedonií, Mercosurem, Mexikem, Moldávií, Ruskou federací, San Marinem, Sýrií, Švýcarskem, Turkmenistánem, Ukrajinou a Uzbekistánem.

Spolupráce s vyspělými mimoevropskými zeměmi probíhá na základě smluvních celních sazeb. Do této skupiny zemí patří: Austrálie, Hongkong, Japonsko, Kanada, Korejská republika, Nový Zéland, Singapur, Tchaj-wan a USA. [20]

Bilaterální vztahy ČR se Slovenskem

V období ekonomické transformace rozvíjela ČR obchodní vztahy hlavně se Slovenskem, na základě vytvořené celní unie. Celní unie mezi Českou republikou a Slovenskem fungovala od roku 1993 do vstupu obou zemí do EU v roce 2004. Postupně docházelo ke snižování podílu Slovenska (17,8 % v roce 1993) na zahraničním obchodě ČR (6,5 % v roce 2003). [5]

Před vstupem do EU bylo pro obchodní spolupráci mezi těmito státy charakteristické vzájemné porušování obchodně-smluvních závazků, obzvláště u zemědělsko-potravinářských produktů. Situace se týkala například zavedení dovozních kvót ze strany Slovenska na dovozy z ČR. Dovozní kvóty se vztahovaly hlavně na dovoz nealkoholických nápojů, piva, cukru, vepřového masa a jatečných prasat. Na druhou stranu ČR zase zavedla množstevní omezení na dovoz cukru a izoglukózy ze Slovenska.

Přesto dosahovala ČR kladné obchodní bilance se Slovenskem a rozvoj jejich vzájemných obchodních vztahů přispěl k usnadnění vstupu na vnitřní trh EU. Dnes je Slovensko největším českým vývozním partnerem. [21]

3.2.4 Změny obchodní politiky po vstupu ČR do EU

Významným mezníkem v zahraničním obchodu ČR byl rok 1995, kdy se Česká republika stala členem GATT. Do té doby Česku chyběla dostatečná podpora exportu, jelikož nebyla zřízena instituce, která by nabízela poradenství nebo zvýhodněné exportní úvěrování. Teprve po roce 2000 začala česká vláda provádět jistá opatření v této oblasti.

Do roku 2004 aplikovala Česká republika vlastní zahraničně obchodní politiku a používala vlastní nástroje ochrany trhu – cla, dohody o preferenčním obchodu a hospodářskou spolupráci. Po vstupu do EU se řídí zásadami Společné obchodní politiky.

Česká republika se zároveň stala součástí Jednotného vnitřního trhu (JVT) EU, respektive součástí celní unie. Pojmem JVT je označován prostor bez vnitřních hranic, kde platí volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

Před vstupem do EU si Česká republika určovala vlastní celní sazby. Nyní musí ČR dodržovat výši sazeb EU, a to především v obchodu se třetími zeměmi. Tyto sazby jsou vyšší než sazby ČR, což zhoršilo přístup třetích zemí na český trh a způsobilo růst cen výrobků na domácím trhu. V rámci uplatňování Společné zemědělské politiky se v ČR zvýšily celní sazby i u vybraných zemědělských komodit.

Jedním z hlavních ukazatelů výkonnosti české ekonomiky je obchodní bilance, tedy rozdíl mezi vývozem a dovozem zboží. Členství v EU přineslo pozitivní i negativní dopady na obchodní bilanci ČR. K pozitivním faktorům lze zařadit zvýšení obchodní bilance se státy, kde byla bilance obchodu pasivní, hlavně díky růstu průmyslové produkce. Naopak negativním následkem je zvýšení dovozu spotřebního zboží, posilování koruny způsobené vývozními a dovozními cenami a nízký hospodářský růst v Eurozóně kvůli světové ekonomické krizi.

Proexportní politika zůstává v kompetenci členských států, používá vlastní nástroje a opatření. Výše podpory exportu závisí na finanční situaci daného státu, nejvýznamnějším proexportním opatřením je úvěrování vývozu.

V rámci změn zahraničně obchodní politiky došlo k přesunu pravomoci vlády a parlamentu do kompetence orgánů EU. Končí platnost smluv s EU a mezinárodních smluv se třetími zeměmi, které nejsou kompatibilní s členstvím v EU a naopak začínají platit mezinárodní smlouvy uzavřené mezi EU a třetími zeměmi. Navíc přestávají platit všechny

národní předpisy a začíná plnění komunitárních obchodně politických právních předpisů. [5]

3.3 World Trade Organisation (WTO)

Jedním z hlavních cílů Světové obchodní organizace (WTO – World Trade Organisation) je právě liberalizace mezinárodního obchodu. Jedná se o specifickou hospodářskou a obchodní politiku, pomocí které dochází k postupnému odstraňování obchodních překážek. [22]

Značné míry liberalizace již dosáhl obchod s průmyslovými produkty, u agrárního zahraničního obchodu je však situace kvůli určitým překážkám složitější. Výraznější snahy o liberalizaci agrární politiky v České republice se objevují v první polovině 90. let. Od druhé poloviny 90. let dochází k hlubší regulaci trhu spojené s rostoucími náklady, které souvisí s přípravami vstupu ČR do EU. [23]

3.3.1 GATT a WTO

V letech 1948 – 1994 byl zahraniční obchod řízen Všeobecnou dohodou o clech a obchodě (GATT – General agreement on Tariffs and Trade). Cílem této dohody, v průběhu let nepatrně modifikované, bylo snížení cel. K liberalizaci agrární politiky začalo docházet až v osmdesátých letech během Uruguayského kola GATT, do té doby se obchod s agrárními produkty uskutečňoval jen na základě bilaterálních dohod. [24]

V rámci působení GATT proběhlo celkem osm kol mezinárodních obchodních jednání, jejichž hlavním cílem bylo dosažení nižších cel a nalezení konsensu vedoucímu k dalšímu rozvoji systému světového obchodu. [22]

Výsledkem posledního (Uruguayského) kola bylo snížení celních sazeb, integrace zemědělství do multilaterálního obchodního systému a posílení ustanovení týkající se netarifních obchodních překážek. Nejdůležitějším bodem celého jednání, představující významný mezník v mezinárodním obchodě, byl však podpis dohody zakládající Světovou obchodní organizaci (WTO – World Trade Organisation) v marockém městě Marrakéš.

Světová obchodní organizace, se sídlem v Ženevě, začala fungovat 1. 1. 1995 a stojí na třech pilířích: GATT⁷, GATS⁸ a TRIPS⁹. WTO lze charakterizovat jako:

⁷ GATT (General agreement on Tariffs and Trade) upravuje obchod se zbožím a zahrnuje dohody proti obchodním překážkám (dumping či různé formy subvencí).

- mezinárodní vládní organizaci, jejímž cílem je liberalizace světového obchodu
- fórum, kde mohou vlády zemí jednat o podobě uzavíraných dohod v rámci mezinárodního obchodu
- platforma pro řešení mezinárodních obchodních sporů [25] [26]

Fungování WTO stojí na pěti základních principech:

1. Obchod bez diskriminace – obsahuje princip „*Most-favoured-nation*“, neboli doložku nejvyšších výhod (stejné zacházení pro všechny členské státy a „*National treatment*“, tedy národní zacházení (nečinění rozdílů mezi domácími a zahraničními dodavateli).
2. Uvolňování obchodu - uvolňování obchodu má docházet postupně a v rámci jednotlivých jednání
3. Předvídatelnost – ke změnám v obchodních vztazích dochází na základě právní závaznosti a transparentnosti
4. Podpora spravedlivé hospodářské soutěže – odstraňování praktik narušujících mezinárodních obchod
5. Podpora rozvoje a hospodářské reformy v méně vyspělých členských státech. [27]

Nejvyšším orgánem Světové obchodní organizace je tzv. *Konference ministrů*. Schází se jednou za dva roky, účastní se jí zástupci všech členských států a rozhoduje o otázkách týkajících se mnohostranných obchodních dohod. [28]

V rámci WTO proběhlo od roku 1995 do současnosti celkem 7 Ministerských konferencí: Singapur (1996), Ženeva (1988), Seattle (1999), Dohá (2001), Cancún (2003), Hongkong (2005), Ženeva (2009). První kolo jednání o liberalizaci obchodu v rámci WTO proběhlo na Ministerské konferenci v Dohá v roce 2001, kdy byla zahájena mnohostranná jednání o tzv. „Rozvojové agendě z Dohá“ (Doha Development Agenda – DDA). [28]

3.3.2 Postavení ČR ve WTO

Česká republika je jedním ze zakládajících členů WTO, tudíž se naše obchodní politika řídí dohodami a ujednáními v rámci WTO, i po vstupu do EU. Ke změně dochází po 1. 5. 2005, kdy ČR v souladu se zásadami společné obchodní politiky EU přestala

⁸ GATS (General Agreement on Trade and Services) - upravuje obchod se službami, zahrnuje dohody k liberalizaci dopravy, telekomunikací a finančních služeb.

⁹ TRIPS (Trade Related Aspect of Intellectual Property Rights) - dohoda o ochraně duševního vlastnictví, zabývá se ochranou patentů a obchodních tajemství a označením původu určitých výrobků.

samostatně jednat a vystupovat. Z hlediska zásad WTO je Evropská unie považována za celní unii, tudíž při jednání jí zastupuje Evropská komise. Společné přístupy EU pro jednání s WTO formuluje Evropská unie v Bruselu, popřípadě na schůzkách v Ženevě.

Po 1. 12. 2009, kdy vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, dochází ke změně postavení SOP v rámci EU. Společná obchodní politika byla rozšířena o problematiku přímých zahraničních investic a stala se součástí Vnější činnosti Unie vytvářenou Radou pro zahraniční věci (FAC). [28], [29]

3.3.3 WTO a zemědělství

Podle Světové obchodní organizace čelí zemědělství momentálně třem výzvám:

- pokračující globalizaci
- rostoucímu počtu obyvatel a s ním spojeným zvýšením nárokům na zásobení potravinami
- rozvoji venkova

Výše uvedené výzvy poukazují na vysokou odpovědnost zemědělství na celosvětové úrovni. Jen díky šetrnému užívání zdroj lze zajistit potravinovou bezpečnost a zároveň tvořit podmínky pro udržitelný rozvoj venkova. Proto lze hovořit o tzv. „multifunkčnosti“ zemědělství, kdy se zemědělství nezaměřuje jen na produkci, ale i ostatní funkce, např. péče o krajinu. [9]

Výstupem Uruguayského kola GATT byla mj. i **Závěrečná Dohoda o zemědělství**, která usměrňovala rozdíly v poskytování podpor v jednotlivých zemích. Mezníkem k rozvoji liberalizace přispělo i přijetí **Rozvojové agendy z Dohá (DDA)** na ministerské konferenci v Dohá v roce 2001. [18], [30]

V souvislosti s Uruguayským kolem byla stanovena čtyři témata jednání:

- Přístup na trh (v podstatě snižování cel)
- Domácí podpory (dotace získané zemědělcem)
- Vývozní subvence (subvence, které získává vývozce)
- Zvláštní a rozdílné zacházení s rozvojovými zeměmi [18]

Přístup na trh

Patří sem opatření, která ovlivňují schopnost přístupu na trh členských zemí při přechodu přes hranice (hlavně cla a netarifní překážky), dochází k tzv. tarifkaci – transformování veškerých netarifních překážek obchodu na cla. Podle tzv. „Uruguayského vzorce“ bylo třeba do roku 2000 snížit cla na agrární komodity v průměru o 36 %, minimálně o 15 %¹⁰.

Změny dle DDA: Zlepšování přístupu na trh. Snižování cel probíhá podle tzv. pásmového vzorce, kdy jsou vázaná cla roztríděna podle % výše do 4 pásem a každé pásmo má přidělené % snížení cla. Celní sazby přiřazené v pásmu s vyšší hodnotou jsou snižovány více, než sazby v pásmu s nižší hodnotou. [28], [30]

Domácí podpory

Podle Dohody o zemědělství jsou domácí podpory rozděleny do tří skupin na základě jejich míry negativních účinků na obchod. Patří sem podpory tzv. zelené skříňky (Green Box), modré skříňky (Blue Box) a žluté skříňky (Amber Box).

Podpory *Green Box* nemají negativní vliv na obchod. Neovlivňují přímo produkci a nenarušují obchod a soutěžní podmínky trhu, takže není nutné je redukovat. Patří sem např. podpora výzkumu a vývoje, školení pracovníků, podpora pojištění a pomoc při živelných pohromách, agro-environmentální programy apod.

Podpory *Blue Box* částečně narušují obchod i produkci, ale vzhledem k tomu, že zahrnují opatření vedoucí k omezení produkce, nemusí být redukovány. Typickým příkladem jsou přímé platby EU.

Podpory *Amber Box* vedou ke zvyšování produkce, což působí negativně na obchod. Členské státy v rámci svých Listin koncesí a závazků přijaly závazky na jejich snižování. Jedná se např. o plošné podpory cen placených zemědělcům, příspěvky na podporu produkce výrobků, administrativní ceny při intervenčních nákupech apod.

Změny dle DDA: Některé druhy podpor, např. podpora příjmu nezávislá na produkci¹¹, byly převedeny do kategorie Green box. V kategorii Blue box se předpokládá jejich omezení a zpřísnění pravidel pro jejich poskytování. Snížení se týká i podpor v kategorii Amber Box. [28], [18]

¹⁰ u rozvinutých zemí

¹¹ jednotná platba na farmu v rámci SZP EU

Vývozní subvence

Jedná se o podpory při vyvážení zemědělských produktů. Na základě Dohody o zemědělství dochází k redukci jejich množství (o 21 %) i hodnoty (o 36 %). Vývozní subvence jsou často používané hlavně v EU a opět je kladen důraz na jejich snižování. Existují i další formy podpor vývozu, např. potravinová pomoc rozvojovým zemím¹², poskytování výhodných vývozních úvěrů, jejich záruk a pojištění.

Změny dle DDA: Rozvojová agenda z Dohá požaduje úplně zrušení vývozních subvencí i ostatních forem vývozu, což je označováno jako tzv. „úplný paralelismus“. Při vzniku DDA náleželo Evropské unii 75 % všech vývozních subvencí ve světovém obchodě a EU se do roku 2013 zavázala k jejich úplnému odstranění. [28], [18]

Zvláštní a rozdílné zacházení s rozvojovými zeměmi

Jedné se o speciální přístup pro rozvojové země, formou různých úlev a výjimek jak v rámci Dohody o zemědělství, tak v rámci DDA. Příkladem jsou 2/3 závazky na snižování nebo prodloužení implementačního období. Nejméně rozvinuté země nejsou zavázány přijmout žádný ze závazků na snížení. [30]

3.4 Zemědělství v EU

Zemědělství a zahraniční obchod s agrárními produkty patří k základním odvětvím všech členských států EU. Podíl zemědělství na tvorbě HDP se v posledních letech snižuje, přesto je jeho význam v ekonomickém vývoji velmi důležitý. Hlavní úlohou je zajištění dostatečného objemu zemědělské produkce a potravinové bezpečnosti, udržení ekonomického rozvoje, tvorba a zlepšování životního prostředí, ovlivňování života na venkově apod. [11]

3.4.1 Společná zemědělská politika

Základní charakteristiky Společné zemědělské politiky (SZP, z anglického překladu Common Agricultural Policy – CAP) byly definovány již v Římské smlouvě z roku 1957, je tedy považována za nejstarší politiku Evropského společenství (ES). Reálně začala SZP fungovat v roce 1962. Ke vzniku společné zemědělské politiky vedly především ekonomické a politické důvody. Agrární produkci ovlivňují přírodní podmínky (živelní pohromy, záplavy apod.) a nelze tedy předem jednoznačně stanovit objem výroby.

¹² Skrývají v sobě dotování vývozu nebo skrytě dotované vývozy národních monopolů

Zemědělstvím vznikají primární produkty s nízkou cenovou elasticitou poptávky, proto je nezbytné zajištění cenové stability. K politickým faktorům patří zajištění výživy obyvatel, rozvoj zemědělské výroby i v odlehlých částech regionu, podpora rodinných farem, stabilizace důchodů zemědělců a s tím spojené zlepšení životní úrovně na venkově. Dlouhodobým cílem bylo vytvoření volného trhu se zemědělskou produkcí, který zároveň reguluje obchod s těmito komoditami s nečlenskými zeměmi EU, čímž chrání domácí producenty. K základním **cílům SZP**, které byly potvrzeny i Lisabonskou smlouvou, patří:

- Zvýšení produktivity zemědělství pomocí technického rozvoje a optimálního využití výrobních faktorů (zejména pracovní síly)
- Zajištění spravedlivé životní úrovně zemědělského obyvatelstva hlavně zvyšováním individuálních důchodů zemědělců
- Stabilizace trhu se zemědělskou produkcí
- Pravidelné zásobování zemědělskými výrobky
- Zajištění potravin za přiměřené ceny pro spotřebitele [31]

Přes všechna úskalí přináší společná zemědělská politika rozvoj zemědělské výroby a soběstačnost v potravinách pro členské státy EHS. Každá ze zakládajících zemí získala komparativní výhodu při výrobě určitého statku, čímž došlo k rovnoměrnému pokrytí zemědělské produkce na celém území Společenství. Evropské zemědělství se tedy zmodernizovalo, nicméně růst produktivity práce a modernizace v sektoru zemědělství a s tím související systém dotací vedl k zemědělské nadvýrobě. [15]

Zásady SZP

Jednotlivé cíle SZP, formulované v Římské smlouvě, mohly být dosaženy na základě mechanismů regulace produkce i odbytu. Tento mechanismus, zohledňující kurzové výkyvy národních měn členských států EHS, byl založen na třech hlavních zásadách:

- 1) „Společný trh se společnými cenami“ = volný pohyb zemědělských výrobků mezi členskými státy EHS. Došlo k odstranění cel, kvót a podobných opatření (např. národních dotací). Byly zavedeny společné ceny zemědělských produktů, které každý rok stanovuje Rada ministrů na základě návrhu Komise.
- 2) „preferenze Společenství“ = preference zemědělských výrobků vyrobených v rámci zemí EHS při jejich umístění na společném trhu. Evropští zemědělci byli chráněni před levnějšími konkurenčními dovozy ze třetích zemí uvalením tzv. dovozní

dávky (dovozním clem) na tyto výrobky. Dovození clo vzniklo jako rozdíl mezi nižší cenou na světovém trhu a vyšší cenou na trzích EHS.

- 3) Zásada „finanční solidarity“ = vyplácení dotací domácím výrobcům ze společných zdrojů jako motivace ke zvýšení zemědělské produkce. [5]

Prostředky SZP

Agrární dotace z EU má v ČR na starosti Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). Tato akreditovaná platební agentura realizuje poskytování dotací SZP a plní úkoly plynoucí se ZSP v souladu s právem EU. K dalším činnostem SZIF patří intervenční nákupy zemědělských výrobků, jejich skladování, činnosti související se systémem produkčních kvót a poskytování subvencí při vývozu zemědělských výrobků. V roce 2012 bylo vyplaceno přibližně 28 mld. Kč dotací na SZP, čímž se Společná zemědělská politika řadí k jednomu z finančně nejnáročnějších položek EU.

SZP obsahuje dva základní pilíře, které se liší z hlediska zdroje financování. První pilíř tvoří přímé platby a Společná organizace trhu. Druhý pilíř představuje Program rozvoje venkova a Operační program Rybářství. Oba pilíře jsou dotovány z rozpočtu EU. [5]

Reformy SZP

SZP se tedy stále potýká s jistými problémy, které je potřeba řešit pomocí různých reforem. K nejdůležitějším reformám patřil Mansholtův plán, který měl zastavit růst společné cenové hladiny. Poté Delorsův balík s cílem revize financování a McSharyho reforma, která měla snížit intervenční ceny. [32]

Další reformy jsou součástí dokumentu Agenda 2000, kde byly navrženy nové cíle SZP. Hlavním cílem bylo zajištění vyšší konkurenceschopnosti na trhu, zabezpečení nezávadnosti kvalitních potravin a zajištění dobré životní úrovně. U kandidátských zemí byly rovněž zjištěny nižší ceny potravin než v EU (o 40 % u hovězího masa, o 25 % u obilovin a o 3,5 % u mléka).

Na konci roku 2013 schválil Evropský parlament reformu SZP pro období let 2014 – 2020, které vstoupí v platnost až od 1. ledna 2015. Ve finančním rámci pro roky 2014 – 2020 je na SZP vyčleněno 373,2 mld. eur, což stále představuje největší podíl z rozpočtu EU (38 %).

Podle schválené reformy budou do roku 2015 zrušené kvóty na mléko, do roku 2017 kvóty na cukr. Dojde ke zvýšení přímých plateb pro malé zemědělské podniky na úkor velkých podniků (o 5 %), což znevýhodňuje české farmy, které jsou v průměru větší než v jiných zemích EU. Navíc se zemědělské podpory zaměří skutečně na aktivní zemědělce a zlepšení ekologických podmínek (diverzifikace plodin a zachování trvalých travních porostů). [33]

3.4.2 Dopad SZP na české zemědělství

V posledních 23 letech prošlo české zemědělství výraznými změnami, které souvisejí převážně se změnami ve vlastnictví. České zemědělství se stále modernizuje a dochází k úbytku zemědělských pracovníků. Před vstupem do EU získala ČR finanční podporu pomocí aplikace předvstupních nástrojů Phare, Ispa a Sapard, které měly přispět k dosažení evropských zemědělských standardů. Nejdůležitějším programem pro oblast zemědělství byl program Sapard, jehož cílem je pomoc při zavádění SZP a řešení problémů spojených se zemědělstvím a rozvojem venkova. Česká republika získala podporu ve výši 22 mil. EUR a došlo k modernizaci technologií, zemědělských budov a zařízení. [34]

Od roku 2004 mohou čeští farmáři čerpat následující přímé platby:

Jednotná platba na plochu (SAPS) – jejich smyslem je udržení stabilních cen pro zemědělce. Výše těchto plateb se neodvíjí od druhu pěstované komodity, ale od plochy, na které ji pěstují. Farmáři tak mohou pružněji reagovat na změnu poptávky po určité komoditě. Jednotnou platbu na plochu poskytuje EU na hektar řádně obhospodařované zemědělské půdy. [35] Vyjednání přímých plateb po vstupu do EU, ačkoliv v původním finančním návrhu do roku 2006 se s nimi nepočítalo, představuje výrazný úspěch pro české zemědělství. Nové členské země však nemohou získat podpory v plné výši ihned po vstupu do EU, dochází však k postupnému nárůstu.

Národní doplňkové platby (TOP-UP) – k dorovnání znevýhodněných komodit, které v rámci plateb SAPS nedostaly dostatečnou podporu, slouží platby TOP UP. Stát může dorovnat platby na plochu max. o 30 % a celkový součet podpor nesmí přesáhnout 100 % unijní sazby.

Tabulka č. 2: Postupný vývoj poskytovaných přímých plateb

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
SAPS v %	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100
TOP UP v %	0-30	0-30	0-30	0-30	0-30	0-30	0-30	0-20	0-10	0
Max. výše v %	55	60	65	70	80	90	100	100	100	100

Zdroj: MZE (2013), vlastní zpracování

Vyplácení dotací je pro české zemědělství velice důležité a zemědělci jsou na nich závislí. Je zapotřebí investovat do nových technologií a do zpracování surovin, aby Česká republika nevyvážela pouze prvotní suroviny, nýbrž hotové výrobky s přidanou hodnotou. Česká republika není dostatečně konkurenceschopná v živočišné oblasti a navíc se tato oblast vyznačuje vysokou nákladovostí výroby.

Od vstupu ČR do EU vykazuje české zemědělství zisk. V roce 2003 zaznamenalo zemědělství ztrátu kolem -2,5 mld. Kč. Situace se změnila od roku 2004, především díky dotacím z Evropské unie. České zemědělství se přeorientovalo hlavně na rostlinnou produkci, obzvláště pěstování obilovin.

Koncem roku 2013 byla schválena reforma společné zemědělské politiky, která vstoupí v platnost od roku 2015. Stejně jako v uplynulých letech je na SZP vyhrazen nejvyšší podíl unijního rozpočtu (39 %). Dočasně by měly být dochovány některé kvóty – u mléka do roku 2015, u cukru do 2017, u vína do 2030. Zároveň dojde ke změně při vyplácení přímých plateb na úkor velkých zemědělských podniků, jejichž účelem je právě podpora malých a mladých zemědělců. Výše přímých plateb bude oproti předchozímu období snížena, nicméně tímto rozdílem má být financován rozvoj venkova (tzv. zelené přímé platby). [36]

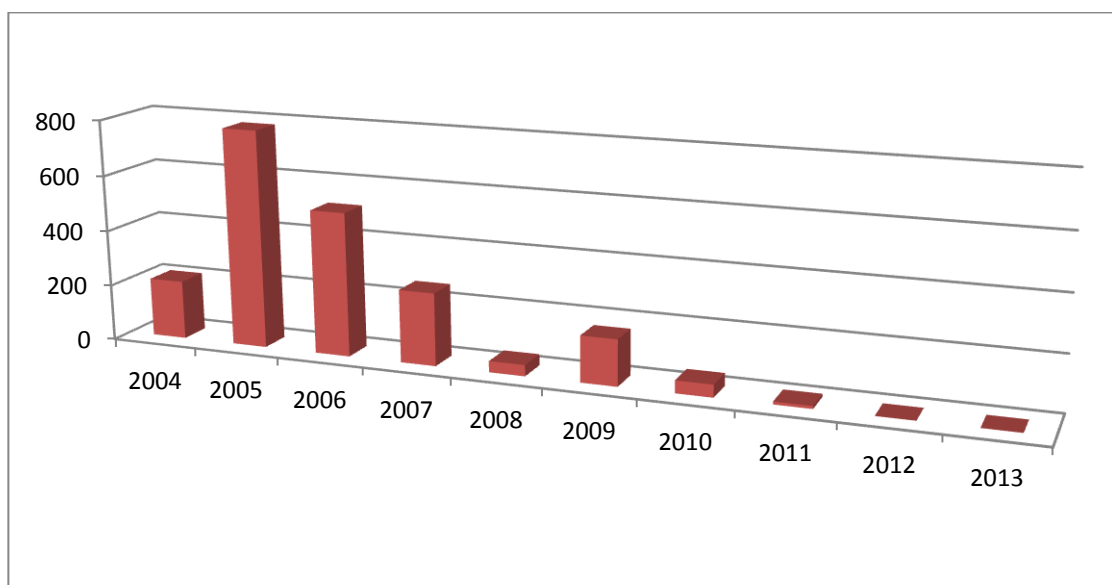
3.4.3 Nástroje českého AZO

Ceny zemědělských produktů na vnitřním trhu EU jsou oproti světovým cenám na relativně vysoké úrovni. Proto je jednou z hlavních úloh Společné zemědělské politiky regulace AZO se třetími zeměmi, kdy EU prostřednictvím vysokých cel chrání svůj trh před levnými dovozy. Na druhou stranu podporuje vývozce členských zemí při vývozu do třetích zemí.

V České republice využívá SZP v rámci regulace obchodu tyto nástroje:

- Vývozní subvence – jedná se o zvýhodnění podporující odbyt agrárních produktů, které jsou charakterizovány vyššími cenami v porovnání se světovými. Nelze je však aplikovat na vývoz do třetích zemí. V minulosti byl tento nástroj běžně využíván. V souvislosti se vstupem do WTO a vývojem cen zemědělských komodit na světových trzích se situace změnila. Vývozní subvence jsou považovány za opatření narušující trh a dlouhodobě je vyvíjen tlak na jejich redukcii či úplné odstranění. Jak lze vidět v Graf č. 1, hodnota vývozních subvencí se postupně snížila ze 782 mil. Kč v roce 2005 na 0,5 mil. Kč v roce 2013. Tato změna se projevuje i v míře čerpání finančních prostředků v ČR v letech 2006 až 2013. V době vstupu ČR do EU bylo možné čerpat vývozní subvence na více než 250 zemědělských položek, postupně však docházelo k redukcii těchto položek a v roce 2013 se jednalo už jen o pár položek v sektoru drůbežího masa. V roce 2009 byl zaznamenán nárůst hodnoty vyplacených vývozních subvencí díky přechodnému znovuzavedení subvencí na mléčné výrobky. Dále však pokračoval klesající trend až do úplného zrušení v roce 2014.

Graf č. 1: Vyplacené vývozní subvence 2004-2013 (v mil. Kč)

Zdroj: SZIF, vlastní zpracování

Toto postupné omezení však český agrární vývoz příliš neovlivňuje. Důvodem jsou rostoucí globální ceny zemědělských komodit a orientace českého agrárního exportu na vnitřní trh EU.

Reforma Společné zemědělské politiky v období 2014 – 2020 s sebou přinesla systém tzv. záchranné sítě, kdy došlo k odstranění vývozních subvencí. K obnově lze přistoupit jen v případě, kdy se objeví okolnosti výrazně narušující trh. [35]

- Dovozní a vývozní licence – jedná se o poskytnutí licence dovozci nebo vývozci, který tak získá možnost uskutečnit obchodní směnu za zvýhodněných podmínek. Prostřednictvím dovozní licence lze dovést dané zboží do EU za zvýhodněnou celní sazbu. Vývozní licence zase podmiňuje vývozce získat vývozní subvenci a tím vykompenzovat rozdíl mezi unijními cenami a cenami třetích zemí.
- Kauce (záruky) – představují záruku při žádosti o dovozní a vývozní licenci, který zabraňuje jejich blokování. Složení kauce je dále podmínkou pro exportéra k získání vývozní subvence. Jestliže nedojde k realizaci vývozu, vyplácí se tato kauce do pokladny EU (její výše se odvíjí podle konkrétní subvence). Pokud se obchodní směna uskuteční, vrací se kauce obchodníkovi.
- Kontrolní mechanismy – slouží jako fyzická kontrola zboží orgány SZIF a Celní správy České republiky, které provádí monitoring systému vývozních subvencí. [37]

3.5 Agrární zahraniční obchod ČR

Před vstupem do EU byla Česká republika suverénní stát, který mohl uzavírat obchodní dohody s jednotlivými státy. Byli jsme členem Světové obchodní organizace (WTO) s hlasovacím právem, měli jsme vlastní celní sazebník a uzavřeli jsme Středoevropskou dohodu o volném obchodu (CEFTA).

Po roce 2004 podléhá ČR obchodní politice Evropské unie. Členské země nemohou provádět vlastní obchodní politiku a jednání o podmínkách zahraničního obchodu se „třetími zeměmi“ je pouze pravomocí EU. V rámci jednání na půdě WTO nevystupují státy samostatně, avšak zastupuje je EU jako zplnomocněný subjekt mezinárodní vztahů. Pomocí nařízení, která vydává přímo Evropská komise nebo Rada ministrů, určuje cla a kvóty na dovoz ze „třetích zemí“. [38]

3.5.1 Základní tendence českého AZO

Zemědělství nepatří v ČR k hlavním odvětvím ekonomiky, má však podstatný význam i pro zachování kulturní krajiny a ochranu životního prostředí. Zeměpisná a klimatická poloha ČR umožňuje pěstování obilovin (pšenice, ječmen, žito, oves a

kukuřice), cukrové řepy, brambor, chmele, olejnin, ovoce a zeleniny. Živočišná výroba zahrnuje chov skotu, prasat a drůbeže.

Během posledních dvaceti let se množství zaměstnaných osob v zemědělství v ČR snížil na třetinu. Nejvyšší úbytky jsou v odvětvích zelinářství, květinářství, ovocnářství a v živočišné výrobě, která zaměstnávala nejvíce lidí. Výraznou roli zde sehrává automatizace zemědělství, kdy dochází k zdokonalování zemědělských strojů a techniky. Dalším trendem je i úbytek živočišné výroby, např. na Blanensku za posledních 10 let zaniklo přes 90 % chovů. Vysoká nákladovost tuzemských zemědělců na výrobu masa je často vyšší než výkupní cena, což podporuje dovoz levného masa ze zahraničí. Řešením tohoto problému mohou být vyšší dotace chovatelům. Kromě toho dochází i k úbytku zemědělských ploch – především pastvin, rybníků a orné půdy. [39]

3.5.2 Před vstupem do EU

Ještě před vstupem České republiky do EU docházelo v českém zemědělství k zásadním strukturálním změnám, týkající se nejen vlastnictví, ale i objemu. Výrazně se snížil počet zaměstnanců v zemědělském sektoru i jejich podíl na celkové zaměstnanosti a snížil se podíl zemědělství na tvorbě HDP. Snížení zaměstnanosti v zemědělství sice způsobila zvýšení produktivity práce, nikoliv však dostatečné zvýšení mezd (zhruba 25 % průměrných mezd v ČR). Transformace českého zemědělství zhoršila pozice a podmínky pro zemědělce. Vzrostly náklady na produkci, které mnohdy i převyšovaly ceny produktů. Nízká ochrana před levnými subvencovanými dovozy z EU, nižší dovozní cla oproti sazbám v EU a nedostatečná podpora pro export tuzemských zemědělců zhoršila situaci tuzemských zemědělců. [40]

K hlavním problémům českého zemědělství patřily: nízké hektarové výnosy a malá užitkovost zvířat, špatný management zemědělských procesů, technická a technologická zaostalost, nestabilní legislativa pro zemědělské podnikání, nedostatečná tvorba zdrojů působících na omezování vstupů, nízká motivace zaměstnanců v zemědělství, malé podpory pro zemědělce ve srovnání s jinými zeměmi a nízká ochrana vnitřního trhu.

Naopak výhodou českého zemědělství byla: nižší cena půdy a pracovní síly, vysoká koncentrace zemědělské výroby vedoucí ke specializaci, lepší využití techniky a kvalifikovaných pracovních sil. (Neumann, 2004) Česká republika se oproti ostatním kandidátským zemím vyznačuje nízkým podílem zemědělství na zaměstnanosti i na tvorbě

HDP. Např. v roce 2013 zaměstnávalo české zemědělství 150 tis. osob, což představovalo pouze 3 % podíl na celkové zaměstnanosti. [4]

Od roku 1998 uplatňuje Ministerstvo zemědělství resortní politiku, která je v souladu s Koncepcí agrární politiky pro období před vstupem do Evropské unie. Přestože došlo ke zvýšení úrovně celkových podpor pro zemědělský sektor (v období 2000–2002 na 23 %), nedosahovala tato výše průměrných hodnot ve členských zemích EU (35 %) a úrovně, kterou předpokládala koncepce agrární politiky. [35]

3.5.3 Změny po vstupu do EU

Pravidla zahraničního obchodu se třetími zeměmi se po roce 2004 řídí dohodami vyplývajícími z členství v EU a jsou ovlivněna Společnou obchodní politikou (SOP) a Společnou zemědělskou politikou (SZP). Společná zemědělská politika reguluje obchod s třetími zeměmi a chrání vnitro unijní trh pomocí cel na dovoz z těchto zemí. Po vstupu ČR do EU se tedy výrazně snížil zahraniční obchod s třetími zeměmi a došlo ke změně celních sazeb, která v rámci vnitřního obchodu usnadnila a zlepšila podmínky pro členské země (tzv. intraobchod). [41]

Při zahraničním obchodu se třetími zeměmi (tzv. extraobchod) se ČR musí řídit: [8]

- Společnou zemědělskou politikou
- Společnou obchodní politikou
- společnými celními předpisy
- společným celním sazebníkem
- obchodními mechanismy SZP při regulaci vývozu a dovozu

Česká republika využívá při spolupráci se třetími zeměmi dohody sjednané EU s jednotlivými regionálními uskupeními. Patří sem například dohoda se státy Afriky, Karibiku a Pacifiku (ACP) nebo Dohoda o Evropském hospodářském prostoru (EEA), která zjednodušuje obchod mezi EU a zeměmi Evropského sdružení volného obchodu (ESVO), a samozřejmě další. [8]

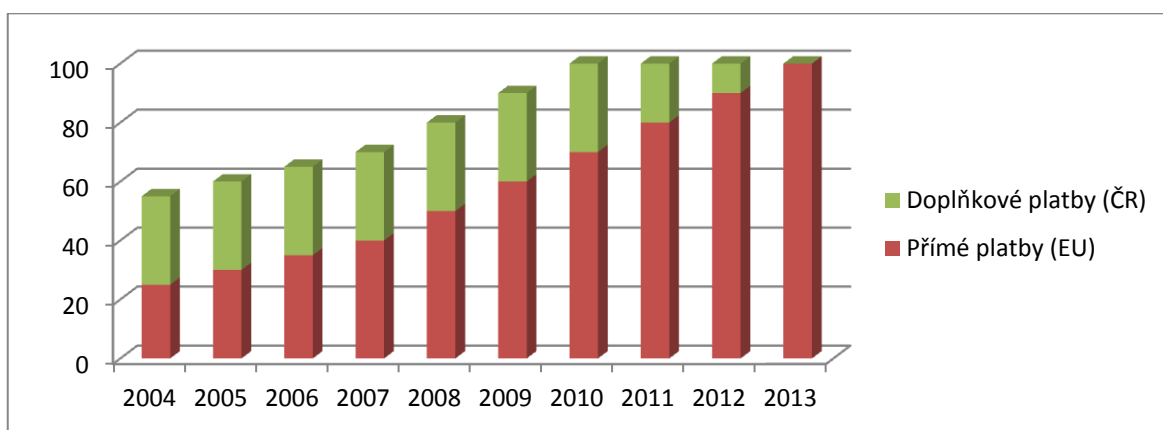
Pro české zemědělce přinesl vstup do EU řadu výhod – zvýšení příjmů a životní úrovně, vyšší výkupní ceny a rozšíření exportních možností. Jednotlivé sektory zemědělství však byly ovlivněny různě a celkově se nepodařilo vypořádat se s klesajícím podílem zemědělské produkce na celkovém HDP a na zaměstnanosti. [41]

Česká republika, jak již bylo uvedeno, se vstupem do EU přijala společná celní opatření (tedy i celní kvóty), dále licenční a daňovou politiku (uplatňování DPH v souladu s pravidly Evropské unie). Za výdej licencí v ČR v rámci SPZ zodpovídá Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). [42]

Prostřednictvím systému tržní regulace v EU (kvóty na pěstování určitých plodin, kvóty na mléko, zákaz podpory vysazování nových vinic) došlo k řadě změn v komoditní skladbě českého zemědělství. Zásadní změna se týkala českého cukrovarnictví, kdy při reformě společné organizace trhu s cukrem přišla ČR o 22,5 % kvóty cukru a došlo tak k úměrnému poklesu výroby cukru a plochy cukrové řepy.

Společný trh EU zcela zásadně ovlivňuje národní trh v ČR, kdy většina mezinárodní obchodní výměny probíhá v rámci členských zemí. Navíc je ČR vystavena konkurenci s dalšími 27 členskými státy, nicméně podmínky pro hospodaření, včetně podpor z rozpočtu EU se v rámci členských zemí liší. Vyjednané podmínky pro 10 států, které přistoupily spolu s ČR do Evropské unie v roce 2004, znevýhodňují zemědělce těchto zemí oproti „starým členským státům“. „Nové členské země“ dostaly pouze čtvrtinu přímých plateb oproti „starým členským státům“, avšak dotace se navyšovaly, až do roku 2013, kdy došlo k jejich vyrovnání. „Nové členské země“ mohou tyto dotace dorovnávat z vlastních zdrojů pomocí tzv. národních doplňkových plateb („top-up“), a sice o 30 % nad hodnotu pro daný rok, ale nemohou převýšit 100 %.

Graf č. 2: Podíl přímých plateb a doplňkových plateb v ČR 2004 – 2013

Zdroj: Evropská komise, vlastní zpracování, 2014

Česká republika v rámci přímých plateb do roku 2013 uplatňovala zjednodušený systém „jednotné platby na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme)“, kdy dostávají zemědělci jednotnou platbu na hektar zemědělské půdy. Navíc mohou čeští zemědělci získat „podporu méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickými omezeními“ (LFA). Získání těchto prostředků vede k vyrovnávání méně výhodných podmínek především v podhorských a horských oblastech. V rámci strategie stanovené Národním strategickým plánem rozvoje venkova mohou zemědělci získat finance i z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. [41]

3.5.4 Konkurenceschopnost českého AZO

V České republice je dlouholetá tradice zemědělství, proto je potřeba přizpůsobovat se měnícím se podmínkám světového a evropského trhu a udržovat si tak svoji konkurenceschopnost. Komparativní výhody vyplývají z uplatňování jednotlivých agregací na trhu pomocí Ballasova indexu (index RCA), který je zjišťován z hlediska vnitřního trhu EU a světového trhu. [43]

Díky vstupu do EU se ČR stala součástí trhu, kde je uplatňována liberalistická politika. Obchodní politika je tedy podřízena pravidlům vnitřního trhu EU a závazkům, které vyplývají z členství ve WTO. Navíc patří k zemím, do kterých proudí zahraniční investice zaměřené především na reexport.

Český agrární zahraniční obchod se vyznačuje **nízkým podílem zpracovaných potravinářských komodit** v rámci vývozu České republiky na celkovém vývozu v EU. Přestože se většina zemí v EU orientuje především na dovoz surovin a následný vývoz finálních produktů, v ČR se záporné saldo naopak prohlubuje.

Další důležitý faktor představují **nízké ceny zboží určeného k exportu** vůči cenám v ostatních zemích EU. Problém může představovat fakt, že na exportu agrárního zboží se podílí velké množství subjektů, což vede ke vzájemné konkurenci a následnému snižování cen.

Jistý vliv na zahraniční obchod má i **měnový kurz**. Se vstupem ČR do EU se snížila míra ochrany domácího trhu vůči dováženým výrobkům z EU. Přehnaná expanzivní celní politika způsobila ztrátu vlastní konkurenceschopnosti, ale i potlačení zahraniční konkurence. [35]

4 ANALYTICKÁ ČÁST

4.1 Analýza teritoriální struktury

4.1.1 Výchozí situace v roce 2003

Od vstupu ČR do EU došlo zcela podle očekávání k přesunu řady obchodních operací z trhů RZ a OSVTE na vnitřní trh EU. Podíl zemí EU-25 na českém AZO se zvýšil ze 76,3 % (v letech 1999-2003) na 87,3 % v roce 2004. Z toho nejvyšší nárůst představovala obchodní směna s „původními“ členy EU-15. Hodnota vývozu do těchto zemí vzrostla o 7 453 mil. Kč, tj. o 39,7 % a hodnota dovozu se zvýšila o 21 185 mil. Kč, tj. o 55 %. Obrat vzrostl o 28 637 mil. Kč, tj. o 49,9 % a schodek bilance AZO ČR s EU-15 se prohloubil o 13 732 mil. Kč, tj. o 70 %. Z hlediska kvality struktury AZO si ČR se státy EU meziročně pohoršila. Nicméně se skupinou zemí EU-15 dosahovala 67 % stupně krytí importu exportem.

Hodnota vývozu do zemí EU-10 zůstala zhruba na stejné úrovni jako v roce 2003. Agrární dovozy se zvýšily skoro o 7 %, což snížilo kladnou hodnotu salda, a tedy i zhoršilo strukturu AZO ČR s EU-10. Stále se však jednalo o výborný výsledek (167 %). Porovnání ukazatelů AZO v rámci jednotlivých teritorií uvádí Tabulka č. 3.

Tabulka č. 3: Hlavní ukazatele AZO ČR s vybranými teritorii (v mld. Kč)

	Rok	EU-15	OSVTE	EU 10	SNS	RZ
Obrat	2003	57,4	5	38,1	2,3	16,5
	2004	86	4,2	49,4	2,9	9,5
	<i>změna</i>	49,8%	-16,0%	29,7%	26,1%	-42,4%
Vývoz	2003	18,9	2,8	42,2	1,9	3,9
	2004	26,4	2,4	42	2,6	3,4
	<i>změna</i>	39,7%	-14,3%	-0,5%	36,8%	-12,8%
Dovoz	2003	38,5	4,8	23,6	0,4	12,6
	2004	59,7	2,9	25,2	0,3	6,1
	<i>změna</i>	55,1%	-39,6%	6,8%	-25,0%	-51,6%
Saldo	2003	-19,6	-2	18,6	1,5	-8,7
	2004	-33,3	-0,5	16,8	2,3	-2,7
	<i>změna</i>	69,9%	-75,0%	-9,7%	53,3%	-69,0%
Stupeň krytí importu exportem (%)	2003	49,1	58,3	178,8	475,0	31,0
	2004	44,2	82,8	166,7	866,7	55,7
	<i>změna</i>	-4,9	24,4	-12,1	391,7	24,8

Zdroj: ČSÚ (2014), vlastní zpracování

Objem obchodu s RZ se naopak snížil o 42,4 % - z toho vývoz poklesl o 12,8 % a dovoz o 51,6 %. To se pozitivně projevilo na struktuře AZO, kdy se stupeň krytí dovozu vývozem zvýšil z 31 % na 55,7 %. Podobná situace nastala i v případě směny s OSVTE. S touto skupinou zemí došlo k poklesu obratu o 16 %. Vývoz sice poklesl o 14,3 %, ale dovoz poklesl skoro o 40 %. Stupeň krytí dovozu vývozem se tak zvýšil o 25 %.

U zemí SNS došlo naopak k růstu agrárního obchodu o 26 %. Celkově se jedná o přírůstek hodnoty vývozu o 36,8 % a pokles dovozu z těchto zemí o 25 %. Stupeň krytí dovozu se meziročně zdvojnásobil.

V rámci jednotlivých zemí bylo naším největším obchodním partnerem v roce 2004 Německo. Při porovnání hodnoty obratu AZO z roku 2003 (24 586 mil. Kč) a z roku 2004 (35 726,3 mil. Kč) je zřejmé, že došlo k meziročnímu vzestupu o 45,3 %. Vývoz vzrostl o 21,2% a dovoz o 61,7 %. Konkrétní výsledky AZO v letech 2003 a 2004 uvádí Tabulka č. 4.

Tabulka č. 4: Celkový a agrární ZO ČR s vybranými teritorii (v mil. Kč a %)

UKAZATEL	2003	2004	změna
obrat celkového ZO	2 811 653	3 471 753	660 100
celkový vývoz	1 370 930	1 722 657	351 727
celkový dovoz	1 440 723	1 749 095	308 372
bilance celkového ZO	-69 793	-26 438	43 355
obrat AZO	122 823	155 070	32 247
agrární vývoz	48 794	61 526	12 732
agrární dovoz	74 029	93 544	19 515
bilance agrárního ZO	-25 236	-32 017	-6 781
podíl obratu AZO na celkovém obchodním obratu (%)	4,4	4,5	0,1
podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu (%)	3,6	3,6	0,0
podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu (%)	5,1	5,3	0,2

Zdroj: ČSÚ (2014), vlastní zpracování

Druhým nejdůležitějším obchodním partnerem ČR bylo Slovensko. Obrat AZO s touto zemí vzrostl meziročně o 26,9 %, z toho přírůstek hodnoty vývozu činil 30,5 % a dovozu 21,6 %. Třetí zemí, která s ČR zajišťovala výrazný objem obchodu s agrárním zbožím, bylo Polsko, čtvrtým Nizozemsko.

Nejvýznamnějšími odbytími českého AZO jsou sousední země ČR. Tento trend posílil zejména po vstupu ČR do EU, především díky rozvoji příhraničního obchodu. V roce 2004 směřovalo do těchto zemí 58,4 % našeho exportu a do České republiky se

dovezlo 50 % z celkového importu agrárního zboží. Například hodnota exportu s Rakouskem vzrostla meziročně o 67,4 % a hodnota importu o 49,6 %. Navíc mají sousední země ČR nadprůměrný podíl agrárních komodit na celkovém zahraničním obchodě. Hodnota podílu těchto komodit v rámci obchodu se Slovenskem se pohybuje okolo 10 %, s Polskem a s Maďarskem 8-10 %. [44]

4.1.2 Vývoj po vstupu do EU

Teritoriální struktura AZO ČR v letech 2004-2014 byla zkoumána ve vztahu k následujícím teritoriálním skupinám: Evropská unie (v jejím rámci s EU-15 a EU-13), Ostatní vyspělé tržní ekonomiky (OSVTE), Společenství nezávislých států (SNS) a Rozvojové ekonomiky (RE) – bližší informace jsou uvedeny v metodice na začátku práce. Zjištěný přehled výsledků českého AZO s jednotlivými teritorii udává Tabulka č. 5.

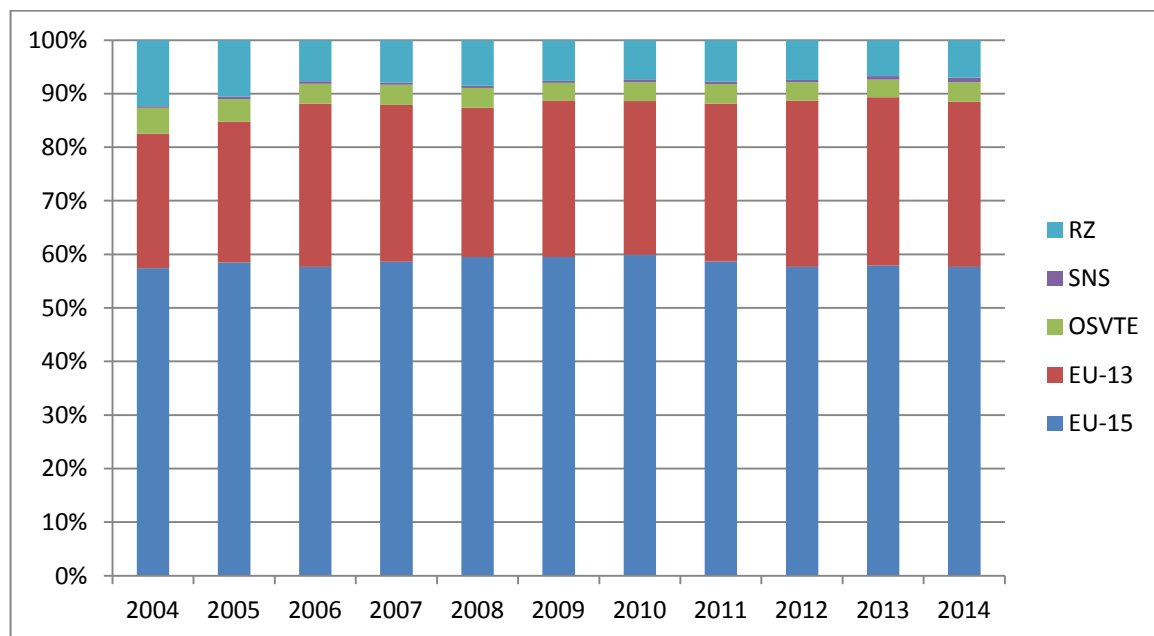
Výrazně nejvyšší podíl na českém agrárním zahraničním obchodě, který se každoročně zvyšuje, mají členské státy EU. Příčin je mnoho: ČR je jako členský stát součástí jednotného trhu EU, navíc díky své poloze sousedí jen s členskými státy Evropské unie. V Tabulka č. 5 jsou uvedeny hodnoty importu, exportu, bilance a stupeň krytí importu exportem s jednotlivými teritorii, se kterými Česká republika realizuje zahraničně-obchodní směnu. Skoro 90 % obchodní výměny probíhá v rámci Evropské unie. Především hodnota importu agrárních komodit se zde v roce 2014 vyšplhala na 167 mld. Kč, což představuje 85 % podíl světového agrárního importu do ČR. Největším importérem do ČR je EU-15 s 56 % podílem, druhým největším EU-13 s 28 % podílem. Třetím největším dovozcem produktů českého AZO jsou rozvojové země. Avšak jejich podíl na dovozu zemědělských produktů se procentuelně snížil z 11,9 % v roce 2004 na 6,8 % v roce 2014, právě ve prospěch dovozů z EU.

Nejvyššího stupně krytí importu exportem dosahují země SNS (444 %), protože z těchto zemí prakticky téměř nevyvážíme agrární produkty. Kvalitní struktury AZO dosahuje ČR i s teritoriem EU-13 (129 %). Naopak s ostatními teritorii dosahujeme stupně krytí dovozu vývozem výrazně pod hodnotou 100 %.

V rámci agrárního vývozu má větší procentuelní zastoupení teritorium EU-13 (46 %), což je však jen o 1 % více než EU-15, které se zase vyznačuje rychlejším tempem růstu hodnoty dovozů. Naopak procentuelní podíl ostatních teritorií na vývozu z ČR stále

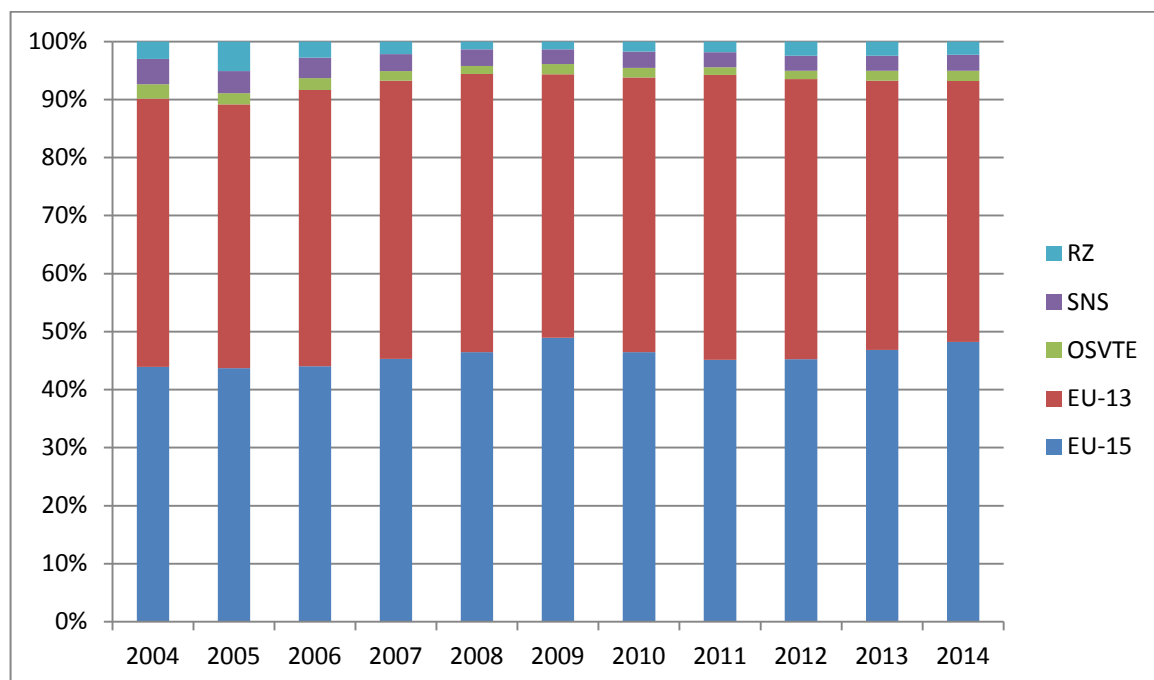
klesá. Dále se na agrárním exportu z ČR podílí regiony SNS, RZ a OSVTE v uvedeném pořadí a jejich tempo růstu se pohybuje okolo 6-7 %.

Graf č. 3: Podíly teritorií na celkovém agrárním importu ČR

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Graf č. 4: Podíly teritorií na celkovém agrárním exportu ČR

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

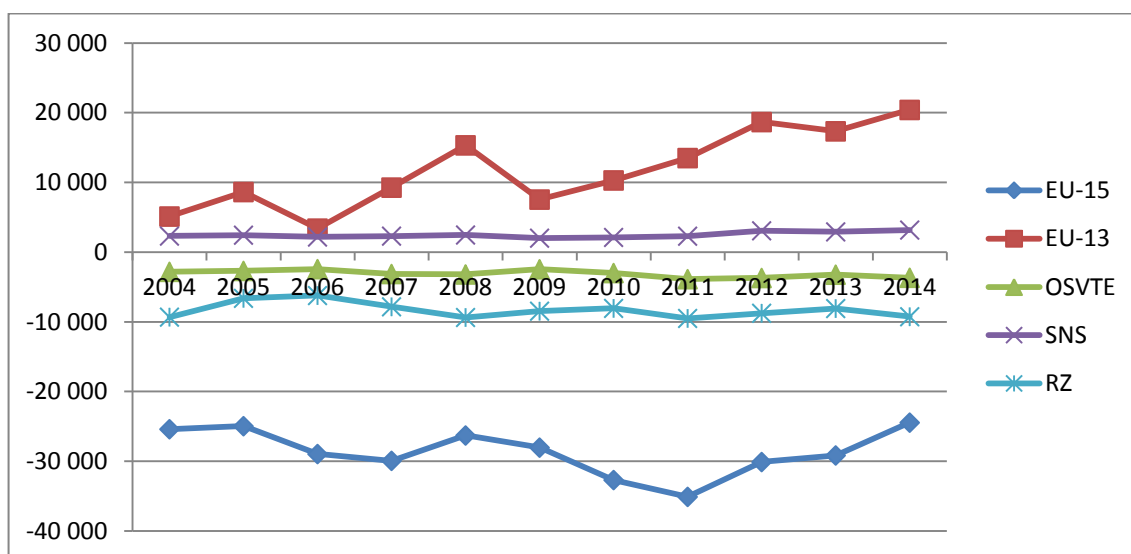
Tabulka č. 5: Základní ukazatele AZO ČR s teritorií v letech 2004-2014 (v mil. Kč)

	ROK	Hodnota (v mil. Kč)					Podíl na AZO ČR (v %)				
		EU-15	EU-13	OSVTE	SNS	RZ	EU-15	EU-13	OSVTE	SNS	RZ
Import	2004	51 757	22 624	4 324	287	11 128	55,2%	24,1%	4,6%	0,3%	11,9%
	2005	58 609	26 395	4 192	481	10 552	56,6%	25,5%	4,0%	0,5%	10,2%
	2006	62 838	33 251	4 007	538	8 361	55,7%	29,5%	3,6%	0,5%	7,4%
	2007	73 183	36 536	4 709	527	9 893	56,6%	28,2%	3,6%	0,4%	7,6%
	2008	75 172	35 169	4 646	535	10 785	57,4%	26,8%	3,5%	0,4%	8,2%
	2009	76 943	37 832	4 222	496	9 838	57,5%	28,3%	3,2%	0,4%	7,4%
	2010	80 847	38 744	4 697	773	9 868	57,7%	27,7%	3,4%	0,6%	7,0%
	2011	88 464	44 461	5 490	751	11 673	56,5%	28,4%	3,5%	0,5%	7,5%
	2012	96 010	51 653	5 756	721	12 345	55,5%	29,9%	3,3%	0,4%	7,1%
	2013	103 023	55 861	5 903	1 186	11 918	55,8%	30,2%	3,2%	0,6%	6,5%
	2014	109 010	58 357	6 833	1 626	13 267	55,5%	29,7%	3,5%	0,8%	6,8%
	Celkem	875 856	440 881	54 781	7 922	119 629	56,3%	28,4%	3,5%	0,5%	7,7%
Export	2004	26 359	27 739	1 512	2 597	1 811	42,8%	45,1%	2,5%	4,2%	2,9%
	2005	33 647	35 028	1 508	2 922	3 932	42,9%	44,6%	1,9%	3,7%	5,0%
	2006	33 883	36 627	1 579	2 713	2 140	43,1%	46,6%	2,0%	3,5%	2,7%
	2007	43 250	45 799	1 580	2 835	2 061	44,6%	47,3%	1,6%	2,9%	2,1%
	2008	48 874	50 493	1 452	3 002	1 421	45,7%	47,2%	1,4%	2,8%	1,3%
	2009	48 905	45 383	1 773	2 506	1 374	48,1%	44,6%	1,7%	2,5%	1,4%
	2010	48 160	49 038	1 705	2 892	1 806	45,7%	46,5%	1,6%	2,7%	1,7%
	2011	53 359	57 961	1 624	3 045	2 172	44,3%	48,1%	1,3%	2,5%	1,8%
	2012	65 907	70 325	2 059	3 794	3 585	44,4%	47,4%	1,4%	2,6%	2,4%
	2013	73 864	73 199	2 680	4 102	3 836	46,0%	45,6%	1,7%	2,6%	2,4%
	2014	84 558	78 764	3 166	4 802	4 010	47,4%	44,1%	1,8%	2,7%	2,2%
	Celkem	560 767	570 356	20 638	35 210	28 148	45,0%	46,0%	1,8%	2,8%	2,3%
Bilance	2004	-25 397	5 115	-2 813	2 310	-9 317	Krytí importu exportem (%)				
	2005	-24 962	8 633	-2 685	2 441	-6 620	50,9	122,6	35,0	904,0	16,3
	2006	-28 955	3 376	-2 429	2 174	-6 220	57,4	132,7	36,0	607,7	37,3
	2007	-29 933	9 263	-3 129	2 308	-7 832	53,9	110,2	39,4	504,0	25,6
	2008	-26 298	15 325	-3 194	2 467	-9 365	59,1	125,4	33,6	537,6	20,8
	2009	-28 038	7 551	-2 448	2 010	-8 463	65,0	143,6	31,3	560,9	13,2
	2010	-32 686	10 294	-2 992	2 119	-8 062	63,6	120,0	42,0	505,0	14,0
	2011	-35 104	13 501	-3 867	2 294	-9 502	59,6	126,6	36,3	374,1	18,3
	2012	-30 103	18 672	-3 697	3 073	-8 761	60,3	130,4	29,6	405,6	18,6
	2013	-29 159	17 339	-3 223	2 916	-8 083	68,6	136,1	35,8	526,2	29,0
	2014	-24 452	20 407	-3 667	3 175	-9 257	71,7	131,0	45,4	345,9	32,2
	Celkem	-315 089	129 475	-34 142	27 287	-91 481	64,03	129,37	37,67	444,44	23,53

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Česká republika dosahuje dlouhodobě pasivní bilance AZO se všemi teritorii, kromě EU-13 a států SNS. Nejlepší výsledek vykazuje se státy EU-13 a kladné saldo se neustále zvyšuje (kromě roku 2009, kdy výrazně pokleslo). Naopak největší schodek bilance dosahujeme s EU-15, přestože se jeho hodnota od roku 2011 výrazně snížila. Aktivní bilance je dosaženo i se státy SNS, což je způsobeno vyšší hodnotou vývozu do těchto zemí.

Graf č. 5: Saldo AZO ČR s jednotlivými teritorii (v mil. Kč)

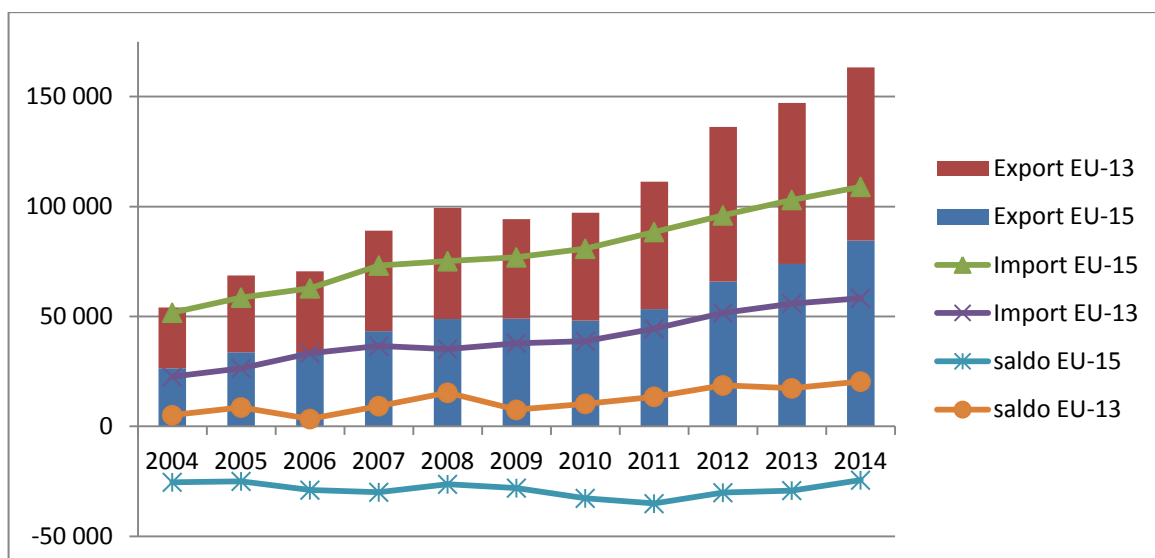

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

4.1.3 Evropská unie

Od vstupu České republiky do EU došlo k téměř trojnásobnému nárůstu hodnoty vývozu zemědělských komodit z ČR do Evropské unie. O trochu větší podíl na tomto trendu má skupina zemí EU-15. Obě skupiny zemí podíl na celkovém agrárním exportu s ČR okolo 45 %, tedy celkově se EU v tomto směru podílí z více jak 90 %. Nejvíce se české agrární produkty v rámci EU vyvážejí na Slovensko, do Německa a Polska.

Graf č. 6: Vybrané ukazatele AZO ČR s EU-15 a EU-13 (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Pokud rozdělíme země EU na dva regiony, z hlediska EU-15 dominuje Německo, Itálie a Rakousko. V rámci EU-13 zase Slovensko, Polsko a Maďarsko. Export na Slovensko dosáhl v roce 2014 hodnoty 42,8 miliard Kč, což je více jak polovina celkového exportu do zemí EU-13. Celkově má Slovensko 29 % zastoupení na agrárním exportu z ČR do EU-28. Německý trh je cílem 20 % zemědělských produktů z ČR a na třetí pozici stojí Polsko s 12 % podílem. Tyto 3 země představují odbytiště pro 61 % českých agrárních produktů, které naše země vyveze do zemí Evropské unie (viz Tabulka č. 6). Na celkovém vývozu českého AZO se tyto státy podílejí z 55 %, tedy více jak polovinu českých agrárních produktů, které ČR vyváží, nalezneme v těchto 3 zemích.

Tabulka č. 6: Export ČR do zemí EU-28 (v mil. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Celkem	AZO EU-28	AZO celkem
Slovensko	14 946	20 817	20 723	26 258	28 759	26 458	29 181	33 986	40 243	40 910	42 853	325 133	29%	26%
Německo	10 280	16 692	16 669	19 212	18 578	18 444	17 515	22 173	25 059	26 883	37 062	228 566	20%	18%
Polsko	5 809	7 149	8 490	10 374	11 941	9 616	10 391	13 142	16 640	17 619	19 832	131 003	12%	11%
Itálie	1 683	2 021	2 449	3 336	6 756	6 899	7 176	8 736	9 904	10 677	12 569	72 206	6%	6%
Rakousko	2 969	3 714	3 823	4 105	5 039	5 181	5 983	5 656	7 790	8 766	11 423	64 448	6%	5%
Maďarsko	3 757	3 840	3 506	4 377	5 025	4 397	4 311	4 863	6 267	6 588	8 118	55 049	5%	4%
VB	2 320	1 761	2 074	2 713	3 478	3 591	3 086	3 115	4 274	5 081	4 911	36 404	3%	3%
Francie	915	1 478	1 394	1 828	1 863	2 230	2 462	2 409	3 527	4 384	6 711	29 202	3%	2%
Nizozemsko	1 643	1 558	1 401	1 858	1 586	1 574	1 603	1 836	2 247	2 415	3 426	21 148	2%	2%
Rumunsko	758	813	1 136	1 936	1 869	2 187	1 680	2 187	2 488	2 782	3 170	21 006	2%	2%

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Z hlediska dovozu agrárních výrobků z EU do ČR jednoznačně dominuje skupina států EU-15, a sice téměř dvojnásobně (viz Graf č. 6). V roce 2014 se k nám z těchto zemí dovezlo zemědělské zboží v hodnotě přes 109 mld. Kč, což představuje $\frac{2}{3}$ z importu EU-28. Pokud zahrneme celkový objem agrárních dovozů do ČR (celosvětově), státy EU-28 se podílí z více jak 85 %, což je však nižší podíl než u českých vývozu do světa, kde má EU 90 % podíl. Země skupiny EU-15 dovážejí do ČR téměř 56 % zemědělských výrobků, které se k nám ročně dovezou a země EU-13 jen okolo 28 %. Nicméně hodnoty dovozů ze skupiny EU-13 rostou rychleji než u EU-15.

Tabulka č. 7: Import ČR ze zemí EU-28 (v mil. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Celkem	AZO EU-28	AZO celkem
Německo	20 484	23 731	24 181	29 092	30 766	31 043	32 211	35 275	38 455	43 475	45 201	353 913	27%	23%
Polsko	8 723	12 134	16 011	17 438	17 177	19 646	20 529	23 443	26 593	29 869	32 758	224 321	17%	14%
Slovensko	8 936	9 131	10 787	11 642	10 920	11 170	10 846	12 364	15 005	14 786	14 770	130 357	10%	8%
Itálie	5 103	5 819	6 544	7 583	7 639	7 136	7 825	8 778	9 273	9 338	10 207	85 246	6%	5%
Nizozemsko	4 084	4 811	5 346	6 606	6 920	7 257	7 595	8 266	8 861	9 233	13 525	82 505	6%	5%
Španělsko	5 559	5 682	6 032	6 274	6 267	6 874	6 797	7 394	8 263	9 215	9 833	78 190	6%	5%
Rakousko	3 572	4 385	5 135	5 816	6 077	5 863	5 881	6 181	7 393	7 150	7 749	65 202	5%	4%
Maďarsko	3 508	3 711	4 284	5 137	5 144	5 312	5 216	6 050	6 852	7 077	7 700	59 992	5%	4%

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Do České republiky se v rámci EU dováží zemědělské produkty hlavně z Německa (27 %), Polska (17 %) a Slovenska (10 %). Skupině EU-15 tedy dominuje Německo, se značným odstupem se pak nachází Itálie, Nizozemsko a Španělsko. Každá z těchto zemí představuje 6 % podíl na dovozech z EU do ČR. U skupiny EU-13 lze zmínit Maďarsko, které má na importu i exportu AZO ČR v rámci celé EU zhruba 5 % podíl. Z Německa, Polska a Slovenska se do České republiky dováží celkem 45 % všech agrárních dovozů, v rámci teritoria EU tvoří tyto země 54 % objemu všech dovozů z EU do ČR.

Bilance AZO s členskými státy EU je dlouhodobě záporná, ovšem její hodnota se postupně vyrovnává, průměrně o 15 % ročně. Pasivní bilance je způsobena EU-15. Od roku 2004 došlo jen k nepatrnému snížení a v roce 2014 má Česká republika s EU-15 záporné saldo ve výši -24,5 mld. Kč. Naopak k vyrovnání záporného salda přispívá EU-13, jejíž bilance AZO s ČR je dlouhodobě aktivní a meziročně se zvyšuje v průměru o 15 %. Celkově je tempo růstu vývozu z ČR do EU o 4 % vyšší než tempo růstu dovozů do EU, což hodnotu záporného salda vyrovnává. Výrazný propad bilance ČR s EU byl zaznamenán v roce 2006, kdy export meziročně vzrostl jen nepatrně (o 2 %), ale import o

13 %, hlavně ze zemí EU-13. Největší pokles bilance nastal v roce 2009 kvůli meziročnímu poklesu vývozu z ČR do EU-13 a přitom zvýšenému dovozu z této skupiny zemí. Od roku 2011 však dochází k vyrovnávání salda, které momentálně představuje hodnotu okolo -4 mld. Kč.

V Tabulka č. 8 jsou uvedené hodnoty celkové bilance vybraných zemí EU od roku 2004 do roku 2014. Nejprve jsou seřazeny země EU-15, poté země EU-13. Na první pohled je zřejmé, že skoro všechny „staré země“ EU dosahují v rámci AZO s ČR záporné bilance, u „nových států“ je situace opačná.

Tabulka č. 8: Saldo ČR v období 2004-2014 se zeměmi EU-15 a EU-13 (v mil. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Celkem
Německo	-10 204	-7 039	-7 512	-9 880	-12 188	-12 599	-14 696	-13 102	-13 397	-16 592	-8 139	-125 348
Španělsko	-5 145	-5 217	-5 421	-5 620	-5 690	-6 291	-5 999	-6 585	-7 259	-7 982	-8 060	-69 267
Nizozemsko	-2 441	-3 253	-3 946	-4 748	-5 334	-5 683	-5 992	-6 430	-6 613	-6 818	-10 099	-61 357
Itálie	-3 420	-3 798	-4 095	-4 247	-883	-237	-649	-42	632	1 338	2 362	-13 039
Rakousko	-603	-671	-1 312	-1 711	-1 038	-682	102	-525	397	1 616	3 674	-753
VB	1 112	523	583	676	1 860	2 126	1 401	1 124	1 628	2 292	1 343	14 668
Polsko	-2 914	-4 985	-7 521	-7 064	-5 235	-10 030	-10 138	-10 301	-9 953	-12 250	-12 926	-93 318
Maďarsko	250	129	-779	-760	-119	-915	-905	-1 186	-585	-490	418	-4 943
Slovensko	6 010	11 686	9 936	14 616	17 840	15 287	18 335	21 622	25 237	26 124	28 083	194 776

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Celkově nejvyšší dlouhodobě zápornou bilanci má Česká republika v obchodní výměně s Německem. V roce 2013 dosahovala hodnoty -16 592 mil. Kč, ale v roce 2014 se záporné saldo snížilo na polovinu. Na tomto trendu má největší podíl dovoz německého zboží ze skupiny „Maso a droby“, hlavně vepřového masa. Ke značné pasivní bilanci dochází i v rámci AZO se Španělskem, Nizozemskem a Itálií. V rámci zemí EU-13 vykazuje podobný trend Polsko, jehož hodnota záporné bilance postupem času stále klesá. V roce 2014 dosahovala ČR s Polskem pasivní bilance AZO v hodnotě skoro 12 mld. Kč, což představuje největší záporné saldo ze všech zemí EU. I zde se na záporném saldu projevuje především převažující dovoz polského zboží ze skupiny „Maso a droby“, hlavně drůbežího masa, pak vepřového.

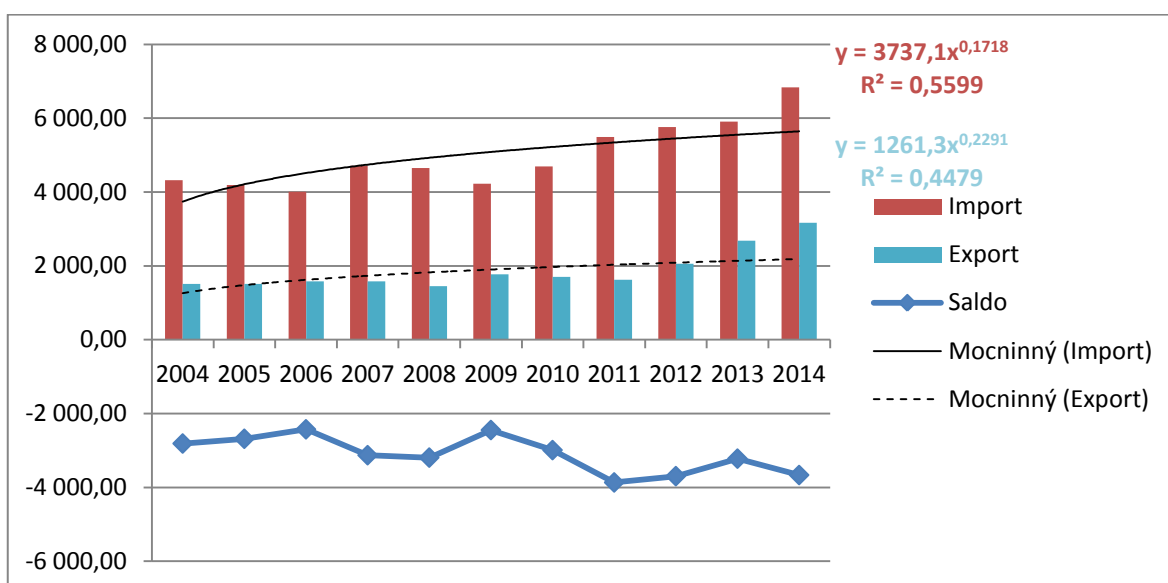
Naopak aktivní bilanci máme dlouhodobě se Slovenskem a jeho hodnota od roku 2009 výrazně stoupá. V roce 2014 převažovaly agrární vývozy na Slovensko nad dovozy o 28 mld. Kč. Největší podíl zde má opět skupina „Maso a droby“, konkrétně vepřové

maso. Jediným státem EU-15, se kterým dosahuje Česká republika výraznější kladné bilance, je VB. U zemí EU-13 se jedná kromě Slovenska i o Rumunsko.

4.1.4 OSVTE

Vlivem vstupu České republiky do EU došlo k vypovězení bilaterálních dohod uzavřených mezi ČR a zeměmi OSVTE (Ostatní vyspělé tržní ekonomiky). Význam agrárního zahraničního obchodu ČR s tímto teritoriem tedy oslabil ve prospěch zemí EU. Hodnota importů agrárního zboží v roce 2014 byla 6,8 miliard Kč, což představuje pokles podílu na celkovém AZO o více než 1 % oproti roku 2004.

Graf č. 7: Vybrané ukazatele AZO ČR s OSVTE (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování a výpočty

Vývoz z České republiky do zemí OSVTE vykazuje rychlejší tempo růstu (7,7 %) než dovoz do těchto zemí (4,7 %), přesto má však velice malý význam. Jeho podíl na celkových agrárních vývozech klesl z 2,5 % v roce 2004 na 1,3 % v roce 2011. Další rok se jeho hodnota zvýšila z 1 624 milionů Kč na 2 059 milionů Kč a tento trend i nadále. V současné chvíli se podílí na celkovém AZO České republiky 1,8 %. V porovnání s agrárním dovozem ze zemí OSVTE, který se na celkových dovozech podílí z 3,5 se jedná o nejnižší účast na vývozech agrárních produktů v rámci všech zkoumaných teritorií.

Vzhledem k tomu, že agrární dovozy ze zemí OSVTE mají větší zastoupení v AZO s Českou republikou, tvar křivky obchodní bilance je ovlivněn především vývojem importu. Celkem logicky je tedy saldo AZO s ČR záporné a postupně dochází ještě

k pomalému prohlubování (kromě let 2006 a 2009, kdy se agrární dovozy snížily a vývozy naopak zvýšily). V roce 2014 vykazuje AZO zemí OSVTE s ČR záporné saldo ve 3,7 miliard Kč. Na tomto výsledku se podílí především AZO mezi ČR a USA.

Tabulka č. 9: Ukazatele AZO ČR se státy OSVTE

ROK	IMPORT			EXPORT			saldo	krytí dovozu vývozem
	hodnota	řetězový index	podíl na celkovém AZO	hodnota	řetězový index	podíl na celkovém AZO		
2004	4 324,5		4,6%	1 511,8		2,5%	-2 812,6	35,0%
2005	4 192,2	96,94	4,0%	1 507,6	99,72	1,9%	-2 684,7	36,0%
2006	4 007,5	95,59	3,6%	1 579,0	104,74	2,0%	-2 428,5	39,4%
2007	4 709,4	117,51	3,6%	1 580,2	100,08	1,6%	-3 129,2	33,6%
2008	4 646,4	98,66	3,5%	1 452,1	91,90	1,4%	-3 194,4	31,3%
2009	4 221,8	90,86	3,2%	1 773,4	122,13	1,7%	-2 448,4	42,0%
2010	4 697,0	111,26	3,4%	1 705,4	96,16	1,6%	-2 991,6	36,3%
2011	5 490,2	116,89	3,5%	1 623,5	95,20	1,3%	-3 866,7	29,6%
2012	5 756,0	104,84	3,3%	2 059,3	126,84	1,4%	-3 696,7	35,8%
2013	5 902,9	102,55	3,2%	2 680,3	130,16	1,7%	-3 222,7	45,4%
2014	6 832,9	115,75	3,5%	3 165,9	118,12	1,8%	-3 667,0	46,3%
tempo růstu		4,68	3,5%		7,67	1,7%		

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Úspěšnost agrárního zahraničního obchodu lze pozorovat pomocí stupně krytí dovozu vývozem. Jeho hodnota v roce 2004 byla necelých 35 %, což je velmi nepříznivý výsledek. V roce 2011 dokonce klesla na hodnotu 29,6 %. Poté nastalo zlepšení situace a v roce 2014 je úspěšnost AZO ČR s OSVTE 46,3 %. Jedná se sice o nejvyšší hodnotu od vstupu ČR do EU, nicméně stále značí o nekvalitní struktuře AZO.

V době vstupu České republiky do EU byly nejvýznamnějším exportním trhem USA (v roce 2004 proudilo do Spojených států 43 % všech agrárních vývozu v rámci OSVTE). Jejich podíl se však postupem snižoval a dnes mají USA v této skupině jen 25 % zastoupení. Naopak nejdůležitější zemí z hlediska exportu je Japonsko. Zvláště v posledním roce se hodnota exportu agrárních komodit zvýšila ze 778 milionů Kč v roce 2013 na 1 190 milionů Kč v roce 2014, což vytváří 38 % podíl na celkových exportech do zemí OSVTE. Třetím nejdůležitějším vývozním partnerem je Turecko s 13 % podílem.

Tabulka č. 10: Export a import se 3 nejdůležitějšími partnery (v mil. Kč, v %)

EXPORT	Japonsko	Podíl na AZO	USA	Podíl na AZO	Turecko	Podíl na AZO
2004	381,00	25%	647,74	43%	64,60	4%
2005	396,87	26%	492,34	33%	160,29	11%
2006	489,73	31%	420,16	27%	188,03	12%
2007	490,81	31%	438,94	28%	215,52	14%
2008	400,12	28%	427,86	29%	202,40	14%
2009	649,32	37%	426,74	24%	210,12	12%
2010	561,13	33%	416,59	24%	302,06	18%
2011	370,16	23%	440,48	27%	276,91	17%
2012	434,47	21%	436,09	21%	317,99	15%
2013	778,39	29%	501,48	19%	291,82	11%
2014	1 189,70	38%	805,82	25%	363,06	11%
Celkem	6 141,68	30%	5 454,23	26%	2 592,80	13%
IMPORT	USA	Podíl na AZO	Turecko	Podíl na AZO	Kanada	Podíl na AZO
2004	1 751,43	41%	877,09	20%	502,66	12%
2005	1 845,84	44%	746,80	18%	473,83	11%
2006	1 683,43	42%	883,88	22%	423,97	11%
2007	1 864,47	40%	1 158,67	25%	509,88	11%
2008	1 706,20	37%	970,73	21%	573,43	12%
2009	1 390,38	33%	922,98	22%	584,58	14%
2010	1 590,53	34%	1 254,99	27%	643,60	14%
2011	1 585,33	29%	1 970,76	36%	621,58	11%
2012	1 614,13	28%	2 209,18	38%	568,85	10%
2013	1 857,42	31%	2 125,98	36%	516,12	9%
2014	2 472,15	36%	2 508,46	37%	638,94	9%
Celkem	19 361,30	35%	15 629,52	29%	6 057,44	11%

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

4.1.5 SNS

Země bývalého Sovětského svazu (SNS) představují téměř bezvýznamné teritorium z hlediska dovozu agrárního zboží do České Republiky. Přestože se jejich podíl na celkových agrárních dovozech lehce zvyšuje, stále se jedná o méně jak 1 % zastoupení na AZO ČR. Větší význam má vývoz zboží z ČR do zemí SNS. Jeho podíl se sice meziročně snižuje ve prospěch zemí EU, nicméně i tak představuje 3. nejvýznamnější exportní oblast z hlediska zkoumaných teritorií. Tabulka č. 11 udává hodnoty exportu, importu, salda a stupeň krytí importu exportem dvou nejvýznamnějších zemí (Rusko a Ukrajiny) ze SNS včetně podílu na celkovém toku AZO v rámci teritoria.

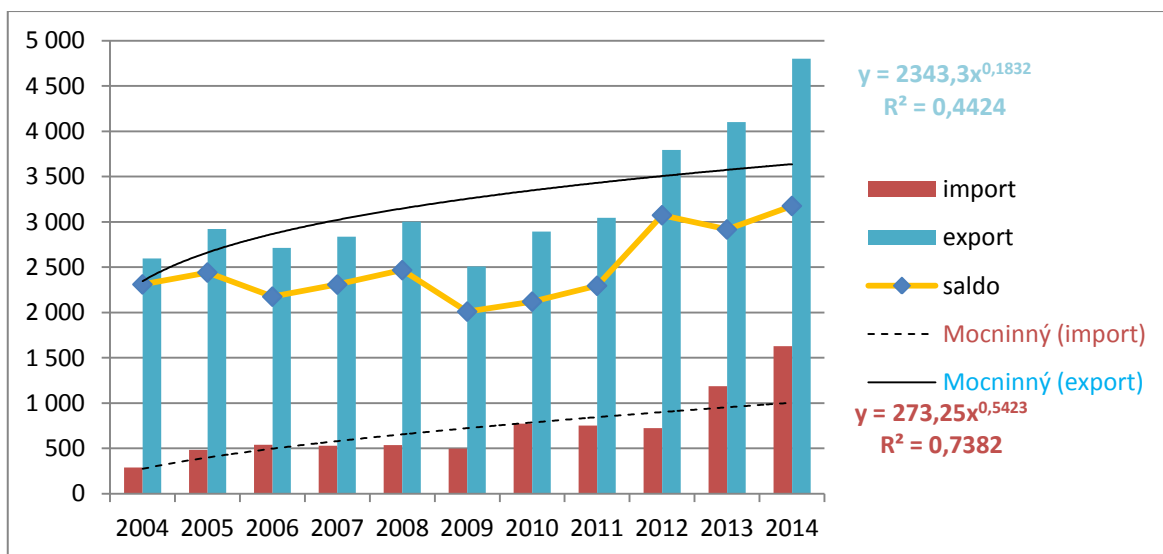
Tabulka č. 11: Nejdůležitější obchodní partneři SNS (v mil. Kč)

Rok	EXPORT				IMPORT				SALDO		Krytí importu exportem (%)	
	RUSKO		UKRAJINA		RUSKO		UKRAJINA		RUSKO	UKRAJINA	RUSKO	UKRAJINA
	Hodnota	Podíl	Hodnota	Podíl	Hodnota	Podíl	Hodnota	Podíl	Hodnota	Hodnota	Hodnota	Hodnota
2004	1 712,26	66%	412,12	16%	75,75	26%	137,85	48%	1 636,50	274,28	2 260,29	298,97
2005	1 616,09	55%	357,07	12%	71,81	15%	283,03	59%	1 544,28	74,05	2 250,38	126,16
2006	1 517,64	56%	448,39	17%	79,71	15%	257,45	48%	1 437,94	190,94	1 904,03	174,17
2007	1 626,59	57%	404,28	14%	108,08	20%	235,07	45%	1 518,52	169,21	1 505,06	171,98
2008	1 629,04	54%	484,35	16%	95,24	18%	234,69	44%	1 533,79	249,66	1 710,40	206,38
2009	1 159,25	46%	573,68	23%	76,72	15%	245,06	49%	1 082,53	328,62	1 511,05	234,10
2010	1 432,15	50%	665,40	23%	110,95	14%	393,76	51%	1 321,20	271,64	1 290,78	168,99
2011	1 649,48	54%	584,42	19%	153,73	20%	351,36	47%	1 495,75	233,06	1 072,97	166,33
2012	1 973,77	52%	844,35	22%	148,27	21%	323,38	45%	1 825,50	520,97	1 331,22	261,10
2013	2 179,41	53%	843,69	21%	334,65	28%	436,70	37%	1 844,75	406,98	651,25	193,19
2014	2 963,94	62%	949,44	20%	470,46	29%	721,75	44%	2 493,48	227,69	630,01	131,55
Celkem	19 459,61	55%	6 567,19	19%	1 725,37	22%	3 620,10	46%	17 734,23	2 947,09	1 127,85	253,77

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Exportní toky do zemí SNS mají klesající tendenci, přesto stále představují důležitou cílovou oblast pro agrární produkty vyvážené z ČR. Hodnota vývozu do států této skupiny se zvýšila z 2 600 mil. Kč v roce 2004 na 4 800 mil. Kč v roce 2014, což však v celkových českých agrárních vývozech představuje pokles ze 4,2 % na 2,7 %. Nejnižší hodnota byla zaznamenána v roce 2009, kdy se do zemí SNS vyvezlo zemědělské zboží v hodnotě jen 2 506 mil. Kč. Pokles českého agrárního exportu do zemí SNS je způsoben nejen orientací na vnitřní trh EU, ale i kvůli tvrdým opatřením, které zabraňují vývozcům na tyto trhy vstoupit.

Graf č. 8: Agrární zahraniční obchod zemí SNS

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Nejvyšší zastoupení (přes 50 % všech agrárních vývozů do zemí SNS) má ruský trh, kde od roku 2010 dochází k mírnému zvýšení hodnoty exportních toků. V srpnu 2014 vyhlásilo Rusko embargo na dovoz řady agrárních komodit z EU, což sice způsobilo snížení tempa růstu agrárního exportu z ČR do Ruska (především u mléčných výrobků), nicméně hodnota exportu přesto vzrostla. Druhou cílovou zemí z hlediska objemu exportu agrárních komodit je Ukrajina, kam vyvážíme zhruba 20 % agrárních produktů určených pro trh zemí SNS.

Jak bylo již uvedeno výše, import do ČR ze zemí SNS má téměř bezvýznamnou pozici. Jeho hodnota se sice od vstupu ČR do Evropské unie v podstatě zpětinásobila, ovšem stále představuje menší jak 1 % podíl na agrárních dovozech do České republiky. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán v letech 2013 a 2014. Skoro polovina agrárního zboží (konkrétně 45 %) dovážená do ČR ze zemí SNS pochází z Ukrajiny.

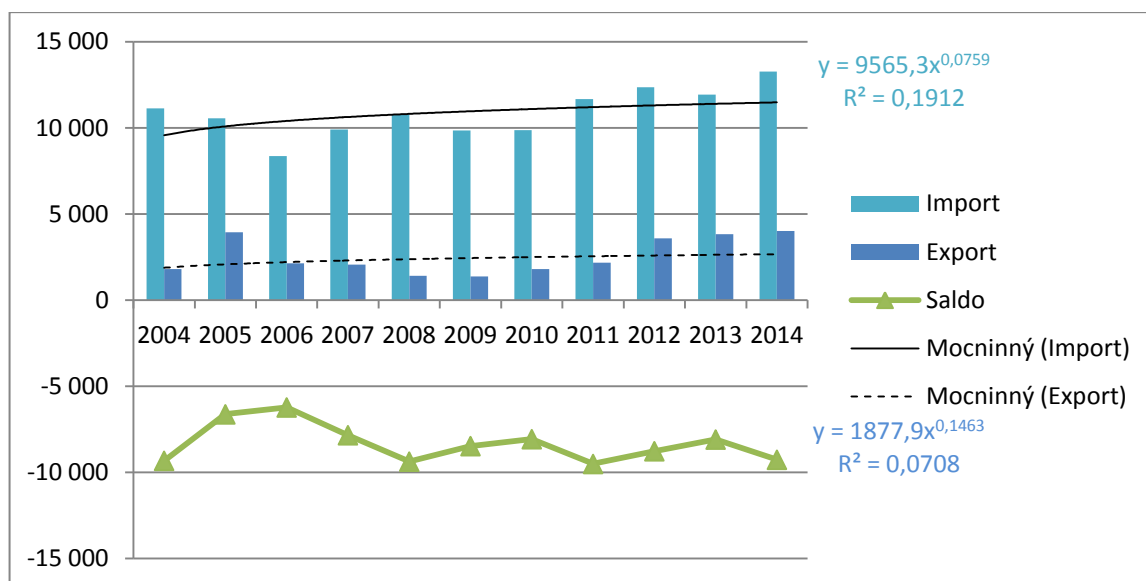
Vzhledem k nízké hodnotě dovozů vykazuje Česká republika kladné saldo agrárního zahraničního obchodu s tímto teritoriem. Jeho hodnota mírně roste, maximum bylo dosaženo v roce 2014, kdy byla celková bilance díky výraznému meziročnímu nárůstu exportu 3 175 milionů Kč. Kladné saldo má na svědomí hlavně Rusko, kam směřuje více jak polovina agrárního zboží určeného pro trhy SNS. Naopak dovozy z Ruska do ČR jsou v podstatě zanedbatelné.

Stupeň krytí dovozu vývozem se v průměru pohybuje na 447 %, což je dobrý výsledek, nicméně došlo ke zhoršení krytí z 904 % v roce 2004 na 295 % v roce 2014. Tento efekt způsobuje rychlejší tempo růstu dovozů (18 %) nad vývozy (5,5 %). Obzvláště kvalitní struktury AZO dosahuje ČR s Ruskem, se kterým má 1128 % stupeň krytí dovozu vývozem, s Ukrajinou je tato hodnota 254 %.

4.1.6 Rozvojové země

Rozvojové země jsou charakteristické svým výrazným podílem na celkových agrárních dovozech do České republiky. Od vstupu ČR do EU jejich role sice oslabil - v roce 2004 představoval tento region skoro 12 % podíl na dovozech a v roce 2014 je to 6,75 %. Nicméně i tak patří k druhému nejvýznamnějšímu obchodnímu bloku z hlediska dovozu agrárních výrobků (po EU). Z rozvojových zemí se dováží převážně nekompetitivní produkty, a proto na vývozní struktuře toto teritorium zdaleka tak vysoký podíl nemá.

Graf č. 9: Agrární zahraniční obchod rozvojových zemí (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V roce 2004 se z rozvojových zemí do České republiky dovezlo zboží v hodnotě 11 280 milionů Kč a do roku 2006 došlo k poklesu skoro o 3 miliony Kč. I přes kolísavý trend dochází od roku 2011 k mírnému nárůstu hodnoty, která se v roce 2014 pohybuje na 13,27 miliard Kč. Celkově je vývoj importu z těchto zemí relativně stabilizovaný s průměrným tempem růstu 1 %. Zhruba čtvrtina celkového importu z RZ pochází z Brazílie, odkud se k nám dováží převážně maso (drůbeží). K dalším důležitým zemím z hlediska struktury dovezeného zboží patří Thajsko (hlavně rybí konzervy), Ekvádor a Kolumbie (sušené banány).

Naopak podíl rozvojových zemí na celkovém exportu agrárních komodit z ČR je velice nízký, v průměru 2,3 %. Nejvýrazněji se toto teritorium podílelo na celkových agrárních vývozech v roce 2005, kdy svým 5 % zastoupením předběhlo i podíl zemí SNS. V dalších letech pak došlo k postupnému snižování hodnoty i podílu na vývozech, ačkoliv od roku 2009 lze sledovat zase mírně rostoucí tendenci. V porovnání s agrárními dovozy do ČR mají vývozy malý význam, nicméně tempo růstu je z hlediska této struktury 8 %, což svědčí o určité dynamice. Nejčastější cílovou destinací českých agrárních vývozu je Libanon a Thajsko (vyvážíme hlavně mléčné produkty).

Saldo obchodní bilance ČR s rozvojovými zeměmi je záporné, příčinou je již výše popsaný převis importních toků do ČR nad exportními (asi 4x). Saldo se sice od roku 2004 nepatrně snížilo, nicméně v roce 2014 vykazuje schodek -9 257 milionů Kč. Průměrná

roční úroveň stupně krytí agrárního dovozu z rozvojových zemí agrárním vývozem činí 23 %, což svědčí o neúspěšnosti AZO. Z tohoto pohledu byl nejúspěšnější rok 2005, kdy stupeň krytí dosáhl na 37 %. Celkově se však jedná o velmi nízké hodnoty, včetně hodnoty z roku 2014 ve výši 30 %.

4.2 Analýza komoditní struktury

4.2.1 Situace v roce 2003

Komoditní struktura AZO České republiky je v této práci sledována podle rozdělení harmonizované celního sazebníku H2. Zemědělské a potravinářské komodity jsou zahrnuty v kapitolách 01 až 24.

V roce 2003 vykázal zahraniční obchod s agrárními produkty záporné saldo obchodní bilance ve výši -25,5 mld. Kč. Největší podíl na tomto výsledku (29 %) měla agregace HS 08 „ovoce a ořechy“, která představovala nejvyšší hodnotu dováženého zboží, celkem přes 8 mld. Kč. Oproti tomu její výše vývozu byla jen 756 milionů Kč, což vytváří schodek bilance ve výši 7,4 mld. Kč. K dalším agregacím, u kterých hodnota dovozů mnohonásobně převyšuje hodnotu vývozu, patří HS 07 „zelenina, kořeny a hlízy“ a HS 23 „zbytky a odpady v potravinářství“. Všechny uvedené skupiny vytvářejí 67 % celkového záporného salda. Naopak skupiny HS 04 „mléko, vejce a mléčné produkty“ a HS 10 „obiloviny“ patří k agregacím s nejvyšším kladným saldem AZO (9 %), ovšem tato míra není dostatečná, aby pokryla celkovou bilanci českého AZO.

V roce 2003 vykázal ZO České republiky s agrárními produkty celkový export v hodnotě 48,8 mld. Kč. Na celkovém výsledku se z 35 % podíly 3 hlavní komoditní skupiny:

- HS 04 „Mléko, vejce, med a mléčné výrobky“ (13 %)
- HS 21 „Různé potravinové přípravky“ (11 %)
- HS 22 „Nápoje a lihoviny, ocet“ (11 %)

Hodnota dovozů do České republiky dosáhla v roce 2003 74,3 mld. Kč. Z toho největší zastoupení (30 %) měly tyto agregace:

- HS 08 „Ovoce a ořechy“ (11 %)
- HS 21 „Různé potravinové přípravky“ (10 %)
- HS 23 „Zbytky a odpady v potravinářství“ (9 %)

4.2.2 Komoditní struktura exportu

V následujících kapitolách je postupně analyzováno postavení jednotlivých agregací HS 2. Komoditní struktura je rozdělena na export, import a bilanci a každá kapitola se postupně věnuje těm komoditním skupinám, které mají nejvyšší podíl na celkovém toku

daného agrárního zahraničního obchodu. Agregace, které mají malý význam z hlediska exportu i importu, jsou komentovány na konci.

Tabulka č. 12: Komoditní skladba vývozu AZO ČR (v mil. Kč)

Kód	Název zboží	Ø 2004-2007	Ø 2008-2011	Ø 2012-2014	Celkem	tempo růstu	podíl na AZO
01	Živá zvířata	3 805	4 986	7 448	57 508	9,4	4,6%
02	Maso a droby	2 872	4 341	6 505	48 366	10,4	3,9%
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost.	1 308	1 530	2 390	18 523	8,7	1,5%
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky	11 676	14 132	19 170	160 741	10,0	13,0%
05	Ostatní živočiš. Produkty	525	647	1 138	8 100	8,3	0,7%
06	Živé rostliny a květinářské výr.	300	337	788	4 908	12,4	0,4%
07	Zelenina, kořeny a hlízy	1 539	2 259	2 659	23 166	12,9	1,9%
08	Ovoce a ořechy	2 371	2 443	3 627	30 136	8,2	2,4%
09	Káva, čaj, maté, koření	949	1 645	3 272	20 190	24,3	1,6%
10	Obiloviny	5 365	9 143	14 327	101 013	25,1	8,2%
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	2 260	3 019	3 751	32 371	4,4	2,6%
12	Olejnata semena a plody	4 693	6 485	8 836	71 224	9,0	5,8%
13	Rostlinné výtažky a šťávy	660	928	1 142	9 780	5,8	0,8%
14	Rostlinné pletací materiály	4	10	43	189	24,6	0,0%
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	2 313	4 442	9 708	56 140	23,8	4,5%
16	Přípr. z masa a ryb, korýšů	1 682	3 132	4 997	34 247	18,9	2,8%
17	Cukr a cukrovinky	6 743	5 750	9 022	77 040	1,7	6,2%
18	Kakao a kakaové přípravky	3 081	3 880	5 833	45 340	9,3	3,7%
19	Přípravky z obilí	3 609	5 906	9 681	67 102	14,2	5,4%
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	2 125	2 177	2 967	26 109	6,6	2,1%
21	Různé potravinové přípravky	6 531	8 996	11 831	97 602	7,9	7,9%
22	Nápoje a lihoviny, ocet	8 111	9 761	12 537	109 101	8,1	8,8%
23	Zbytky a odpady v potravinářství	3 019	5 017	9 388	60 310	18,0	4,9%
24	Tabák a tabákové výrobky	3 327	7 629	11 422	78 093	18,4	6,3%
	Celkem	78 867	108 596	162 482	1 237 298	11,2	

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

V Tabulka č. 12 jsou uvedené průměrné hodnoty exportu za jednotlivá období, včetně tempa růstu a podílu na AZO. Mezi lety 2004-2014 vzrostl vývoz agrárních produktů ČR více jak dvojnásobně, což představuje průměrné tempo růstu o 11,24 % za rok. Vzhledem k postupnému zvyšování hodnoty exportu je při hodnocení vývoje exportu jednotlivých agregací třeba si uvědomit, že zvýšení vývozu v daném období musí být doprovázeno průměrným tempem růstu více než 11,24 %. Největší podíl na celkovém exportu českého AZO mají následující agregace:

- HS 04 „mléko, vejce, med a mléčné výrobky“ (13 %)
- HS 22 „nápoje a lihoviny“ (8,8 %)
- HS 10 „Obiloviny“ (8,2 %)
- HS 21 Různé potravinové přípravky (7,9 %).

Komoditní struktura českého vývozu není úplně ideální, jelikož 4 nejvýznamnější agregace představují 38 % celkového exportu, což není optimální z hlediska zachování dlouhodobé stability AZO. Nevýhodou je však výrazné zastoupení komodit s nižší přidanou hodnotou (mléko, obiloviny) ve skladbě zboží určené pro vývoz a naopak vysoký podíl zpracovaného zboží v agrárních dovozech (hlavně maso, masné a mléčné výrobky). Ucelenější přehled nabízí tabulka v příloze, která uvádí výsledky agrárního exportu jednotlivých komoditních skupin za jednotlivé roky.

HS 04 „Mléko, vejce, med a mléčné výrobky“

Tradičně nejvýnosnější komoditní agregací českého vývozu je *HS 04 „Mléko, vejce, med a mléčné výrobky“*. Z hodnoty exportu 8,2 mld. Kč v roce 2004 částka do roku 2014 vzrostla 2,5krát na 21,4 mld. Kč, což v tomto období vykazuje průměrné tempo růstu 10 % (z hlediska průměrného tempa růstu celkového exportu se ale jedná o pomalejší růst). Nejvyšší meziroční nárůst (o 2,8 mld. Kč) byl zaznamenán v roce 2007. Podíl na celkovém agrárním exportu se v prvních letech členství ČR v EU zvyšoval (až do výše podílu 16 % v roce 2007), pak nastal pokles a momentálně se tato komoditní skupina podílí na celkovém agrárním vývozu z 12 %, což je stále nejčastěji zastoupená položka v exportu s potravinami a zemědělskými výrobky. Nejvíce mléčných produktů vyvážíme do Německa (skoro třetinu), na Slovensko (necelých 20 %) a do Itálie (10 %).

Tato komoditní skupina však má své výrazné postavení i v rámci agrárního dovozu. V tomto směru vykazuje rychlejší tempo růstu (v průměru 11,2 %) a vzhledem k tomu, že celkový agrární dovoz do ČR je charakterizován průměrným tempem růstu ve výši 7,7 %, patří uvedená agrární skupina k jedné s nejrychleji rostoucí hodnotou. V roce 2014 se k nám dovezlo zboží z této skupiny v hodnotě 15,8 mld. Kč, což je čtvrtá nejvyšší hodnota dovozu. Od roku 2006 se podíl dané komodity pohybuje na 7,5-8 % podílu celkového agrárního dovozu. Skoro dvě třetiny celkových dovozů mléčných produktů pochází z Německa, Polska a Slovenska (hlavně sýry).

Díky převažujícím hodnotám exportu mléka a mléčných produktů nad hodnotami dovozu vykazuje tato agregace kladné saldo obchodní bilance, jejíž nejvyšší přebytek byl v roce 2014 ve výši 5,6 mld. Kč. V průběhu celého sledovaného období hodnota bilance rostla, pouze v letech 2008-2010 došlo k poklesu až na necelé 2 mld. Kč. Celkově však komoditní agregace „Mléko, vejce, med a mléčné výrobky“ pozitivně ovlivňuje obchodní saldo a svoji hodnotou má druhý nejvyšší význam z hlediska vyrovnávání záporné bilance českého AZO (po obilovinách, které jsou na prvním místě). Nejhorší bilanci s mléčnými produkty máme s Polskem, naopak nejlepší se Slovenskem a Itálií. Stupeň krytí agrárního dovozu vývozem ve výši 135 % svědčí o úspěšnosti českého AZO na trhu s danou komoditní skupinou.

HS 22 „Nápoje a lihoviny, ocet“

Tato skupina je další významnou komoditní agregací z hlediska agrárního vývozu. V roce 2004 měla 10,6 % podíl na celkovém exportu se zemědělskými komoditami a její hodnota rostla do roku 2007, kdy se růst zastavil. O tři roky později začala hodnota exportu klesat. Od roku 2012 je zaznamenán další růst, a sice z 10,6 mld. Kč na 14,26 mld. Kč v roce 2014. Vývozy s touto komoditou rostou průměrným tempem 8,1 %, což je podprůměr celkového růstu vývozů. I jejich podíl na celkových agrárních vývozech klesl z 11 % na 8 %. Nejvíce zboží z této skupiny vyvážíme na Slovensko (slazené minerální vody) a nejvíce piva do Německa.

Výše uvedená komoditní skupina má poměrně významné postavení i ve struktuře agrárního dovozu. Nejvyšší meziroční nárůst hodnoty dovozu byl zaznamenán v roce 2007. Jinak se jejich velikost zvětšuje stejným tempem jako průměr všech dovozů zemědělských komodit. Změna se netýká ani podílu na celkovém dovozu, který se od roku 2004 drží cca na 7 %. Bilance této skupiny je tedy naprosto vyrovnaná a dochází ke 100 % krytí dovozu vývozem. Nejvíce nápojů se k nám dováží opět ze Slovenska (minerální vody) a Itálie (víno).

HS 10 „Obiloviny“

Nejrychlejší nárůst hodnoty agrárních vývozů byl zaznamenán právě u obilovin (přes 25 %). Jeho hodnota se od roku 2004 zvýšila z 1,67 mld. Kč na 15,6 mld. Kč v roce 2014. Což není zrovna pozitivní pro strukturu českého AZO vzhledem k tomu, že se jedná o surovinu, která se nám v budoucnu vrátí v podobě zboží s vyšší přidanou hodnotou.

Největší vzestup nastal v roce 2005 a 2011, vždy zhruba okolo 5 mld. Kč. Jejich podíl na celkových agrárních dovozech se však od roku 2005 drží přibližně na 8 %. Téměř dvě třetiny obilí vyvážíme do Německa (hlavně pšenici).

Naopak dovoz obilovin do ČR tvoří jen 1,7 % celkového dovozu agrárních komodit a zajišťuje je především Slovensko (kukuřice a ječmen) a Itálie (rýže). Proto má tato agregace nejvyšší hodnotu salda, která v roce 2014 činí přes 12 mld. Kč a pomáhá tak k vyrovnávání záporné bilance.

HS 21 „Různé potravinové přípravky“

Tato skupina má téměř stejně velký význam v komoditní struktuře vývozu i dovozu. Nicméně u vývozu je její podíl i hodnota na celkovém agrárním exportu přeci jen vyšší. Hodnota vývozu roste spíše podprůměrným tempem (8 %) a podíl na celkovém exportu s agrárními komoditami se postupně snižuje z 9,6 % z roku 2004 na 7 % v roce 2014. Cílovými destinacemi jsou hlavně Slovensko a Polsko.

O trochu vyšší podíl (v průměru 7,7 %) mají tyto produkty na českém agrárním dovozu a tato hodnota se příliš nemění. Hodnotově jsou tedy dovozy těchto komodit vyšší než vývozy, což vykazuje záporné saldo bilance, které se od roku 2004 nezlepšilo ani nezhoršilo. Zhruba 38 % dovezených výrobků z této skupiny pochází z Německa a Polska.

HS 24 „Tabák a tabákové výrobky“

Vývoz tabákových výrobků se od vstupu ČR do EU naopak stále zvyšuje. Od roku 2004 se jednalo o navýšení hodnoty exportu o 10 mld. Kč na 13,7 mld. Kč, což je meziročně nejvyšší nárůst hodnoty exportu za celé sledované období (o 3 mld. Kč). Pozice tabákových výrobků posílila i ve struktuře agrárního exportu z 4,12% podílu z roku 2004 na 7,67 % v roce 2014. Téměř 44 % celkového vývozu tabákových výrobků probíhá s Itálií.

Naopak u dovozů tabákových výrobků sice došlo k malému přírůstku hodnoty, nicméně podíl na celkových dovozech spíše poklesl (v průměru se jedná o 4 % podíl na komoditní struktuře importu. Nejvíce tabákových výrobků se k nám dováží z Polska a Německa. Do roku 2007 vykazovaly dané komodity záporné saldo bilance, ale v roce 2008 došlo k výraznému vyrovnání, způsobené meziročním nárůstem hodnoty exportu při současném poklesu importu. Podobná situace nastala i v roce 2014, kdy se bilance ještě

zlepšila. V tomto roce vykazují tabákové výrobky 2. nejvyšší saldo obchodní bilance (po obilovinách).

HS 17 Cukr a cukrovinky

Výše uvedená skupina vykázala ve sledovaném období největší pokles podílu na celkových agrárních vývozech. V roce 2004 se na vývozní struktuře podílela téměř z 12 % (2. nejčastěji vyvážená komodita po mléku), její podíl na struktuře exportu však do roku 2014 klesl na 4,7 %. Akorát v roce 2012 se meziročně zvýšil export cukru o 3,5 mld. Kč, ale následně pokračoval pokles. Nejvíce vyvážíme cukr (na Slovensko, do Německa a Rakouska) a cukrovinky bez kakaá (do Velké Británie).

Klesající roli má tato agregace i v rámci dovozu agrárních komodit do ČR. Její podíl sice klesl jen mírně, takže v komoditní skladbě agrárního dovozu má zhruba stejnou pozici jako v roce 2004, což je však jen 3,2 %. Stále tedy vykazuje kladné saldo obchodní bilance, ale jeho výše od roku 2004 postupně klesá. V roce 2007 byla hodnota bilance kvůli meziročnímu nárůstu dovozu o 1,2 mld. Kč dokonce záporná. Nejvíce cukru a cukrovinek se do ČR dováží hlavně ze Slovenska a poté z Německa.

HS 12 Olejnatá semena a plody

Poměrně silné postavení v komoditní struktuře českého agrárního vývozu, v průměru 5,8 %, mají olejnatá semena a plody. Jedná se o téměř stejný podíl jako v době vstupu do EU, ale v průběhu sledovaného období docházelo k častějším výkyvům. V roce 2007 se jejich podíl na celkovém agrárním exportu zvýšil o více jak 3 % a nahradil tak doposud vysoko umístěnou pozici skupiny Cukr a cukrovinky. Celkový podíl olejnatých semen a plodů na agrárním vývozu však klesá. Přes polovinu celkového exportu dané skupiny představují semena řepky olejky, která vyvážíme převážně do Německa.

Na celkovém importu se tato skupina podílí jen 2,5 %. Celkově tak vykazuje kladné saldo obchodní bilance a v roce 2008 se byla tato agregace dokonce v největším bilančním přebytku ze všech komoditních skupin (přes 5 mld. Kč).

HS 01 Živá zvířata

Celkově okolo 4,6 % komoditní struktury AZO ČR představují živá zvířata. I zde však dochází spíše k poklesu podílu. Nejvíce se vyváží skot do Rakouska. Naopak dovozy

se týkají převážně prasat, která se dovážejí z Dánska a Německa. Saldo obchodní bilance je kladné a jeho hodnota se stále zvyšuje.

HS 15 Živočišné a rostlinné tuky a oleje

Od vstupu České republiky posiluje tato agregace své postavení v rámci struktury agrárního vývozu. V roce 2004 se podílela necelými 2 % na celkové struktuře, ale do roku 2012 její podíl vzrostl na 6,3 % (což představovalo meziroční nárůst hodnoty o 4,5 mld. Kč). Následně pokračoval mírný pokles a v roce 2014 se vyvezlo zboží dané skupiny v hodnotě 10,4 mld. Kč. Nejvíce vyváženou komoditou je řepkový olej, který se vyváží hlavně do Polska a na Slovensko.

Podíl těchto komodit na agrárním dovozu je v průměru 4,2 %, což je jen o trochu nižší než podíl na vývozech. Nicméně jejich postavení na struktuře v importu zemědělských komodit se v průběhu sledovaného období téměř neměnilo. Hodnota dovezeného zboží byla však většinou vyšší než hodnota zboží vyvezeného, což až do roku 2012 způsobovalo schodek v bilanci. Dováží se k nám hlavně z Polska a konkrétně řepkový olej a margaríny.

4.2.3 Komoditní struktura dovozu

V rámci struktury agrárního zahraničního obchodu stále převyšují dovozy nad vývozy. Přestože se jejich hodnota zvyšuje v průměru o 7,7 % (což je pomalejší tempo ve srovnání s agrárními vývozy, které rostou tempem 11,2 %), nestačí rychlejší tempo růstu exportu k vyrovnání schodku v bilanci. Na celkovém vývozu zahraničního obchodu ČR se AZO podílí z 6,2 %, což je skoro 1 % nárůst oproti roku 2004.

Největší podíl na komoditní struktuře dovozu agrárního zboží do ČR mají skupiny:

- HS 02 „Maso a droby“ (11,5 %)
- HS 08 „Ovoce a ořechy“ (8,5 %)
- HS 21 „Různé potravinové přípravky“ (7,8 %)
- HS 04 „Mléko, vejce, med a mléčné výrobky“ (7,7 %)

Z analýz jednotlivých agregací vyplývá, jak lze ověřit v následující kapitole, že z hlediska sestavy struktury agrárního dovozu zabírají největší místo produkty s přidanou hodnotou, což není příznivý jev, protože snižuje kvalitu struktury českého AZO.

Tabulka č. 13: Komoditní skladba dovozu AZO ČR (v mil. Kč)

Kód	Název zboží	Ø 2004- 2007	Ø 2008- 2011	Ø 2012- 2014	Celkem	tempo růstu	podíl na AZO
01	Živá zvířata	917	1 766	2 188	17 297	12,6	1,1%
02	Maso a droby	10 163	16 704	23 786	178 824	13,2	11,5%
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost.	1 850	2 454	3 634	28 119	11,0	1,8%
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky	7 896	11 047	14 521	119 333	11,3	7,7%
05	Ostatní živočiš. Produkty	1 050	1 300	1 989	15 365	8,2	1,0%
06	Živé rostliny a květinářské výr.	2 711	3 287	3 685	35 047	3,7	2,3%
07	Zelenina, kořeny a hlízy	7 986	9 908	11 162	105 064	6,3	6,8%
08	Ovoce a ořechy	11 149	11 674	13 601	132 096	3,0	8,5%
09	Káva, čaj, maté, koření	2 546	3 800	5 465	41 779	14,3	2,7%
10	Obiloviny	1 879	2 184	3 402	26 456	10,5	1,7%
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	743	1 170	1 688	12 716	12,8	0,8%
12	Olejnata semena a plody	2 526	3 117	5 264	38 366	6,5	2,5%
13	Rostlinné výtažky a šťávy	525	812	902	8 054	7,5	0,5%
14	Rostlinné pletací materiály	34	60	112	713	9,6	0,0%
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	3 964	6 122	8 375	65 470	9,1	4,2%
16	Přípr. z masa a ryb, korýšů	3 047	4 403	5 398	45 992	10,0	3,0%
17	Cukr a cukrovinky	3 918	4 243	6 295	51 528	7,2	3,3%
18	Kakao a kakaové přípravky	5 428	6 478	8 545	73 258	7,0	4,7%
19	Přípravky z obilí	6 858	9 326	12 322	101 700	7,9	6,5%
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	5 295	6 413	6 882	67 476	5,3	4,3%
21	Různé potravinové přípravky	8 953	10 581	14 284	120 987	6,6	7,8%
22	Nápoje a lihoviny, ocet	7 715	10 159	12 556	109 166	7,9	7,0%
23	Zbytky a odpady v potravinářství	7 495	8 649	11 703	99 684	4,7	6,4%
24	Tabák a tabákové výrobky	5 206	4 710	7 385	61 822	4,7	4,0%
	Celkem	78 867	108 596	162 482	1 556 311	7,7	

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

HS 02 „Maso a droby“

Největší zastoupení, z hlediska hodnoty i podílu na agrárním zahraničním dovozu, představuje agregace HS 02 „Maso a droby“. Meziročně dochází k nárůstu importů v průměru o 13,2 %, což je skoro dvojnásobné tempo než tempo růstu celkového agrárního dovozu. Nejvyšší nárůst dovozu masa byl zaznamenán právě v prvních letech členství ČR v EU. Ještě v roce 2003 měla tato agregace 5 % podíl na celkovém agrárním dovozu. Do roku 2012 však její pozice posílala na 13,3 % a v posledních 2 letech se celkové zastoupení masa na struktuře agrárních dovozů snižuje. Nejčastěji se do Česka dováží vepřové maso (více jak polovina celkového dovozu masa), a to především z Německa (skoro polovina).

Dále drůbeží maso, především z Polska (vepřové i drůbeží). I když drůbeží maso se ještě do roku 2004 dováželo hlavně z Brazílie.

Vývoz masa z ČR nemá moc velký význam. Za celé sledované období se jeho celkový podíl na agrárních vývozech drží na hranici 4 %. Proto vykazuje daná agregace největší záporné saldo ze všech komoditních skupin (v roce 2014 přes 18 mld. Kč) a patří k nejméně úspěšným komoditám AZO v rámci krytí dovozu vývozem (jen 27 %). Maso vyváží ČR hlavně na Slovensko (vepřové a drůbeží).

HS 08 „Ovoce a ořechy“

Druhé největší zastoupení na struktuře agrárního dovozu (8,5 %) má skupina Ovoce a ořechy. Její podíl na celkových dovozech českého AZO se však meziročně snižuje. V roce 2004 měla tato agregace 11,4 % zastoupení na agrárním dovozu ČR, což představovalo nejvyšší podíl ze všech komoditních skupin. Do roku 2014 se však tento podíl snížil na 7,3 %. Tento jev je způsoben nejpomalejším tempem růstu celkové hodnoty dovozu dané komodity (pouze 3 %). Nejčastěji dováženým zbožím z této skupiny jsou banány, hrozny a mandarinky. Největší podíl na těchto dovozech mají Španělsko, Itálie a Německo.

Celkový podíl Ovoce a ořechů na českém agrárním exportu je jen 2,4 % a za celé sledované období nedošlo k výkyvům. Proto vykazuje tato agregace druhé největší záporné saldo českého AZO (po skupině Maso a masné výrobky). Spolu s agregací „Zelenina, kořeny a hlízy“ vypovídá nejhorší výsledek z hlediska krytí dovozu vývozem (okolo 22 %). Nejvíce vyvážíme na Slovensko (banány a citrusové plody).

HS 07 Zelenina, kořeny a hlízy

Další poměrně významnou komoditou ve struktuře agrárního dovozu je skupina „Zelenina, kořeny a hlízy“, která má 6,8 % podíl na dovozu českého AZO. Jedná se o zhruba stejný podíl jako v době vstupu ČR do EU a její podíl se za celé sledované období nijak výrazně neměnil. Nejčastěji se do ČR dováží rajčata a papriky, a to především ze Španělska a Nizozemska.

Podíl této skupiny na celkovém agrárním exportu je ještě menší, v průměru 1,9 % a její pozice se od roku 2010 postupně oslabuje. Nicméně v hodnotovém vyjádření se jedná o nadprůměrné tempo růstu exportu. Hodnota dovozu této komodity je však více jak

4x vyšší (v roce 2013 se dovezla zelenina a hlízy v hodnotě 11,6 mld. Kč), takže bilance AZO s danou komoditou je po celé sledované období pasivní. Uvedená skupina navíc vykazuje nejnižší stupeň krytí dovozu vývozem, tj. 22 %. Nejčastěji vyváženou komoditou jsou rajčata a brambory a přes 65 % vyvážených produktů míří na Slovensko.

HS 19 Přípravky z obilí

Přípravky z obilí se podílejí na celkové struktuře agrárního dovozu v průměru z 6,5 %, což je v podstatě stejný podíl jako v době vstupu České republiky do EU. Více jak dvě třetiny celkového dovozu představuje pečivo a pekařské výrobky, dovážené hlavně z Německa a Polska.

Naopak jejich role ve struktuře agrárního vývozu je sice menší než u dovozu, ale od roku 2004 posílila ze 4,7 % na 6,1 % v roce 2014. Tento jev pomáhá snížit schodek bilance AZO, který je na konci roku 2014 přes 2 mld. Kč. Nejvíce vyvážíme sladké sušenky a pečivo na Slovensko.

HS 23 Zbytky a odpady v potravinářství

Zboží z této agregace mělo ještě v roce 2004 druhou nejvyšší pozici na celkovém agrárním dovozu (8,5 %). Postupně docházelo k oslabení této pozice a v roce 2011 se podílelo už jen z 5,7 %. Od té doby se jeho pozice lehce zvyšuje a na konci roku 2014 se do ČR dovezlo zboží z této skupiny v hodnotě 12,6 mld. Kč. Největší zastoupení v dovozu mají přípravky k výživě zvířat z Německa.

Naopak pozice v agrárním vývozu se zvýšila z 3,5 % na 6,3 %. Saldo obchodní bilance je sice stále záporné, ale od roku 2004 došlo ke snížení schodku o více jak 4 mld. Kč.

HS 18 Kakao a kakaové přípravky

Podíl hodnoty kakaa a kakaových přípravků na celkovém podílu dovozu agrárních komodit od roku 2004 klesá, ne však nijak výrazně. Za celé sledované období vykazuje průměrný podíl 4,7 %, což je jen o trochu nižší podíl než před vstupem ČR do EU. V roce 2014 se k nám dovezlo dané zboží v hodnotě 9,4 mld. Kč. Jeho pozice oslabuje i ve struktuře vývozu, kde má v průměru 3,7 % podíl. Tím pádem se saldo obchodní bilance s danou agregací pohybuje po celé období na úrovni pod -2 mld. Kč. Celkem 97 % vývozu

tvoří čokoláda, kterou vyvážíme na Slovensko. Nejvíce se k nám dováží čokoláda, a sice hlavně z Německa a pak z Polska.

HS 20 Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů

Četnější průměrné zastoupení ve struktuře agrárního dovozu (4,3 %) mají i přípravky ze zeleniny, ovoce a ořechů. Ovšem jejich pozice se od roku 2004 oslabila v průměru o 1 % na 3,8 % v roce 2014. Nejvyšší podíl na dovozu českého AZO měly v letech 2007-2008, celkem přes 5 %. Hlavní dováženou komoditou z této skupiny je zpracované ovoce a ořechy, dovážené z Číny, Německa a Rakouska.

Ve struktuře agrárního vývozu hrají malou roli, jejich podíl je v průměru 2,1 % a postupně se snižuje, což způsobuje rychlejší prohloubení záporného salda AZO.

4.2.4 Komoditní struktura bilance

Jak již bylo zmíněno v předchozí části, vzhledem k převažujícímu dovozu agrárních produktů nad jejich vývozem, vykazoval agrární zahraniční obchod České republiky po celé sledované období záporné saldo. K největšímu prohloubení záporného salda došlo v roce 2010, kdy byl tento schodek AZO více jak 36 mld. Kč. Od té doby však dochází k postupnému vyrovnávání záporné bilance, způsobené rychlejším tempem růstu agrárních vývozu nad dovozy a v roce 2014 už je schodek „jen“ necelých 18 mld. Kč.

K tomuto výsledku přispěly jednotlivé skupiny produktů různou měrou. Pohledem na celkovou komoditní strukturu bilance českého AZO, je zřejmé, že největší „zásluhu“ na tomto záporném výsledku má skupina zboží „*Maso a droby*“, která vykazuje v roce 2014 schodek přes 18 mld. Kč. Tento jev je způsoben především prudkým nárůstem dovozů masa do ČR a jeho záporná hodnota se tedy postupně prohlubuje. Dalšími skupinami, které se výrazně podílí na celkovém schodku bilance agrárního ZO, jsou komodity „*ovoce a ořechy*“ (-10,5 mld. Kč) a „*zelenina, kořeny a hlízy*“ (-8,9 mld. Kč). Produkty ze skupiny „*ovoce a ořechy*“ vykazují výrazné saldo obchodní bilance, způsobené dlouhodobě převládající hodnotou dovozů nad vývozy těchto komodit (což je logické vzhledem k poloze ČR a nemožnosti produkce určitých druhů). Nicméně jejich záporná hodnota spíše stagnuje. U skupiny „*zelenina, kořeny a hlízy*“ naopak k prohlubování salda dochází kvůli rostoucímu dovozu těchto komodit do ČR při zachování skoro stejné hodnoty vývozu.

Tabulka č. 14: Komoditní struktura bilance AZO ČR

Kód	Název zboží	Ø 2004-2007	Ø 2008-2011	Ø 2012-2014	Celkem	stupeň krytí
01	Živá zvířata	2 888	3 220	5 260	40 210	74,6
02	Maso a droby	-7 291	-12 362	-17 281	-130 459	78,6
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost.	-542	-924	-1 245	-9 596	79,6
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky	3 781	3 085	4 649	41 409	88,9
05	Ostatní živočiš. Produkty	-525	-653	-851	-7 265	101,9
06	Živé rostliny a květinářské vyr.	-2 412	-2 950	-2 897	-30 139	333,2
07	Zelenina, kořeny a hlízy	-6 447	-7 649	-8 503	-81 898	205,3
08	Ovoce a ořechy	-8 778	-9 231	-9 974	-101 960	272,8
09	Káva, čaj, maté, koření	-1 597	-2 156	-2 193	-21 590	169,7
10	Obiloviny	3 486	6 959	10 925	74 557	239,3
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	1 518	1 849	2 063	19 655	34,8
12	Olejnata semena a plody	2 167	3 368	3 572	32 858	138,8
13	Rostlinné výtažky a šťávy	135	116	240	1 726	77,4
14	Rostlinné pletací materiály	-29	-50	-69	-524	255,1
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	-1 651	-1 681	1 332	-9 329	260,6
16	Přípr. z masa a ryb, korýšů	-1 366	-1 270	-401	-11 745	187,9
17	Cukr a cukrovinky	2 825	1 507	2 728	25 512	23,2
18	Kakao a kakaové přípravky	-2 348	-2 598	-2 712	-27 918	132,4
19	Přípravky z obilí	-3 249	-3 420	-2 641	-34 598	180,3
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	-3 170	-4 236	-3 915	-41 368	126,5
21	Různé potravinové přípravky	-2 421	-1 585	-2 454	-23 385	118,2
22	Nápoje a lihoviny, ocet	396	-397	-19	-65	103,6
23	Zbytky a odpady v potravinářství	-4 476	-3 632	-2 314	-39 374	382,3
24	Tabák a tabákové výrobky	-1 879	2 919	4 037	16 271	388,0
	Celkem	-30 986	-31 770	-22 662	-319 013	145,2

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní zpracování

Naopak pozitivní dopad na obchodní bilanci českého AZO má komoditní skupina „*Obiloviny*“, jejíž saldo se od vstupu ČR do EU mnohonásobně zvýšilo (z 363 milionů Kč v roce 2004 na 12,1 mld. Kč v roce 2014). Tento výsledek je důsledkem rapidního nárůstu vývozu dané skupiny zboží. Mezi další významné skupiny zboží přispívající k vyrovnávání záporné bilance patří „*mléčné výrobky*“ (5,6 mld. Kč), živá zvířata (6,1 mld. Kč) a „*olejnata semena a plody*“ (3,5 mld. Kč). Jejich pozitivní výsledky však nestačí k celkovému vyrovnání takto záporného salda AZO ČR, protože většina agregací dosahuje spíše schodku.

Ostatní komoditní agregace

HS 03 Ryby, korýši, měkkýši a ostatní, HS 16 Přípravky z masa a ryb, koryšů

Obě uvedené skupiny mají nízký podíl na českém AZO, jak z hlediska vývozu - celkem 2,8 % podíl u HS 16 a tento podíl se od roku 2004 zvýšil o 1,2 %. V případě agregace HS 03 došlo naopak k poklesu podílu o 0,5 %.

Dovoz přípravků z masa a ryb se podílí necelými 3 % na struktuře agrárního dovozu a schodek AZO s danou komoditou se postupně snižuje. Skupina „Ryby, korýši, měkkýši a ostatní“ se v roce 2014 dostala na víc jak 2 % podíl a její schodek se naopak prohlubuje. V rámci agregace HS 03 vyvážíme živé ryby do Německa (hlavně kapry) a rybí filé na Slovensko, naopak dovážíme živé ryby z Norska (lososa) a rybí filé z Vietnamu a Číny. V rámci agregace HS 16 vyvážíme především uzeniny a salámy (na Slovensko) a dovážíme konzervy (rybí i masové).

HS 11 Mlýnské výrobky, slad, škroby, HS 09 Káva, čaj, maté, koření

Výše uvedené agregace vykazují na konci roku 2014 zhruba stejný podíl na celkovém agrárním vývozu (2,2 % u HS 11 a 2,4 % u HS 09). Ale zatímco podíl mlýnských výrobků se od roku 2004 snížil o 2 % (nejvíce v roce 2005), u skupiny „Káva, čaj, maté a koření“ došlo naopak k růstu o necelé 2 %. Navíc pozice HS 09 posiluje i ve struktuře agrárního dovozu, kde v roce 2014 měla skoro o 3 % vyšší zastoupení oproti roku 2004 (celkem 3,4 %). Naopak dovoz mlýnských výrobků do ČR je nižší než 1 %.

Celkově tedy AZO s mlýnskými výrobky vykazuje kladné saldo obchodní bilance, které se postupně zvyšuje. Naopak saldo obchodu s kávou, čajem a kořením je záporné a prohlubuje se. Celkově 87 % vývozu agregace HS 09 zaujímá káva a cílovými zeměmi jsou Francie, Slovensko a Německo. I v rámci importu je hlavní složkou káva, dovážená především z Německa a Polska. V rámci agregace HS 11 se z Česka vyváží slad do Polska a dováží se pšeničná mouka ze Slovenska.

Ostatní agregace

Zbylé agregace mají nízký podíl na agrárním vývozu i dovozu, a proto jim v této práci není věnován velký prostor. Jedná se o tyto skupiny: „HS 06 Živé rostliny a květinářské výrobky“, „HS 13 Rostlinné výtažky a šťávy“ a „HS 14 Rostlinné pletací

materiály“. Na obou obchodních směrech mají menší než 1 % podíl, navíc agregace HS 14 Rostlinné pletací materiály téměř nulový.

Jedinou výjimkou je dovoz živých rostlin a květinářských výrobků, které se podílejí an strukturu celkového dovozu v průměru z 2,3 %. Nicméně od roku 2004 došlo k poklesu podílu z 2,9 % na necelá 2 % a nejvíce těchto produktů se do ČR dováží z Nizozemska.

4.3 Analýza komparativních výhod

Česká republika dosahuje záporné obchodní bilance agrárního zahraničního obchodu – jak v rámci AZO s EU-28, tak v rámci třetích zemí. Nicméně schodek bilance s Evropskou unií se stále snižuje, od vstupu ČR do EU poklesl z 20,2 mld. Kč na 4 mld. Kč. Naopak záporné saldo AZO s třetími zeměmi se od roku 2004 prohloubilo o necelé 2 mld. Kč na současných 13,9 mld. Kč.

4.3.1 Analýza konkurenceschopnosti pomocí indexu RCA

Tabulka č. 15 zachycuje hodnoty indexu RCA, který vyjadřuje dosažení/nedosažení komparativní výhody v rámci AZO ČR s EU-28 s jednotlivými komoditními skupinami. S touto analýzou souvisí 2 tabulky – jedna zkoumá AZO se zeměmi EU a druhá se třetími zeměmi.

Na první pohled je patrné, že Česká republika celkově nedosahuje komparativní výhody v rámci agrárního zahraničního obchodu s EU. Zaměříme-li se však na jednotlivé komoditní skupiny, situace je trochu příznivější. Za celé sledované období (2004-2013) vykazuje ČR komparativní výhody s těmito agregacemi: Živá zvířata (HS 01), Mléko, vejce, med a mléčné výrobky (HS 04), mlýnské výrobky, slad, škroby (HS 11), Olejnatá semena a plody (HS 12), rostlinné výtažky a šťávy (HS 13), cukr a cukrovinky (HS 17) a „Různé potravinové přípravky (HS 21). Některé agregace měly komparativní výhodu jen v určitém období: „Ostatní živočišné produkty“ (HS 05) v celém období kromě roku 2008, „Káva, čaj, maté, koření“ (HS 09) v letech 2006-2007, 2010, 2012; „Obiloviny „HS 10“ v celém období kromě roku 2004; „Kakao a kakaové přípravky“ (HS 18) jen do roku 2008; „Zbytky a odpady v potravinářství (HS 23)“ kromě let 2004-2005 a 2009; „Tabák a tabákové výrobky (HS 24) kromě roku 2006. Ostatní skupiny v těchto letech většinou komparativní výhody nedosáhly.

Tabulka č. 15: Komparativní výhoda EU-28 (indexy RCA)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
01	Živá zvířata	2,35	2,01	1,98	1,96	2,03	1,72	1,81	1,98	1,89	1,83
02	Maso a droby	0,44	0,38	0,35	0,36	0,38	0,37	0,40	0,42	0,42	0,41
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost.	0,45	0,36	0,36	0,31	0,34	0,31	0,34	0,34	0,33	0,35
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky	1,11	1,20	1,62	1,48	1,36	1,33	1,25	1,29	1,13	1,11
05	Ostatní živočiš. Produkty	2,00	1,13	1,46	1,16	0,99	1,17	1,13	1,23	1,07	1,14
06	Živé rostliny a květinářské výr.	0,12	0,08	0,11	0,08	0,09	0,09	0,12	0,10	0,12	0,23
07	Zelenina, kořeny a hlízy	0,24	0,32	0,45	0,39	0,37	0,38	0,43	0,45	0,37	0,34
08	Ovoce a ořechy	0,49	0,69	0,43	0,41	0,37	0,40	0,40	0,39	0,39	0,43
09	Káva, čaj, maté, koření	0,76	0,89	1,10	1,02	0,82	0,91	1,06	0,88	1,01	0,96
10	Obiloviny	0,84	2,22	2,13	2,11	1,76	2,42	2,02	2,54	2,31	2,10
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	3,02	2,24	2,64	2,17	2,44	2,47	2,23	2,08	1,90	1,88
12	Olejnata semena a plody	2,74	2,94	1,92	3,48	2,96	2,71	1,96	1,40	1,89	2,02
13	Rostlinné výtažky a šťávy	2,14	1,54	1,67	1,35	1,75	1,87	1,81	1,55	1,14	1,28
14	Rostlinné pletací materiály	0,28	0,20	0,25	0,10	0,15	0,16	0,28	0,79	1,32	0,82
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	0,59	0,77	0,89	0,89	0,77	0,95	1,17	0,88	1,36	1,30
16	Přípr. z masa a ryb, korýšů	0,53	0,72	0,72	0,72	0,77	0,91	0,92	0,94	0,93	0,95
17	Cukr a cukrovinky	4,33	3,63	2,89	1,80	2,00	1,77	1,99	1,83	2,09	1,92
18	Kakao a kakaové přípravky	1,27	1,09	1,25	1,08	1,12	0,98	0,94	0,94	0,96	0,99
19	Přípravky z obilí	0,88	0,79	0,87	0,85	0,93	0,89	1,01	1,04	0,99	1,08
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	0,55	0,52	0,51	0,48	0,40	0,38	0,39	0,41	0,37	0,38
21	Různé potravinové přípravky	2,21	1,79	1,69	1,71	1,82	1,73	1,57	1,59	1,54	1,57
22	Nápoje a lihoviny, ocet	1,07	0,97	1,05	1,03	0,95	1,05	0,96	0,79	0,75	0,85
23	Zbytky a odpady v potravinářství	0,88	0,98	1,03	1,03	1,00	0,81	1,13	1,17	1,05	1,10
24	Tabák a tabákové výrobky	1,08	1,14	0,93	1,48	2,02	1,91	2,32	2,14	2,10	2,13
	Celkem	0,38	0,45	0,42	0,45	0,46	0,44	0,41	0,42	0,48	0,48

Zdroj: ČSÚ, Eurostat (2014), vlastní zpracování

Naměřené výsledky RCA se třetími zeměmi, za období let 2008-2013, udává Tabulka č. 16. Je zřejmé, že v tomto případě vykazuje komparativní výhodu jen zhruba polovina agregací oproti porovnání se zeměmi EU. Za celé sledované období dosahuje ČR komparativní výhody s těmito agregacemi: Živá zvířata (HS 01), Mléko, vejce, med a mléčné výrobky (HS 04), mlýnské výrobky, slad, škroby (HS 11), Olejnata semena a plody (HS 12), rostlinné výtažky a šťávy (HS 13), cukr a cukrovinky (HS 17) a „Různé potravinové přípravky (HS 21). Agregace „Různé potravinové přípravky (HS 21) dosáhla komparativní výhody jen v letech 2010-2013. Ostatní skupiny komparativní výhody nedosáhly.

Tabulka č. 16: Komparace ČR se třetími zeměmi (index RCA)

Kód	Název zboží	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Živá zvířata	1,78	1,2	2,12	2,74	2,74	2,4
2	Maso a droby	0,22	0,21	0,49	0,26	0,17	0,15
3	Ryby, korýši, měkkýši apod.	0,1	0,12	0,1	0,09	0,09	0,18
4	Mléko, mléčné výrobky, vejce a med	2,48	1,87	1,99	2,59	2,66	2,62
5	Ostatní živočišné produkty	0,52	0,41	0,5	0,36	0,7	0,71
6	Živé rostliny a květinářské výrobky	0,03	0,04	0,04	0,02	0,02	0,05
7	Zelenina, požitatel. rostl., kořeny, hlízy	0,09	0,09	0,11	0,17	0,2	0,13
8	Ovoce a ořechy	0,02	0,08	0,07	0,08	0,04	0,03
9	Káva, čaj, maté, koření	0,69	0,5	0,43	0,34	0,36	0,51
10	Obiloviny	0,21	0,38	0,31	0,35	0,52	0,2
11	Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.	1,49	2,48	2,68	2,61	2,84	1,88
12	Olejnata semena a plody	6,21	6,33	5,38	4,37	3,54	3,2
13	Rostlinné výtažky a šťávy	5,76	6,23	5,72	6,05	4,69	4,97
14	Rostlinné pletací materiály	0	0	0,01	1,16	0,41	0,83
15	Živočišné a rostlinné tuky a oleje	0,26	0,11	0,06	0,07	0,1	0,09
16	Přípravky z masa, ryb, korýšů apod.	0,5	0,3	0,3	0,8	0,68	0,84
17	Cukr a cukrovinky	3,93	4,84	4,18	4,48	6,11	5,98
18	Kakao a kakaové přípravky	0,39	0,18	0,21	0,43	0,46	0,43
19	Přípravky z obilí	0,52	0,39	0,58	0,56	0,6	0,74
20	Přípravky ze zeleniny a ovoce	0,32	0,22	0,29	0,29	0,29	0,33
21	Různé potravinové přípravky	1,57	2,16	1,93	1,55	1,2	1,22
22	Nápoje, lihové tekutiny a ocet	0,84	0,71	0,68	0,59	0,54	0,59
23	Zbytky a odpady v potr. průmyslu, krmivo	0,88	0,94	1,46	1,72	1,66	2,6
24	Tabák a tabákové výrobky	0,44	0,54	0,21	0,35	0,57	0,93

Zdroj: ČSÚ, Eurostat (2014), vlastní zpracování

4.3.2 Analýza konkurenceschopnosti pomocí indexu LFI

Pro potřeby analýzy konkurenceschopnosti na bilaterální úrovni ve vztahu k nejdůležitějším partnerům, je použit Lafayův index LFI. S jeho pomocí lze analyzovat postavení konkrétní komoditní skupiny v rámci zahraničně obchodní struktury s danou zemí či skupinou zemí. Kladná hodnota indexu LFI naznačuje existenci komparativní výhody v rámci dané analyzované agregace, kdy s vyšší hodnotou indexu roste specializace dané země na tuto agregaci. Záporná hodnota indexu LFI signalizuje absenci specializace a následně i komparativní výhody.

V následující kapitole je zjišťován index LFI s EU-15, EU-13 a 3 nejdůležitějšími obchodními partnery – Slovenskem, Německem a Polskem.

Tabulka č. 17 zobrazuje komparativní výhody a nevýhody České republiky ze vzájemné obchodní výměny s agrárními komoditami u jednotlivých teritorií. Jediné teritorium, se kterým ČR dosahuje komparativní výhody v rámci AZO, je Společenství nezávislých států. V roce 2004 a 2005 byla specializace ČR na AZO se zeměmi SNS nejvyšší, nicméně komparativní výhody dosahuje po celé období. Dále má ČR komparativní výhodu v rámci AZO se Slovenskem a její specializace se zvyšuje. S Evropskou unií jako celkem, i dle rozdělení na EU-13 a EU-15, vykazuje ČR komparativní nevýhodu.

Tabulka č. 17: Komparace ČR s vybranými teritorii (index LFI)

ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
EU-13	-0,26	-2,05	-0,28	-1,70	-3,12	-1,87	-1,36	-1,47	-2,50	-2,57	-3,26
EU-15	-1,39	-1,40	-1,46	-1,39	-1,45	-1,96	-1,94	-1,91	-1,86	-1,85	-1,60
OSVTE	-0,43	-0,69	-0,51	-0,55	-0,52	-0,43	-0,75	-1,17	-1,20	-1,14	-1,12
SNS	2,47	1,93	1,43	1,28	1,15	1,38	1,13	0,91	0,92	0,90	1,11
RZ	-2,97	-2,02	-1,90	-2,25	-2,63	-2,72	-1,57	-1,80	-1,37	-1,28	-1,56
Slovensko	0,37	1,78	0,91	1,47	2,06	1,80	2,24	2,39	2,59	2,51	2,49
Německo	-0,88	-0,65	-0,69	-0,62	-0,86	-1,27	-1,31	-1,20	-1,19	-1,33	-1,11
Polsko	-2,04	-3,17	-3,24	-2,83	-2,36	-3,85	-3,30	-3,01	-2,32	-2,41	-2,19

Zdroj: ČSÚ, Eurostat, vlastní zpracování

V rámci celkového AZO se státy EU-15 nedosahuje ČR komparativní výhody. Podíváme-li se však na strukturu agrárního obchodu (v Tabulka č. 18) s konkrétními agregacemi, situace se zlepšuje. Komparativní výhody je dosaženo každý sledovaný rok při obchodování s následujícími skupinami: Nejvíce u agregace „*Mléko, vejce, med a mléčné výrobky*“, kde je vysoká specializace, i když postupně oslabuje. Dále „*Obiloviny*“, u kterých se specializace postupně zvyšuje, „*Olejnata semena a plody*“, „*Živá zvířata*“, „*Tabák a tabákové výrobky*“ – zde se komparativní výhoda vyskytla až v roce 2008, avšak doprovázená vysokou mírou specializace. Naopak u agregace „*Cukr a cukrovinky*“ byla zpočátku specializace nejvyšší, ale od roku 2007, kdy nastala cukrovarnická reforma EU a došlo ke krachu a uzavření řady českých cukrovarů, se jejich specializace značně snížila, přestože komparativní výhoda zůstala zachována.

Tabulka č. 18: Komparace ČR s EU-15 (index LFI)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
01	Zvířata živá	2,71	2,88	3,00	2,43	2,09	1,65	1,46	1,79	1,57	1,94	1,65
02	Maso a droby požitelné	-1,51	-3,76	-3,66	-4,11	-5,01	-5,64	-5,40	-5,71	-6,53	-6,61	-6,72
03	Ryby korýši měkkýši a ost vodní bezobratlovci	0,99	0,63	0,65	0,43	0,42	0,30	0,32	0,37	0,28	0,26	0,27
04	Mléko vejce med výrobky jedlé živočiš původu	4,73	4,71	6,78	5,72	4,56	3,60	3,25	3,88	2,76	2,26	2,13
05	Výrobky živočišného původu jinde neuvedené	0,37	0,02	0,08	-0,09	-0,12	-0,05	-0,10	-0,02	-0,06	-0,03	-0,07
06	Rostliny živé a výrobky květinářské	-1,55	-1,59	-1,35	-1,55	-1,63	-1,58	-1,48	-1,52	-1,33	-1,08	-1,24
07	Zelenina rostliny hlízy kořeny požitelné	-3,34	-3,19	-3,62	-3,76	-3,54	-3,65	-4,21	-3,65	-3,27	-3,73	-3,50
08	Ovoce ořechy jedlé slupky citr plodů melounů	-2,49	-2,04	-3,17	-3,28	-3,31	-3,31	-3,05	-2,77	-2,64	-2,65	-2,75
09	Káva čaj maté koření	-0,45	-0,25	-0,15	-0,24	-0,15	-0,02	0,25	-0,06	0,34	-0,16	-0,23
10	Obilí	0,71	5,01	4,01	4,61	3,93	6,33	4,53	7,02	6,84	6,34	7,10
11	Výr mlýnské slad škroby inulin lepek pšeničný	0,21	0,09	0,24	0,18	0,28	0,38	0,38	0,24	0,20	0,27	0,31
12	Semena plody rostliny léčivé průmysl sláma ap	2,63	3,07	1,21	4,74	4,64	3,39	2,26	1,28	2,46	3,12	2,23
13	Šelak gumy pryskyřice aj šťávy výtahy rostl	0,19	0,13	0,17	0,12	0,06	0,26	0,27	0,20	0,11	0,14	0,15
14	Materiály rostlinné pletací aj výr rostlinné	-0,02	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,00	-0,01	-0,01	0,00	0,00	-0,02
15	Tuky oleje živočišné rostlinné pokrmové vosky	-1,95	-0,98	-0,50	0,28	-1,23	-0,70	0,34	-1,50	-0,26	0,14	0,31
16	Přípravky z masa ryb korýšů aj vod bezobratl	-0,70	-0,75	-0,78	-0,80	-0,89	-0,81	-0,69	-0,66	-0,69	-0,73	-0,69
17	Cukr a cukrovinky	6,49	5,30	3,06	1,64	2,12	1,51	1,98	1,81	1,19	1,35	1,46
18	Kakao a přípravky kakaové	-0,78	-1,26	-0,78	-1,15	-1,07	-1,09	-1,09	-1,20	-1,23	-1,03	-1,36
19	Přípravky z obilí mouky škroby mléka pečivo	-1,25	-1,27	-0,92	-1,16	-1,27	-1,29	-0,87	-1,14	-0,94	-0,73	-1,06
20	Přípravky ze zeleniny ovoce ořechů	-1,18	-1,54	-1,49	-1,58	-1,87	-1,82	-1,63	-1,54	-1,47	-1,49	-1,57
21	Přípravky potravinové různé	-0,33	-0,85	-0,53	-0,26	0,00	0,48	-0,05	0,71	0,19	0,06	-0,35
22	Nápoje tekutiny lihové ocet	1,38	0,43	0,89	0,41	0,15	0,61	0,53	-0,84	-0,55	-0,43	-0,42
23	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	-4,02	-2,83	-2,43	-2,46	-2,76	-2,73	-1,24	-0,95	-0,87	-0,95	-0,69
24	Tabák náhražky tabákové vyrobené	-0,85	-1,96	-0,67	-0,11	4,62	4,20	4,25	4,27	3,92	3,76	5,05
	Celkem	-1,39	-1,40	-1,46	-1,39	-1,45	-1,96	-1,94	-1,91	-1,86	-1,85	-1,60

Zdroj: ČSÚ a Eurostat (2015), vlastní zpracování

Nejvyšší specializace u jednotlivých agregací byla následující: „Cukr a cukrovinky“ v letech 2004 – 2005, „Mléko, vejce, med a mléčné výrobky“ v letech 2006 – 2007, „Olejnatá semena a plody“ v roce 2008, „Obiloviny“ od roku 2009 dosud.

Další agregace, které dosahují komparativní výhody, jsou doprovázeny nízkou mírou specializace. Jedná se o „Ryby, korýši, měkkýši“, „Mlýn. Výrob., slad, škroby“, „Rostlinné výtahy a šťávy“, Některé skupiny vykazují komparativní výhody jen v konkrétních letech: „Živoč. a rostl. tuky a oleje“ – 2007, 2010, 2013-2014, „Různé potravinové přípravky“ – od roku 2008, kromě 2010, „Nápoje a lihoviny, ocet“ – do roku 2010.

V roce 2004 dosahovala ČR v rámci AZO s EU-13 nejvyššího stupně specializace u agregace „Zelenina, kořeny a hlízy“. Od vstupu do EU se však míra specializace přesunula na zahraniční obchod se skupinou „Ryby, korýši, měkkýši a ostatní“.

Při porovnání Tabulka č. 18 a Tabulka č. 19 je zřejmé, že obě skupiny zemí mají komparativní výhodu většinou u jiných agregací. Zásadní rozdíl je například u agregace „Ryby, korýši, měkkýši“, u které obě teritoria dosahují komparativní výhody, ale EU-13 má

mnohem vyšší stupeň specializace, zároveň nejvyšší ze všech agregací. EU-13 dosahuje na rozdíl od EU-15 komparativní výhody i celkem vysokého stupně specializace u obchodní výměny s „Ovocem a ořechy“.

Tabulka č. 19: Komparace ČR s EU-13 (index LFI)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
01	Živá zvířata	-2,49	-2,10	-2,15	-1,86	-1,71	-1,48	-1,53	-1,67	-1,50	-1,70	-1,69
02	Maso a droby	1,60	-2,10	-2,15	-1,86	-1,71	-1,48	-1,53	-1,67	-1,50	-1,70	-1,69
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost.	-0,63	3,27	3,30	3,29	3,76	4,38	4,36	4,44	4,72	4,62	4,83
04	Mléko, vejce, med a mléčné výr.	-1,96	-0,36	-0,47	-0,31	-0,30	-0,27	-0,39	-0,41	-0,36	-0,30	-0,32
05	Ostatní živočiš. Produkty	-0,14	-1,69	-3,38	-2,75	-2,02	-1,62	-1,41	-1,64	-0,79	-1,04	-0,81
06	Živé rostliny a květinářské výr.	1,33	0,08	0,04	0,14	0,11	0,07	0,12	0,07	0,10	0,09	0,07
07	Zelenina, kořeny a hlízy	3,00	1,24	1,00	1,10	1,15	1,10	1,04	1,06	0,92	0,73	0,80
08	Ovoce a ořechy	1,89	2,60	2,70	2,61	2,45	2,36	2,64	2,26	2,06	2,41	2,29
09	Káva, čaj, maté, koření	0,27	0,94	1,91	1,71	1,81	1,61	1,61	1,41	1,38	1,25	1,29
10	Obiloviny	-0,74	0,23	0,19	0,34	0,40	0,30	0,08	0,20	-0,01	0,09	0,16
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	-1,06	-2,97	-2,14	-2,84	-2,76	-3,90	-3,01	-4,72	-4,09	-3,47	-3,87
12	Olejnata semena a plody	-1,39	-0,71	-0,88	-0,68	-0,99	-0,92	-0,64	-0,68	-0,60	-0,52	-0,53
13	Rostlinné výtažky a šťavy	-0,13	-1,66	-0,59	-2,64	-2,62	-2,25	-1,19	-0,55	-1,25	-1,36	-0,96
14	Rostlinné pletací materiály	0,01	-0,09	-0,11	-0,06	0,01	-0,16	-0,15	-0,11	-0,05	-0,09	-0,09
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	1,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01
16	Přípr. z masa a ryb, korýšů	0,32	0,46	0,22	-0,17	0,44	0,63	-0,41	0,42	-1,14	-0,61	-0,53
17	Cukr a cukrovinky	-4,01	0,12	0,14	0,13	0,18	-0,13	-0,12	-0,15	-0,24	-0,32	-0,29
18	Kakao a kakaové přípravky	0,45	-3,19	-2,19	-0,46	-1,10	-0,58	-0,91	-0,81	-0,86	-0,78	-0,42
19	Přípravky z obilí	1,29	0,80	0,49	0,75	0,69	0,69	0,78	0,78	0,74	0,68	0,80
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, oř	0,68	1,32	0,85	0,97	1,07	1,04	0,75	0,85	0,94	0,66	0,68
21	Různé potravinové přípravky	-0,77	0,95	0,86	0,98	1,22	1,18	1,17	0,91	0,84	0,83	0,89
22	Nápoje a lihoviny, ocet	-1,25	0,15	0,07	0,17	0,02	-0,46	-0,13	-0,31	0,10	-0,08	0,10
23	Zbytky a odpady v potravinářstv	2,78	-0,89	-1,34	-1,27	-0,77	-1,23	-0,85	0,21	-0,06	-0,31	-0,33
24	Tabák a tabákové výrobky	-0,28	1,70	1,18	1,07	1,26	1,50	0,49	0,34	0,53	0,59	0,41

Zdroj: ČSÚ, Eurostat (2015), vlastní zpracování

Pro účely hodnocení konkurenceschopnosti byly vybrány i 3 největší obchodní partneři – Slovensko, Německo a Polsko a s každou zemí jsou dopočítány hodnoty LFI u každé komoditní agregace. Výsledky lze porovnat v následujících tabulkách.

Slovensko je jedinou ze zkoumaných zemí, se kterou dosahuje Česká republika komparativní výhody v rámci hodnocení agrárního zahraničního obchodu (viz Tabulka č. 20). Navíc se vyznačuje poměrně vysokou mírou specializace, která se zvyšuje hlavně od roku 2010. Jak je vidět v následující tabulce, ne všechny komoditní skupiny této komparativní výhody dosahují, avšak jejich četnost je větší než v případě EU-15 či EU-13.

Tabulka č. 20: Komparace ČR se Slovenskem

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
01	Zvířata živá	1,19	-0,29	-0,05	0,07	0,19	-0,18	-0,05	0,12	-0,11	0,24	0,44
02	Maso a droby požitelné	0,56	0,83	0,87	1,05	1,81	2,12	1,42	1,82	2,97	2,99	2,41
03	Ryby koryši měkkýši a ost vodní bezobratlovci	0,62	0,49	0,59	0,39	0,49	0,62	0,63	0,50	0,48	0,46	0,55
04	Mléko vejce med výrobky jedlé živočiš původu	-5,39	-3,65	-2,33	-3,27	-2,92	-1,52	-1,21	-1,90	-2,03	-1,46	-1,37
05	Výrobky živočišného původu jinde neuvedené	-0,01	-0,15	-0,19	-0,30	-0,31	-0,36	-0,35	-0,32	-0,20	-0,30	-0,48
06	Rostliny živé a výrobky květinářské	-0,52	-0,34	-0,12	0,03	0,08	0,08	0,11	0,11	0,12	0,18	0,19
07	Zelenina rostliny hlízy kořeny požitelné	-0,08	-0,04	0,49	0,45	0,57	1,04	1,33	1,15	0,93	0,82	0,81
08	Ovoce ořechy jedle slupky citr plodů melounů	1,62	1,62	1,33	1,52	1,50	1,73	1,00	0,95	0,74	0,87	0,76
09	Káva čaj maté koření	0,31	0,18	0,21	-0,13	-0,51	-0,04	0,07	0,71	0,22	0,17	-0,05
10	Obilí	-0,72	-0,84	-3,23	-2,08	-1,38	-0,77	-0,82	0,02	-0,77	-0,69	-1,17
11	Výr mlýnské slad škroby inulin lepek pšeničný	-0,81	-0,80	-0,86	-1,50	-0,86	-0,85	-1,17	-0,98	-0,69	-1,13	-0,71
12	Semena plody rostliny léčivé průmysl sláma ap	-1,18	-0,90	-1,84	-0,81	-1,66	-0,46	-0,58	-1,70	-3,51	-3,52	-1,66
13	Šelak gumy pryskyřice aj šťávy výtažky rostl	0,08	0,04	0,04	0,00	0,01	0,01	-0,02	-0,01	0,00	0,01	0,00
14	Materiály rostlinné pletací aj výr rostlinné	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	-0,02	-0,01	-0,14	-0,12	-0,12	-0,03
15	Tuky oleje živočišné rostlinné pokrmové vosky	-1,42	-0,41	-0,13	-0,16	0,28	-2,82	-1,51	0,33	1,47	-0,63	-1,11
16	Přípravky z masa ryb koryšů aj vod bezobratl	1,93	1,72	2,02	2,03	1,93	2,61	2,08	1,93	2,07	2,27	2,28
17	Cukr a cukrovinky	-2,41	-2,77	-3,47	-3,85	-0,84	-2,95	-2,36	-3,06	-3,40	-1,22	-2,48
18	Kakao a přípravky kakaové	0,05	0,17	0,59	0,16	-0,13	0,24	-0,17	-0,63	-0,20	-0,66	-0,39
19	Přípravky z obilí mouky škroby mléka pečivo	-1,72	-2,39	-1,41	-1,08	-1,43	-1,24	-1,32	-1,31	-0,83	-1,02	-0,79
20	Přípravky ze zeleniny ovoce ořechů	1,04	0,62	0,70	0,47	0,33	0,45	0,05	0,11	0,33	0,23	0,21
21	Přípravky potravinové různé	0,93	-0,11	1,19	0,31	0,02	-0,03	0,41	0,78	0,77	0,88	0,67
22	Nápoje tekutiny lihové ocet	1,33	0,76	2,14	1,15	0,44	0,12	-0,46	-0,95	-0,47	-0,24	-0,26
23	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	1,24	1,21	1,64	1,59	1,28	1,29	1,11	1,03	0,89	0,69	0,73
24	Tabák náhražky tabákové vyrobené	3,38	5,05	1,84	3,95	1,12	0,92	1,83	1,44	1,35	1,17	1,47
	Celkem	0,37	1,78	0,91	1,47	2,06	1,80	2,24	2,39	2,59	2,51	2,49

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní dopočty

Největší komparativní výhody, tedy nejvyššího stupně specializace se Slovenskem, dosahuje ČR při obchodní výměně „tabáku a tabákových výrobků“, ačkoliv se stupeň specializace od roku 2005 snižuje. K dalším agregacím, které vykazují komparativní výhodu, i vyšší stupeň specializace po celé sledované období patří: „Maso a droby“, „Ovoce a ořechy“, „Přípravky z masa a ryb, koryšů“, „Zbytky a odpady v potravinářství“. Některé komoditní skupiny mají sice komparativní výhodu, ale míra specializace je nízká: „Ryby, koryši, měkkýši“, „Živé rostliny a květinářské výrobky“ – až od roku 2007, „Zelenina, kořeny a hlízy“ – až od roku 2006, „Káva, čaj, maté, koření“ – pouze v letech 2004-2006 a 2010-2013, „Rostlinné výtažky a šťávy“, „Kakao a kakaové přípravky“ – pouze v letech 2004-2007 a 2009, „Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů“, „Různé potravinové přípravky“ – kromě roku 2005, „Nápoje a lihoviny, ocet“ – pouze v letech 2004-2009 a stupeň specializace se postupně snižuje.

Nejvyšší stupeň specializace v jednotlivých letech tedy vykazují agregace: „Tabák a tabákové výrobky“ v letech 2004 – 2007 kromě roku 2006, kdy je předstihly „Nápoje

a lihoviny, ocet“, poté v letech 2008 – 2011 „Přípravky z masa a ryb, koryšů“, od roku 2012 „Maso a droby“.

Tabulka č. 21: Komparace ČR s Polskem (index LFI)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
01	Zvířata živá	0,22	0,95	1,44	2,60	1,85	1,26	1,85	1,60	1,42	1,67	1,95
02	Maso a droby požitelné	-1,67	-5,97	-6,37	-6,03	-6,28	-6,64	-6,27	-6,58	-7,33	-6,57	-6,86
03	Ryby koryši měkkýši a ost vodní bezobratlovci	0,06	-0,12	0,17	0,14	-0,23	-0,19	0,19	0,19	0,19	-0,08	-0,17
04	Mléko vejce med výrobky jedlé živočiš původu	-7,06	-7,11	-4,57	-4,14	-5,71	-4,69	-4,40	-4,23	-3,83	-2,98	-3,20
05	Výrobky živočišného původu jinde neuvedené	0,02	0,12	0,22	0,32	0,41	0,42	0,42	0,40	0,25	0,23	0,13
06	Rostliny živé a výrobky květinářské	-0,25	-0,22	-0,19	-0,19	-0,15	-0,09	-0,08	-0,04	-0,08	-0,04	0,00
07	Zelenina rostliny hlízy kořeny požitelné	-3,65	-2,70	-2,51	-2,20	-2,30	-1,33	-1,26	-1,18	-1,32	-1,31	-1,59
08	Ovoce ořechy jedle slupky citr plodů melounů	-1,32	0,15	-0,39	0,52	-0,27	-0,02	-0,01	0,15	0,06	0,35	0,39
09	Káva čaj maté koření	-0,08	-0,09	-0,36	-0,44	-0,89	-1,17	-1,05	-1,38	-0,48	0,67	0,69
10	Obilí	2,51	3,65	4,46	6,40	7,73	5,48	5,96	7,64	5,90	2,16	2,21
11	Výr mlýnské slad škroby inulin lepek pšeničný	7,78	5,79	4,83	4,37	5,66	5,04	4,09	3,48	3,20	2,84	2,52
12	Semena plody rostliny léčivé průmysl sláma ap	2,19	1,81	1,90	2,26	3,63	4,37	1,40	1,40	1,18	0,93	0,60
13	Šelak gumy pryskyřice aj šťávy výtažky rostl	0,38	0,26	0,18	0,14	0,11	0,19	0,20	0,13	0,08	0,11	0,14
14	Materiály rostlinné pletací aj výr rostlinné	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,00	0,00	0,01	0,02	0,07	0,00	0,05
15	Tuky oleje živočišné rostlinné pokrmové vosky	0,26	1,05	-0,15	-0,41	-1,28	-1,90	0,70	2,49	6,87	7,37	5,99
16	Přípravky z masa ryb koryšů aj vod bezobratl	-1,70	-1,41	-1,24	-1,56	-1,93	-1,49	-1,85	-1,86	-1,52	-1,09	-0,97
17	Cukr a cukrovinky	2,38	2,30	5,18	0,30	0,37	0,90	0,34	1,06	0,58	-0,58	-0,12
18	Kakao a přípravky kakaové	-2,46	-0,48	1,09	0,01	-0,07	-0,32	-0,28	-0,31	-0,30	-0,51	-0,01
19	Přípravky z obilí mouky škroby mléka pečivo	-4,66	-2,96	-2,36	-2,45	-2,24	-1,59	-1,52	-1,78	-2,60	-1,64	-1,02
20	Přípravky ze zeleniny ovoce ořechů	-2,37	-1,98	-1,49	-1,44	-1,28	-0,92	-1,15	-0,81	-0,76	-0,74	-0,48
21	Přípravky potravinové různé	5,93	3,05	-1,03	-0,35	-0,08	0,88	-0,02	-1,44	-1,61	-1,27	-1,04
22	Nápoje tekutiny lihové ocet	1,48	1,21	-0,07	2,60	1,84	1,97	1,71	0,61	1,72	1,71	1,60
23	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	2,91	2,15	1,98	2,49	2,43	1,97	3,16	2,80	1,72	1,93	1,63
24	Tabák náhražky tabákové vyrobené	-0,88	0,55	-0,70	-2,94	-1,31	-2,12	-2,13	-2,38	-3,41	-3,17	-2,44
	Celkem	-2,04	-3,17	-3,24	-2,83	-2,36	-3,85	-3,30	-3,01	-2,32	-2,41	-2,19

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní dopočty

Tabulka č. 21 uvádí hodnoty Lafayeova indexu při obchodní výměně s Polskem, které je zároveň členem skupiny EU-13. Již na první pohled je zřejmé, že s Polskem dosahuje česká republika komparativní výhody s méně agregacemi než u Slovenska. I struktura se značně liší. Komparativní výhody po celé sledované období a zároveň vyššího stupně specializace je dosaženo u skupin: „Živá zvířata“ – stupeň specializace se stále zvyšuje, „Obiloviny“ – nejvyšší stupeň specializace dosažen v letech 2008 a 2011, od roku 2013 pokles, „Mlýn. Výrobky, slad, škroby“ – v roce 2004 vysoký stupeň specializace, který se meziročně snižuje, „Olejnata semena a plody“ – vysoký stupeň specializace v roce 2009, poté pokles, „Nápoje a lihoviny, ocet“ – kromě roku 2006 a „Zbytky a odpady v potravinářství“.

Zajímavé hodnoty LFI byly spočítány např. u agregace „Živočišné a rostlinné tuky a oleje“. Komparativní výhody bylo dosaženo v letech 2004 a 2005, potom až od roku 2010 se stále se zvyšující mírou specializace, která v roce 2013 dosáhla nejvyššího

stupně specializace v rámci všech komoditních skupin. V případě zahraničního obchodu s „cukrem a cukrovinkami“ byla míra specializace nejsilnější v letech 2004-2006, poté došlo ke zmírnění a od roku 2013 již komparativní výhody dosaženo není.

Chronologicky tedy nejvyšší stupně specializace vykazují agregace: „Mlýn. Výrobky, slad, škroby“ v letech 2004-2005, „Cukr a cukrovinky“ v roce 2006, „Obiloviny“ v letech 2007-2012, „tuky a oleje“ v letech 2013-2014.

Tabulka č. 22: Komparace ČR s Německem (index LFI)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
01	Zvířata živá	1,55	1,18	1,94	1,67	1,31	0,65	1,03	1,26	0,83	1,46	1,08
02	Maso a droby požitelné	-1,58	-4,86	-4,74	-5,29	-6,00	-7,11	-7,60	-7,19	-7,69	-7,71	-8,05
03	Ryby koryši měkkýši a ost vodní bezobratlovci	1,45	0,81	0,82	0,45	0,41	0,32	0,40	0,32	0,18	0,09	0,05
04	Mléko vejce med výrobky jedlé živočiš původu	3,67	4,23	7,43	5,38	5,79	3,01	2,97	3,24	1,19	0,93	1,84
05	Výrobky živočišného původu jinde neuvedené	0,99	-0,10	-0,08	-0,31	-0,21	-0,09	-0,19	-0,31	-0,34	-0,30	-0,31
06	Rostliny živé a výrobky květinářské	-0,13	-0,39	-0,27	-0,47	-0,56	-0,59	-0,40	-0,48	-0,31	-0,28	-0,29
07	Zelenina rostliny hlízy kořeny požitelné	-1,06	-1,38	-1,86	-2,01	-1,52	-1,61	-1,77	-1,52	-1,19	-1,83	-1,54
08	Ovoce ořechy jedle slupky citr plodů melounů	0,87	1,01	-0,60	-1,09	-1,47	-1,46	-1,07	-0,92	-0,73	-1,03	-1,12
09	Káva čaj maté koření	-0,26	-0,26	-0,12	-0,05	0,20	-0,15	0,15	-0,32	0,18	-0,51	-1,01
10	Obilí	2,01	8,27	7,91	8,62	8,55	13,45	9,92	14,01	14,04	13,11	14,41
11	Výr mlýnské slad škroby inulin lepek pšeničný	0,20	0,13	0,32	0,16	0,37	0,53	0,65	0,34	0,16	0,15	0,19
12	Semena plody rostliny léčivé průmysl sláma ap	4,10	4,24	0,97	7,39	7,80	6,63	4,48	2,50	4,95	5,95	4,23
13	Šelak gumy pryskyřice aj šťávy výtažky rostl	-0,03	-0,01	0,01	-0,08	-0,33	0,03	0,03	-0,03	-0,11	0,02	0,04
14	Materiály rostlinné pletací aj výr rostlinné	-0,05	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	-0,02
15	Tuky oleje živočišné rostlinné pokrmové vosky	-3,07	-1,13	0,35	1,18	-1,62	-1,41	-0,79	-1,38	-0,63	-0,49	-0,28
16	Přípravky z masa ryb koryšů aj vod bezobratl	-0,72	-0,82	-0,94	-0,99	-1,02	-1,05	-0,91	-0,90	-1,04	-1,13	-1,12
17	Cukr a cukrovinky	4,23	4,59	1,87	-0,29	0,11	-0,08	0,33	0,40	0,00	0,28	0,27
18	Kakao a přípravky kakaové	-1,45	-2,03	-1,44	-1,96	-1,75	-1,62	-1,60	-1,74	-1,42	-1,50	-1,84
19	Přípravky z obilí mouky škroby mléka pečivo	-2,30	-2,31	-2,34	-2,45	-2,68	-2,94	-2,26	-2,61	-2,49	-2,06	-2,01
20	Přípravky ze zeleniny ovoce ořechů	-0,07	-0,90	-0,92	-0,96	-1,03	-1,03	-1,03	-1,13	-1,06	-1,10	-1,25
21	Přípravky potravinové různé	-1,52	-2,54	-2,79	-2,89	-2,39	-1,81	-1,57	-1,30	-2,74	-2,31	-2,36
22	Nápoje tekutiny lihové ocet	4,32	2,14	2,63	1,84	2,23	3,00	3,00	0,90	1,27	1,26	1,49
23	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	-8,28	-6,13	-5,51	-5,43	-5,49	-5,32	-2,72	-3,13	-2,86	-2,29	-2,08
24	Tabák náhražky tabákové vyrobené	-2,85	-3,72	-2,62	-2,42	-0,70	-1,37	-1,06	0,01	-0,16	-0,71	-0,31
	Celkem	-0,88	-0,65	-0,69	-0,62	-0,86	-1,27	-1,31	-1,20	-1,19	-1,33	-1,11

Zdroj: ČSÚ (2015), vlastní dopočty

Poslední analyzovanou zemí je Německo, s nímž dosahuje ČR komparativní výhody s nejnižším počtem jednotlivých agregací. Na druhou stranu má vysoký stupeň specializace (nejvyšší ze všech, od roku 2005) v rámci obchodování s „Obilovinami“. Další agregace s komparativní výhodou jsou: „Živá zvířata“, „Ryby, koryši, měkkýši“, „Mléko, vejce, med a mléčné výrobky“ s vysokým stupněm specializace, který se od roku 2012 výrazně snižuje, „Mlýn. Výrobky, slad, škroby“, „Olejnata semena a plody“ – s vysokým stupněm specializace kromě roku 2006 a 2011, „Cukr a cukrovinky“ – s vysokým stupněm

specializace v letech 2004 a 2005, „Nápoje a lihoviny, ocet“ – s touto agregací bylo dosaženo nejvyšší specializace v rámci všech skupin v roce 2004.

5 ZÁVĚR

Od roku 1993, kdy se Česká republika osamostatnila, docházelo postupně k mnohým změnám v oblasti agrárního zahraničního obchodu. Zahraniční obchod ČR se postupně liberalizoval a vstupem do Evropské unie v roce 2004 došlo ještě k umocnění této tendence a zároveň vystavení přímé konkurenci dalších 27 členských států. Čeští zemědělci mohou od roku 2004 čerpat finanční prostředky nejen ze zdrojů EU, ale i z českého rozpočtu. Přesto však výše těchto podpor nedosahuje takové sumy jako dotace zemí EU-15, které mají v Evropské unii výhodnější pozici.

Ve vztahu ke stanoveným cílům vyplývají následující výsledky. Podíl AZO na celkovém zahraničním obchodě od vstupu do EU posílil. Větší vliv na obrát ZO má import zemědělských výrobků (přes 6 %) než export (necelých 5 %). Agrární zahraniční obchod ČR vykazuje od roku 2004 růst vývozu i dovozu. Záporné saldo AZO se postupně prohlubovalo (až na roky 2005 a 2008), ale od roku 2012 dochází k jeho vyrovnávání, díky rychlejšímu tempu růstu vývozu oproti dovozu. Příčinou záporné obchodní bilance je i fakt, že vzrůstající hodnoty vývozy jsou spojeny s růstem hmotnosti. Růst hodnoty dovozu je však spojen spíše s růstem dovozu produktů s vyšší přidanou hodnotou.

Dalším důvodem, který přispívá k záporným hodnotám obchodní bilance, je prudký nárůst dovozu masa v posledních letech (hlavně z Německa), které lze vyprodukovat i v České republice. Některé produkty však v našich podmínkách vypěstovat nelze (tropické ovoce a zelenina, mořské plody, atd.), a proto je import těchto produktů nezbytný. Na negativních změnách se tedy podílí i dovoz zeleniny, ovoce a ořechů. Na druhou stranu dochází k růstu vývozu obilovin, mléka, mléčných výrobků a nápojů a živých zvířat. Což ovšem snižuje konkurenceschopnosti odvětví tím, že z České republiky jsou vyváženy spíše suroviny a dováženy produkty s přidanou hodnotou.

V teritoriální struktuře mají ve sledovaném období významné zastoupení státy EU. Do roku 2004 byla většina obchodní směny ČR realizována v rámci zemí EU, CEFTA, RZ či OSVTE. Důležitou roli v rámci zahraničního obchodu se zemědělskými produkty mělo především sdružení států CEFTA (hlavně Slovensko, Polsko a Maďarsko). Tyto státy vstoupily v roce 2004 spolu s Českou republikou do Evropské unie, tudíž z tohoto sdružení vystoupily a podíl států EU na českém AZO se tedy značně zvýšil. K dalším významným změnám došlo z hlediska legislativy. Agrární zahraniční obchod se musí řídit legislativou

EU, což v praxi představuje: otevření jednotného vnitřního trhu bez obchodních omezení a bariér v rámci obchodování s členskými státy a dodržování pravidel SOP a SZP nebo smluv uzavřených EU s třetími zeměmi na nadnárodní úrovni.

V rámci jednotlivých teritorií je tedy přes 90 % vývozu realizováno se zeměmi EU, z nichž větší procento zaujímá skupina EU-13 (46%), hned po ní EU-15 (45%). Podíl ostatních teritorií na celkovém exportu českého AZO se stále snižuje, nejvíce u zemí SNS. Nejnižší podíl na vývozech mají země OSVTE. Více jak polovina agrárních produktů, které ČR vyváží, končí na Slovensku (26 %), v Německu (18 %) či v Polsku (11 %). Německo je vůbec největším obchodním partnerem v rámci českého AZO. Skoro čtvrtina dovezeného agrárního zboží pochází z Německa, na dalších pozicích je Polsko a Slovensko.

Z hlediska agrárních dovozů země EU nezaujímají tak výsostné postavení, nicméně stále se na celkovém importu účastní z 84 %. Zde se již státy EU-15 podílí dvakrát více (56 %) než EU-13 (28 %), což způsobuje záporné hodnoty obchodní bilance. Vliv ostatních teritorií opět oslabuje, především postavení rozvojových zemí na celkovém dovozu, které ještě před vstupem do EU činilo přes 12 % a dnes necelých 7 %. Ovšem tím, že se snižuje i vývoz zemědělských produktů z ČR do rozvojových zemí, na celkový výsledek obchodní bilance toto snížení dovozů nemá příliš vliv. Jediná dvě teritoria, se kterými Česká republika dosahuje kladného salda, jsou země SNS a členské státy EU-13, jejichž přebytek výrazně roste (hlavně díky vývozům na Slovensko). Největším vývozním partnerem, jak již bylo zmíněno výše, je Německo, dále Polsko a Slovensko.

V rámci komoditní struktury došlo k následujícím změnám z hlediska vývozu: výrazně se zvýšil podíl „obilovin“ na celkovém agrárním vývozu, od roku 2004 do roku 2014 se jednalo o průměrný nárůst podílu o 6 % (díky vývozům do Německa). Naopak hodnota dovozu obilovin je poměrně zanedbatelná, čímž v rámci této agregace dosahujeme nejvyšší hodnoty kladného salda. Další velice výnosnou skupinou je agregace „mléko a mléčné produkty“, která se výrazně podílí na struktuře agrárního vývozu. V posledních letech se však zvyšuje i tempo růstu dovozů mléčných produktů (především díky dovozům z Německa), což by mohlo mít v následujících letech negativní dopad na saldo obchodní bilance. Za zmínku stojí i nárůst podílu „rostlinných a živočišných tuků a olejů“ na vývozu AZO. Nejvíce se vyváží řepkový olej, a sice do Polska a na Slovensko. Naopak podíl na

celkovém dovozu se v rámci této agregace nezměnil. Poslední důležitou agregací z hlediska vývozu je skupina „*tabák a tabákové výrobky*“, jejíž produkty se vyváží především do Itálie.

Naopak výrazný pokles vývozu lze pozorovat u agregací „*cukr a cukrovinky*“, která v roce 2004 představovala 2. nejčastěji zastoupenou položku v AZO (po mléku) a „*nápoje a lihoviny*“. V rámci sledovaného období došlo ke změnám z hlediska dovozu produktů skupiny „*maso a droby*“, kde výrazně vzrostla hodnota dovozů, a tím došlo k prohloubení záporné bilance. Naopak snížení hodnoty dovozů je patrné u agregace „*ovoce a ořechy*“, jejichž podíl na celkovém agrárním dovozu se snížil z 11,4 % v roce 2004 na 7,3 % v roce 2014.

Členství ČR v EU přináší řadu výhod, ale i nevýhod. Nelze tedy jednoduše rozhodnout, zda tyto výhody převládají. Ve velké míře bude záležet na dalším vývoji situace uvnitř Unie a rozhodnutí států EU-15, které jsou největšími hráči na poli, především z hlediska dotací jednotlivých komodit. Je jasné, že návrhů ke zlepšení je mnoho – žádoucí je například obnovit stavy skotu a prasat a produkovat i vyvážet živočišné produkty (hlavně maso) ve větší míře, hlavně také díky získání přidané hodnoty produktů určených k vývozu. Dalším efektem je získání větší soběstačnosti potravin, což v českém zemědělství představuje výrazný problém. Tím pádem je třeba prosazovat domácí produkty na místním trhu a bránit tak vlastní výrobky před levnými a často i nekvalitními dovozy ze zahraničí. V neposlední řadě toto opatření povede k vyrovnání záporné hodnoty obchodní bilance. Vývoj agrárního zahraničního obchodu závisí i na dalších ekonomických faktorech: kurzu české koruny, míry inflace, datu zavedení eura, systému poskytovaných podpor a samozřejmě na klimatických podmínkách.

6 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- [1] SOUKUP, A. *Mezinárodní ekonomie*. 1. vydání. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2005. str. 293. 80-86861-82-1.
- [2] MANKIW, N. G. *Zásady ekonomie*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, 2000. str. 768. 80-7169-891-1.
- [3] HES, A. *Základy mezinárodního obchodu*. Praha : Credit Praha, 2000. 80-213-0571-1.
- [5] FOJTÍKOVÁ, L. *Zahraničně obchodní politika ČR. Historie a současnost (1945-2008)*. Praha : C. H. Beck, 2009. 978-80-7400-128-4.
- [6] KOVÁRNÍK, Jaroslav. *Mezinárodní obchod*. vyd. 1. Hradec Králové : Gaudeamus, 2013. str. 126. 978-80-7435-261-4.
- [7] SVATOŠ, M a kolektiv. *Ekonomika agrárního sektoru*. 4. vydání. Praha : PEF ČZU, 2005. str. 174. 80-213-0803-6.
- [8] SVATOŠ, Miroslav a kol. *Ekonomika agrárního sektoru: (vybraná témata)*. 1. vyd. Praha : ČZU, PEF, 2008. str. 170. 978-80-213-1846-5.
- [9] ŠRONĚK, I. *Agrární politika: vybraná témata*. 2. přeprac. vydání. Praha : ČZU PEF Praha ve vydavatelství Credit, 2001. str. 133. 80-213-0760-9.
- [10] BOHÁČKOVÁ, Ivana a BROŽOVÁ, Ivana. *Ekonomika agrárního sektoru*. vyd. 1. Praha : Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2010. str. 122. 978-80-213-2026-0.
- [11] SVATOŠ, Miroslav a kol. *Globalizační procesy v zemědělství a role EU v rámci globálního trhu*. 1. vydání. Praha : Powerprint, 2011. str. 138. 978-80-87415-26-9.
- [12] SVATOŠ, M. a kolektiv. *Ekonomika agrárního sektoru (vybrané kapitoly)*. Praha : Credit Praha, 2000. 80-213-0583-5.
- [13] TVRDONĚ, Jiří. *Ekonometrie*. Praha : ČZU PEF ve vydavatelství Credit, 2000. str. 225. 80-213-0741-2.
- [15] FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha : C. H. Beck, 2008. str. 179. 978-80-7179-939-9.
- [16] Kalínská, E. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2010. 978-80-247-3396-8.
- [20] TEPLÁ, M., SVOBODA, J. *Změny pravidel agrárního obchodu po vstupu ČR do EU*. Praha : Agrospoj, MZe ČR, 2003.
- [21] ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989 - 2004*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2006. 978-80-7179-922-X.
- [22] SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha : Grada, 2009. str. 367. 9788024727080.
- [23] LUKAS, Ministerstvo Zemědělství ČR u příležitosti vstupu ČR do EU. Josef Pöschl a kolektiv. *Možnosti a bariery rozvoje zemědělství v zemích střední a východní Evropy v rámci EU-25*. Praha : MZe ČR, 2004. 9788070843437.

[24] PAUL R. KRUGMAN, Paul R. Maurice Obstfeld. *International economics: theory and policy*. 7th ed. Boston, MA: Addison-Wesley, 2006. ISBN 978-032-1293-831.

[26] BACCHETA, Marc. JANSEN, Marion. *Adjusting to trade liberalization: the role of policy, institutions and WTO disciplines*. Geneva : World Trade Organization, 2003. str. 69. 92-870-1232-6.

[29] ŠRONĚK, Ivan. *Světová obchodní organizace*. 2. vydání. Praha : VŠE, fakulta mezinárodních vztahů, 1999. str. 69. 80-7079-838-6.

[32] FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2. dopl. a aktual. vydání. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. str. 803. 9788073252236.

[37] FOJTÍKOVÁ, Lenka, LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky Evropské unie: Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. str. 179. 978-80-7179-939-9.

[38] ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Společná obchodní politika Evropské Unie (Právní rámec obchodování členských států EU s třetími (nečlenskými) zeměmi)*. Praha : autor neznámý, 2005.

[40] POTUŽÁKOVÁ, Z. *Vliv Lisabonské strategie na trhy práce*. In: *Současná Evropa*. Praha : Oeconomica, 2010. 1804-1280.

[43] SMUTKA, Luboš et al. *Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR v evropském a světovém kontextu*. 1. vyd. Praha : Poweprint, 2011. str. 267. 978-80-87415-22-1.

[45] BEACH, Derek. *The Negotiation of the Europe Agreements with Poland, Hungary, and Czechoslovakia: A Three-level Game*. místo neznámé : Thorkil Kristensen Institute: South Jutland University Press, 1998. 9788777801662.

Internetové zdroje:

[4] Český statistický úřad. *metodické poznámky*. [Online]. Dostupné z: http://apl.czso.cz/pll/stazo/SS?j=Metodika_CS.html.

[14] Český statistický úřad, metodické poznámky. [Online]. Dostupné z: www.czso.cz.

[17] Informační kancelář v ČR, Evropský parlament. *Společná obchodní politika EU a podpora exportu*. In: [online]. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z: <http://evropskydum.cz/getFile.aspx?itemID=149>

[18] Světová obchodní organizace – WTO: Základní informace o WTO z pohledu zemědělství. In: Eagri [online]. Ministerstvo zemědělství, 2013 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/mezinarodni-organizace/svetova-obchodni-organizace-wto.html>

[19] LNĚNIČKA, Libor. *Mezinárodní organizace a vybrané integrační procesy ve světě*. In: *Vybrané texty z politické geografie* [online]. 2011 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js11/geo/web/pages/mezinarodni-organizaceintegracni-procesy.html>

[25] Hulicius, Eduard. *EPP-ED a liberalizace světového obchodu*. [Online]. Dostupné z: <http://www.cdk.cz/pdf/eu/epp-ed-a-liberalizace-svetoveho-obchodu.pdf>

[27] *Principles of the trading system*. In: World Trade Organization: Understanding the WTO. [Online] 2012. [Citace: 18. 01 2015.] http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm.

- [28] Základní informace k WTO a DDA. MPO/Světová obchodní organizace. *Ministerstvo průmyslu a obchodu*. [Online] 2010. [Citace: 2014-12-05] <http://www.mpo.cz/dokument7894.html>.
- [30] Zemědělství ve WTO. In: Ministerstvo průmyslu a obchodu. [Online] 2010. [Citace: 12. 02 2014.] <http://www.mpo.cz/dokument43614.html>.
- [31] *Euroskop.cz*. [Online] [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>
- [33] EUROSKOP. Reforma společné zemědělské politiky prošla. [Online] 2013. [Citace: 2014-11-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8963/23237/clanek/reforma-spolecnezemedelske-politiky-prosla-euoparlamentem/>.
- [34] SZIF. Společná zemědělská politika [Online] Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/faq-szp-ii>
- [35] Ročenka agrárního zahraničního obchodu (AZO) ČR za rok 2013 [online]. 2014 [cit. 2015-02-01]. ISBN 978-80-7271-211-3. Dostupné z: http://www.uzei.cz/data/usr_001_cz_soubory/studie111.pdf
- [36] Společná obchodní politika EU. BusinessInfo.cz [online]. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/spolecna-obchodni-politika-eu.html>
- [39] Česká televize. [Online] [Citace: 2014-11-20]. Česká televize. In: <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/261257-lidi-v-zemedelstvi-ubyva-vytlacuje-je-technika/>.
- [41] Euroskop.cz. [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>. [Online]
- [42] MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. Situační a výhledová zpráva - biloviny [online]. Praha, 2005 [cit. 2014-12-17]. ISBN 80-7084-277-X. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/2899/OBILI_11_2005.pdf. [Online]
- [44] Ročenka agrárního zahraničního obchodu. [Online] 2004. [Citace: 2014-12-11] Dostupné z: http://www.uzei.cz/data/usr_001_cz_soubory/studie083.pdf.

Databáze ZO ČSÚ. [online] Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>

Databáze ZO Eurostat [online] Dostupné z: Dostupné na stránkách Eurostatu: <http://ec.europa.eu/eurostat>

7 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Komoditní skladba českého agrárního vývozu (v mil. Kč).....	94
Příloha č. 2: Komoditní skladba českého agrárního vývozu (v %)	95
Příloha č. 3: Komoditní skladba českého agrárního dovozu (v mil. Kč).....	96
Příloha č. 4: Komoditní skladba českého agrárního dovozu (v %)	97
Příloha č. 5: Saldo obchodní bilance u jednotlivých komoditních skupin (v mil. Kč).....	98
Příloha č. 6: Analýza komparativních výhod ČR s Německem (index LFI).....	99
Příloha č. 7: Analýza komparativních výhod ČR s Polskem (index LFI)	100
Příloha č. 8: Analýza komparativních výhod ČR se Slovenskem (index LFI).....	101

Příloha č. 1: Kapitoly Harmonizovaného celního sazebníku pro agrární komodity

Kód 01 - Živá zvířata

Kód 02 - Maso a droby požitelné

Kód 03 - Ryby, korýši, měkkýši ostatní vodní bezobratlovci

Kód 04 - Mléko, vejce, med, výrobky jedlé živočišného původu

Kód 05 - Výrobky živočišného původu jinde neuvedené

Kód 06 - Rostliny živé a výrobky květinářské

Kód 07 - Zelenina, rostliny, hlízy, kořeny požitelné

Kód 08 - Ovoce a ořechy jedlé, slupky citrusových plodů a melounů

Kód 09 - Káva, čaj, maté a koření

Kód 10 - Obiloviny

Kód 11 - Mlýnské výrobky, slad, škroby, inulin, pšeničný lepek

Kód 12 - Semena, plody, rostliny léčivé a průmyslové, sláma

Kód 13 - Šelak, gumy, pryskyřice a jiné šťávy a výtažky rostl.

Kód 14 - Materiály rostlinné, pletací a jiné výrobky rostlinné

Kód 15 - Tuky, oleje, živočišné a rostlinné pokrmové vosky

Kód 16 - Přípravky z masa, ryb, korýšů a jiných vodních bezobratlých

Kód 17 - Cukr a cukrovinky

Kód 18 - Kakao a přípravky kakaové

Kód 19 - Přípravky z obilí, mouky, škrobu a mléka, pečivo

Kód 20 - Přípravky ze zeleniny, ovoce a ořechů

Kód 21 - Přípravky potravinové různé

Kód 22 - Nápoje, lihové tekutiny a ocet

Kód 23 - Zbytky a odpad v potravinářském průmyslu, krmivo

Kód 24 - Tabák a vyrobené tabákové náhražky

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu ČSÚ dostupné z <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>

Příloha č. 1: Komoditní skladba českého agrárního vývozu (v mil. Kč)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Celkem	tempo růstu	podíl na AZO
01	Živá zvířata	3 268	3 834	3 890	4 228	4 914	4 497	4 751	5 781	6 984	7 328	8 034	57 507,69	9,4	4,6%
02	Maso a droby	2 526	2 870	2 712	3 379	4 086	3 847	4 336	5 096	6 288	6 426	6 799	48 365,66	10,4	3,9%
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost.	1 240	1 292	1 369	1 332	1 473	1 312	1 539	1 795	1 961	2 348	2 861	18 522,87	8,7	1,5%
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky	8 239	10 471	12 476	15 519	14 620	12 559	13 357	15 991	16 952	19 137	21 420	160 741,07	10,0	13,0%
05	Ostatní živočiš. Produkty	618	436	531	514	531	624	627	806	945	1 097	1 372	8 099,84	8,3	0,7%
06	Živé rostliny a květinářské výr.	269	329	328	272	292	314	380	362	509	987	867	4 908,31	12,4	0,4%
07	Zelenina, kořeny a hlízy	789	1 350	1 951	2 065	2 000	2 016	2 431	2 589	2 611	2 706	2 659	23 166,10	12,9	1,9%
08	Ovoce a ořechy	1 753	3 265	2 101	2 364	2 335	2 371	2 476	2 590	3 121	3 908	3 852	30 136,43	8,2	2,4%
09	Káva, čaj, maté, koření	495	824	1 135	1 342	1 325	1 437	1 818	1 999	2 773	2 697	4 346	20 189,73	24,3	1,6%
10	Obiloviny	1 671	6 801	5 657	7 332	7 562	8 965	7 492	12 552	14 293	13 066	15 622	101 013,44	25,1	8,2%
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	2 539	1 965	2 089	2 449	3 224	3 111	2 631	3 109	3 666	3 666	3 922	32 371,07	4,4	2,6%
12	Olejnata semena a plody	3 619	4 583	3 361	7 210	8 377	6 794	5 557	5 213	8 650	9 300	8 559	71 224,10	9,0	5,8%
13	Rostlinné výtažky a šťávy	737	748	585	570	764	973	996	980	1 005	1 125	1 295	9 779,54	5,8	0,8%
14	Rostlinné pletací materiály	5	4	5	3	5	4	7	25	52	31	47	188,64	24,6	0,0%
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	1 226	2 066	2 612	3 347	4 065	3 822	4 943	4 936	9 373	9 382	10 368	56 140,35	23,8	4,5%
16	Přípr. z masa a ryb, korýšů	991	1 682	1 769	2 283	2 717	3 081	3 082	3 649	4 436	4 974	5 582	34 247,13	18,9	2,8%
17	Cukr a cukrovinky	7 125	8 088	6 727	5 032	5 726	5 281	5 720	6 274	9 726	8 942	8 399	77 039,82	1,7	6,2%
18	Kakao a kakaové přípravky	2 722	2 716	3 256	3 628	4 052	3 553	3 689	4 226	5 134	5 734	6 630	45 339,66	9,3	3,7%
19	Přípravky z obilí	2 877	3 260	3 737	4 560	5 601	5 230	5 976	6 817	8 196	9 965	10 882	67 102,06	14,2	5,4%
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	1 720	2 021	2 197	2 563	2 241	2 003	2 028	2 437	2 671	2 956	3 274	26 108,62	6,6	2,1%
21	Různé potravinové přípravky	5 911	6 259	6 064	7 892	9 116	9 116	8 400	9 352	10 895	12 002	12 595	97 601,55	7,9	7,9%
22	Nápoje a lihoviny, ocet	6 518	7 317	8 312	10 297	10 185	10 194	9 710	8 957	10 624	12 728	14 260	109 100,96	8,1	8,8%
23	Zbytky a odpady v potravinářství	2 135	2 890	3 115	3 935	4 668	3 716	5 445	6 240	7 504	9 450	11 211	60 309,90	18,0	4,9%
24	Tabák a tabákové výrobky	2 533	3 449	2 563	4 763	7 054	6 886	7 971	8 606	9 942	10 639	13 686	78 093,21	18,4	6,3%
	Celkem	61 526	78 520	78 542	96 880	106 931	101 708	105 364	120 381	148 309	160 594	178 544	1 237 297,73	11,2	

7.1.2

Příloha č. 2: Komoditní skladba českého agrárního vývozu (v %)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
01	Živá zvířata	5,31%	4,88%	4,95%	4,36%	4,60%	4,42%	4,51%	4,80%	4,71%	4,56%	4,50%
02	Maso a droby	4,11%	3,65%	3,45%	3,49%	3,82%	3,78%	4,12%	4,23%	4,24%	4,00%	3,81%
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost.	2,02%	1,65%	1,74%	1,38%	1,38%	1,29%	1,46%	1,49%	1,32%	1,46%	1,60%
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky	13,39%	13,34%	15,89%	16,02%	13,67%	12,35%	12,68%	13,28%	11,43%	11,92%	12,00%
05	Ostatní živočiš. Produkty	1,00%	0,55%	0,68%	0,53%	0,50%	0,61%	0,59%	0,67%	0,64%	0,68%	0,77%
06	Živé rostliny a květinářské výr.	0,44%	0,42%	0,42%	0,28%	0,27%	0,31%	0,36%	0,30%	0,34%	0,61%	0,49%
07	Zelenina, kořeny a hlízy	1,28%	1,72%	2,48%	2,13%	1,87%	1,98%	2,31%	2,15%	1,76%	1,68%	1,49%
08	Ovoce a ořechy	2,85%	4,16%	2,67%	2,44%	2,18%	2,33%	2,35%	2,15%	2,10%	2,43%	2,16%
09	Káva, čaj, maté, koření	0,80%	1,05%	1,44%	1,39%	1,24%	1,41%	1,73%	1,66%	1,87%	1,68%	2,43%
10	Obiloviny	2,72%	8,66%	7,20%	7,57%	7,07%	8,81%	7,11%	10,43%	9,64%	8,14%	8,75%
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	4,13%	2,50%	2,66%	2,53%	3,02%	3,06%	2,50%	2,58%	2,47%	2,28%	2,20%
12	Olejnata semena a plody	5,88%	5,84%	4,28%	7,44%	7,83%	6,68%	5,27%	4,33%	5,83%	5,79%	4,79%
13	Rostlinné výtažky a šťávy	1,20%	0,95%	0,74%	0,59%	0,71%	0,96%	0,95%	0,81%	0,68%	0,70%	0,73%
14	Rostlinné pletací materiály	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%	0,02%	0,03%	0,02%	0,03%
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	1,99%	2,63%	3,33%	3,45%	3,80%	3,76%	4,69%	4,10%	6,32%	5,84%	5,81%
16	Přípr. z masa a ryb, korýšů	1,61%	2,14%	2,25%	2,36%	2,54%	3,03%	2,93%	3,03%	2,99%	3,10%	3,13%
17	Cukr a cukrovinky	11,58%	10,30%	8,57%	5,19%	5,35%	5,19%	5,43%	5,21%	6,56%	5,57%	4,70%
18	Kakao a kakaové přípravky	4,42%	3,46%	4,15%	3,74%	3,79%	3,49%	3,50%	3,51%	3,46%	3,57%	3,71%
19	Přípravky z obilí	4,68%	4,15%	4,76%	4,71%	5,24%	5,14%	5,67%	5,66%	5,53%	6,20%	6,10%
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	2,80%	2,57%	2,80%	2,65%	2,10%	1,97%	1,92%	2,02%	1,80%	1,84%	1,83%
21	Různé potravinové přípravky	9,61%	7,97%	7,72%	8,15%	8,53%	8,96%	7,97%	7,77%	7,35%	7,47%	7,05%
22	Nápoje a lihoviny, ocet	10,59%	9,32%	10,58%	10,63%	9,52%	10,02%	9,22%	7,44%	7,16%	7,93%	7,99%
23	Zbytky a odpady v potravinářství	3,47%	3,68%	3,97%	4,06%	4,37%	3,65%	5,17%	5,18%	5,06%	5,88%	6,28%
24	Tabák a tabákové výrobky	4,12%	4,39%	3,26%	4,92%	6,60%	6,77%	7,56%	7,15%	6,70%	6,62%	7,67%

Příloha č. 3: Komoditní skladba českého agrárního dovozu (v mil. Kč)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Celkem	tempo růstu
01	Živá zvířata	624	1 043	994	1 008	1 495	1 893	1 809	1 868	2 509	2 009	1 942	17 192	12
02	Maso a droby	7 192	10 027	10 864	12 570	14 070	15 958	17 009	19 777	23 018	23 418	24 827	178 731	13
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost.	1 490	1 839	1 957	2 114	2 314	2 284	2 412	2 807	2 990	3 698	4 195	28 099	11
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky	5 451	7 221	8 456	10 455	10 093	10 290	11 366	12 438	13 396	14 290	15 820	119 275	11
05	Ostatní živočiš. Produkty	1 025	953	1 052	1 169	1 168	1 182	1 315	1 536	1 782	1 939	2 241	15 361	8
06	Živé rostliny a květinářské vyr.	2 673	2 614	2 584	2 974	3 138	3 205	3 234	3 571	3 570	3 631	3 847	35 040	4
07	Zelenina, kořeny a hlízy	6 337	6 968	8 890	9 750	8 928	9 286	10 946	10 473	10 114	11 703	11 601	104 995	6
08	Ovoce a ořechy	10 698	11 741	10 782	11 375	11 741	11 215	11 655	12 085	12 548	13 874	14 312	132 027	3
09	Káva, čaj, maté, koření	1 838	2 311	2 748	3 286	3 317	3 444	3 709	4 731	4 702	4 699	6 606	41 391	14
10	Obiloviny	1 307	1 170	2 362	2 677	2 437	1 895	2 022	2 380	3 368	3 301	3 544	26 463	10
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	552	628	671	1 119	1 109	1 105	1 130	1 338	1 433	1 794	1 836	12 714	13
12	Olejnata semena a plody	2 729	2 381	2 688	2 308	2 828	2 246	3 256	4 137	5 361	5 323	5 066	38 323	6
13	Rostlinné výtažky a šťávy	455	511	466	668	1 028	672	761	787	916	853	910	8 028	7
14	Rostlinné pletací materiály	48	28	28	30	32	41	49	119	117	100	121	713	10
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	4 008	3 713	4 271	3 862	5 425	6 290	5 398	7 377	7 012	8 510	9 397	65 263	9
16	Přípr. z masa a ryb, korýšů	2 217	2 666	3 150	4 156	4 255	4 376	4 256	4 724	5 054	5 369	5 840	46 061	10
17	Cukr a cukrovinky	3 140	3 667	3 818	5 047	3 799	4 403	4 127	4 641	6 632	5 988	6 258	51 521	7
18	Kakao a kakaové přípravky	4 849	5 008	5 660	6 196	6 093	6 110	6 540	7 168	7 727	8 338	9 442	73 132	7
19	Přípravky z obilí	6 072	6 474	6 897	7 987	8 776	8 963	9 181	10 384	11 502	12 487	13 016	101 739	8
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	4 453	4 794	5 379	6 555	6 555	6 241	6 380	6 475	6 399	6 813	7 519	67 563	5
21	Různé potravinové přípravky	7 932	8 771	8 734	10 374	10 538	10 054	10 234	11 496	13 532	14 224	15 074	120 965	7
22	Nápoje a lihoviny, ocet	6 524	7 094	7 930	9 314	9 736	9 752	9 726	11 422	11 280	12 484	13 817	109 078	8
23	Zbytky a odpady v potravinářství	7 988	7 140	7 110	7 743	8 768	8 432	8 430	8 965	10 350	12 093	12 597	99 616	5
24	Tabák a tabákové výrobky	4 221	4 762	5 245	6 597	3 406	4 399	5 062	5 974	7 714	7 735	6 671	61 787	5
	Celkem	93 822	103 522	112 737	129 333	131 048	133 735	140 008	156 674	173 026	184 674	196 502	1 555 080	8

7.1.3

Příloha č. 4: Komoditní skladba českého agrárního dovozu (v %)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Podíl na AZO
01	Živá zvířata	0,66%	1,01%	0,88%	0,78%	1,14%	1,42%	1,29%	1,19%	1,45%	1,09%	0,99%	1,11%
02	Maso a droby	7,67%	9,69%	9,64%	9,72%	10,74%	11,93%	12,15%	12,62%	13,30%	12,68%	12,63%	11,49%
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost.	1,59%	1,78%	1,74%	1,63%	1,77%	1,71%	1,72%	1,79%	1,73%	2,00%	2,13%	1,81%
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky	5,81%	6,98%	7,50%	8,08%	7,70%	7,69%	8,12%	7,94%	7,74%	7,74%	8,05%	7,67%
05	Ostatní živočiš. Produkty	1,09%	0,92%	0,93%	0,90%	0,89%	0,88%	0,94%	0,98%	1,03%	1,05%	1,14%	0,99%
06	Živé rostliny a květinářské výr.	2,85%	2,53%	2,29%	2,30%	2,39%	2,40%	2,31%	2,28%	2,06%	1,97%	1,96%	2,25%
07	Zelenina, kořeny a hlízy	6,75%	6,73%	7,89%	7,54%	6,81%	6,94%	7,82%	6,68%	5,85%	6,34%	5,90%	6,75%
08	Ovoce a ořechy	11,40%	11,34%	9,56%	8,80%	8,96%	8,39%	8,32%	7,71%	7,25%	7,51%	7,28%	8,49%
09	Káva, čaj, maté, koření	1,96%	2,23%	2,44%	2,54%	2,53%	2,58%	2,65%	3,02%	2,72%	2,54%	3,36%	2,66%
10	Obiloviny	1,39%	1,13%	2,09%	2,07%	1,86%	1,42%	1,44%	1,52%	1,95%	1,79%	1,80%	1,70%
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	0,59%	0,61%	0,60%	0,86%	0,85%	0,83%	0,81%	0,85%	0,83%	0,97%	0,93%	0,82%
12	Olejnata semena a plody	2,91%	2,30%	2,38%	1,78%	2,16%	1,68%	2,33%	2,64%	3,10%	2,88%	2,58%	2,46%
13	Rostlinné výtažky a šťávy	0,48%	0,49%	0,41%	0,52%	0,78%	0,50%	0,54%	0,50%	0,53%	0,46%	0,46%	0,52%
14	Rostlinné pletací materiály	0,05%	0,03%	0,03%	0,02%	0,02%	0,03%	0,04%	0,08%	0,07%	0,05%	0,06%	0,05%
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	4,27%	3,59%	3,79%	2,99%	4,14%	4,70%	3,86%	4,71%	4,05%	4,61%	4,78%	4,20%
16	Přípr. z masa a ryb, korýšů	2,36%	2,58%	2,79%	3,21%	3,25%	3,27%	3,04%	3,02%	2,92%	2,91%	2,97%	2,96%
17	Cukr a cukrovinky	3,35%	3,54%	3,39%	3,90%	2,90%	3,29%	2,95%	2,96%	3,83%	3,24%	3,18%	3,31%
18	Kakao a kakaové přípravky	5,17%	4,84%	5,02%	4,79%	4,65%	4,57%	4,67%	4,58%	4,47%	4,52%	4,81%	4,70%
19	Přípravky z obilí	6,47%	6,25%	6,12%	6,18%	6,70%	6,70%	6,56%	6,63%	6,65%	6,76%	6,62%	6,54%
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	4,75%	4,63%	4,77%	5,07%	5,00%	4,67%	4,56%	4,13%	3,70%	3,69%	3,83%	4,34%
21	Různé potravinové přípravky	8,45%	8,47%	7,75%	8,02%	8,04%	7,52%	7,31%	7,34%	7,82%	7,70%	7,67%	7,78%
22	Nápoje a lihoviny, ocet	6,95%	6,85%	7,03%	7,20%	7,43%	7,29%	6,95%	7,29%	6,52%	6,76%	7,03%	7,01%
23	Zbytky a odpady v potravinářství	8,51%	6,90%	6,31%	5,99%	6,69%	6,30%	6,02%	5,72%	5,98%	6,55%	6,41%	6,41%
24	Tabák a tabákové výrobky	4,50%	4,60%	4,65%	5,10%	2,60%	3,29%	3,62%	3,81%	4,46%	4,19%	3,39%	3,97%

Příloha č. 5: Saldo obchodní bilance u jednotlivých komoditních skupin (v mil. Kč)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Celkem
01	Živá zvířata	2 644,38	2 791,21	2 895,81	3 220,31	3 419,06	2 604,12	2 942,27	3 913,09	4 474,16	5 318,89	6 091,93	40 315
02	Maso a droby	-4 665,51	-7 157,78	-8 151,61	-9 191,08	-9 984,31	-12 111,13	-12 672,96	-14 681,20	-16 729,72	-16 991,84	-18 027,97	-130 365
03	Ryby, koryšši, měkkýši a ost.	-249,90	-546,45	-588,24	-781,42	-840,18	-971,94	-872,62	-1 011,46	-1 029,58	-1 350,41	-1 334,10	-9 576
04	Mléko, vejce, med a mléčné výrobky	2 787,76	3 249,84	4 020,72	5 064,22	4 526,99	2 269,31	1 991,03	3 552,90	3 555,78	4 846,69	5 600,60	41 466
05	Ostatní živočiš. Produkty	-407,19	-517,14	-520,50	-654,98	-636,79	-558,36	-688,00	-729,70	-837,86	-842,04	-868,88	-7 261
06	Živé rostliny a květinářské výr.	-2 404,05	-2 285,76	-2 255,50	-2 702,34	-2 845,88	-2 891,07	-2 854,28	-3 208,67	-3 060,30	-2 644,68	-2 979,49	-30 132
07	Zelenina, kořeny a hlízy	-5 548,36	-5 617,73	-6 938,81	-7 685,09	-6 928,01	-7 269,72	-8 515,02	-7 884,48	-7 503,36	-8 997,05	-8 941,69	-81 829
08	Ovoce a ořechy	-8 945,37	-8 475,49	-8 680,69	-9 011,75	-9 406,41	-8 843,87	-9 178,67	-9 495,59	-9 426,44	-9 966,30	-10 460,19	-101 891
09	Káva, čaj, maté, koření	-1 343,07	-1 486,94	-1 613,26	-1 944,01	-1 992,36	-2 007,12	-1 890,47	-2 732,40	-1 929,18	-2 001,89	-2 260,30	-21 201
10	Obiloviny	363,51	5 631,65	3 295,36	4 654,61	5 125,64	7 069,98	5 469,91	10 171,87	10 924,99	9 765,40	12 077,33	74 550
11	Mlýn. Výrob., slad, škroby	1 986,12	1 336,97	1 417,72	1 330,11	2 115,33	2 006,46	1 501,55	1 771,40	2 232,77	1 872,27	2 086,49	19 657
12	Olejnata semena a plody	890,72	2 201,86	673,20	4 902,89	5 549,22	4 547,70	2 301,16	1 075,68	3 288,90	3 977,16	3 492,50	32 901
13	Rostlinné výtažky a šťávy	282,22	237,08	119,13	-97,89	-264,49	301,19	235,44	192,60	89,96	271,71	384,58	1 752
14	Rostlinné pletací materiály	-42,97	-23,54	-23,45	-26,91	-27,56	-37,15	-41,91	-93,76	-65,16	-68,26	-74,02	-525
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	-2 782,15	-1 647,45	-1 659,31	-514,68	-1 359,37	-2 467,71	-454,99	-2 441,29	2 360,67	872,25	971,31	-9 123
16	Přípr. z masa a ryb, koryššů	-1 225,36	-983,74	-1 380,53	-1 872,54	-1 537,72	-1 294,82	-1 173,89	-1 074,57	-618,13	-394,44	-258,05	-11 814
17	Cukr a cukrovinky	3 985,22	4 420,92	2 908,86	-14,91	1 926,71	878,04	1 592,29	1 632,54	3 094,31	2 953,42	2 141,28	25 519
18	Kakao a kakaové přípravky	-2 126,97	-2 291,48	-2 404,10	-2 568,70	-2 041,45	-2 556,92	-2 850,61	-2 941,72	-2 593,50	-2 603,93	-2 812,64	-27 792
19	Přípravky z obilí	-3 194,11	-3 214,14	-3 160,84	-3 426,18	-3 175,29	-3 732,71	-3 204,98	-3 567,22	-3 305,77	-2 522,19	-2 133,90	-34 637
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	-2 733,29	-2 772,96	-3 182,47	-3 991,82	-4 313,91	-4 238,24	-4 352,41	-4 038,36	-3 728,10	-3 857,45	-4 245,59	-41 455
21	Různé potravinové přípravky	-2 020,82	-2 512,27	-2 670,06	-2 482,63	-1 422,40	-937,56	-1 834,56	-2 144,28	-2 637,00	-2 222,62	-2 479,23	-23 363
22	Nápoje a lihoviny, ocet	-5,79	223,49	381,74	982,85	448,92	442,21	-15,66	-2 465,30	-656,59	244,56	442,83	23
23	Zbytky a odpady v potravinářství	-5 852,11	-4 249,85	-3 995,31	-3 807,71	-4 100,59	-4 715,34	-2 985,03	-2 725,75	-2 845,59	-2 643,14	-1 386,00	-39 306
24	Tabák a tabákové výrobky	-1 688,38	-1 313,06	-2 682,49	-1 833,46	3 647,77	2 487,14	2 908,80	2 632,76	2 227,52	2 904,00	7 015,35	16 306
	Celkem	-32 295	-25 003	-34 195	-32 453	-24 117	-32 028	-34 644	-36 293	-24 717	-24 080	-17 958	-317 782

Příloha č. 6: Analýza komparativních výhod ČR s Německem (index LFI)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
01	Zvířata živá	1,55	1,18	1,94	1,67	1,31	0,65	1,03	1,26	0,83	1,46	1,08
02	Maso a droby požitelné	-1,58	-4,86	-4,74	-5,29	-6,00	-7,11	-7,60	-7,19	-7,69	-7,71	-8,05
03	Ryby korýši měkkýši a ost vodní bezobratlovci	1,45	0,81	0,82	0,45	0,41	0,32	0,40	0,32	0,18	0,09	0,05
04	Mléko vejce med výrobky jedlé živočiš původu	3,67	4,23	7,43	5,38	5,79	3,01	2,97	3,24	1,19	0,93	1,84
05	Výrobky živočišného původu jinde neuvedené	0,99	-0,10	-0,08	-0,31	-0,21	-0,09	-0,19	-0,31	-0,34	-0,30	-0,31
06	Rostliny živé a výrobky květinářské	-0,13	-0,39	-0,27	-0,47	-0,56	-0,59	-0,40	-0,48	-0,31	-0,28	-0,29
07	Zelenina rostliny hlízy kořeny požitelné	-1,06	-1,38	-1,86	-2,01	-1,52	-1,61	-1,77	-1,52	-1,19	-1,83	-1,54
08	Ovoce ořechy jedle slupky citr plodů melounů	0,87	1,01	-0,60	-1,09	-1,47	-1,46	-1,07	-0,92	-0,73	-1,03	-1,12
09	Káva čaj maté koření	-0,26	-0,26	-0,12	-0,05	0,20	-0,15	0,15	-0,32	0,18	-0,51	-1,01
10	Obilí	2,01	8,27	7,91	8,62	8,55	13,45	9,92	14,01	14,04	13,11	14,41
11	Výr mlýnské slad škroby inulin lepek pšeničný	0,20	0,13	0,32	0,16	0,37	0,53	0,65	0,34	0,16	0,15	0,19
12	Semena plody rostliny léčivé průmysl sláma ap	4,10	4,24	0,97	7,39	7,80	6,63	4,48	2,50	4,95	5,95	4,23
13	Šelak gumy pryskyřice aj šťávy výtažky rostl	-0,03	-0,01	0,01	-0,08	-0,33	0,03	0,03	-0,03	-0,11	0,02	0,04
14	Materiály rostlinné pletací aj výr rostlinné	-0,05	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	-0,02
15	Tuky oleje živočišné rostlinné pokrmové vosky	-3,07	-1,13	0,35	1,18	-1,62	-1,41	-0,79	-1,38	-0,63	-0,49	-0,28
16	Přípravky z masa ryb korýšů aj vod bezobratl	-0,72	-0,82	-0,94	-0,99	-1,02	-1,05	-0,91	-0,90	-1,04	-1,13	-1,12
17	Cukr a cukrovinky	4,23	4,59	1,87	-0,29	0,11	-0,08	0,33	0,40	0,00	0,28	0,27
18	Kakao a přípravky kakaové	-1,45	-2,03	-1,44	-1,96	-1,75	-1,62	-1,60	-1,74	-1,42	-1,50	-1,84
19	Přípravky z obilí mouky škroby mléka pečivo	-2,30	-2,31	-2,34	-2,45	-2,68	-2,94	-2,26	-2,61	-2,49	-2,06	-2,01
20	Přípravky ze zeleniny ovoce ořechů	-0,07	-0,90	-0,92	-0,96	-1,03	-1,03	-1,03	-1,13	-1,06	-1,10	-1,25
21	Přípravky potravinové různé	-1,52	-2,54	-2,79	-2,89	-2,39	-1,81	-1,57	-1,30	-2,74	-2,31	-2,36
22	Nápoje tekutiny lihové ocet	4,32	2,14	2,63	1,84	2,23	3,00	3,00	0,90	1,27	1,26	1,49
23	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	-8,28	-6,13	-5,51	-5,43	-5,49	-5,32	-2,72	-3,13	-2,86	-2,29	-2,08
24	Tabák náhražky tabákové vyrobené	-2,85	-3,72	-2,62	-2,42	-0,70	-1,37	-1,06	0,01	-0,16	-0,71	-0,31
	Celkem	-0,88	-0,65	-0,69	-0,62	-0,86	-1,27	-1,31	-1,20	-1,19	-1,33	-1,11

Příloha č. 7: Analýza komparativních výhod ČR s Polskem (index LFI)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
01	Zvířata živá	0,22	0,95	1,44	2,60	1,85	1,26	1,85	1,60	1,42	1,67	1,95
02	Maso a droby požitelné	-1,67	-5,97	-6,37	-6,03	-6,28	-6,64	-6,27	-6,58	-7,33	-6,57	-6,86
03	Ryby korýši měkkýši a ost vodní bezobratlovci	0,06	-0,12	0,17	0,14	-0,23	-0,19	0,19	0,19	0,19	-0,08	-0,17
04	Mléko vejce med výrobky jedlé živočiš původu	-7,06	-7,11	-4,57	-4,14	-5,71	-4,69	-4,40	-4,23	-3,83	-2,98	-3,20
05	Výrobky živočišného původu jinde neuvedené	0,02	0,12	0,22	0,32	0,41	0,42	0,42	0,40	0,25	0,23	0,13
06	Rostliny živé a výrobky květinářské	-0,25	-0,22	-0,19	-0,19	-0,15	-0,09	-0,08	-0,04	-0,08	-0,04	0,00
07	Zelenina rostliny hlízy kořeny požitelné	-3,65	-2,70	-2,51	-2,20	-2,30	-1,33	-1,26	-1,18	-1,32	-1,31	-1,59
08	Ovoce ořechy jedle slupky citr plodů melounů	-1,32	0,15	-0,39	0,52	-0,27	-0,02	-0,01	0,15	0,06	0,35	0,39
09	Káva čaj maté koření	-0,08	-0,09	-0,36	-0,44	-0,89	-1,17	-1,05	-1,38	-0,48	0,67	0,69
10	Obilí	2,51	3,65	4,46	6,40	7,73	5,48	5,96	7,64	5,90	2,16	2,21
11	Výr mlýnské slad škroby inulin lepek pšeničný	7,78	5,79	4,83	4,37	5,66	5,04	4,09	3,48	3,20	2,84	2,52
12	Semena plody rostliny léčivé průmysl sláma ap	2,19	1,81	1,90	2,26	3,63	4,37	1,40	1,40	1,18	0,93	0,60
13	Šelak gumy pryskyřice aj šťávy výtažky rostl	0,38	0,26	0,18	0,14	0,11	0,19	0,20	0,13	0,08	0,11	0,14
14	Materiály rostlinné pletací aj výr rostlinné	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,00	0,00	0,01	0,02	0,07	0,00	0,05
15	Tuky oleje živočišné rostlinné pokrmové vosky	0,26	1,05	-0,15	-0,41	-1,28	-1,90	0,70	2,49	6,87	7,37	5,99
16	Přípravky z masa ryb korýšů aj vod bezobratl	-1,70	-1,41	-1,24	-1,56	-1,93	-1,49	-1,85	-1,86	-1,52	-1,09	-0,97
17	Cukr a cukrovinky	2,38	2,30	5,18	0,30	0,37	0,90	0,34	1,06	0,58	-0,58	-0,12
18	Kakao a přípravky kakaové	-2,46	-0,48	1,09	0,01	-0,07	-0,32	-0,28	-0,31	-0,30	-0,51	-0,01
19	Přípravky z obilí mouky škroby mléka pečivo	-4,66	-2,96	-2,36	-2,45	-2,24	-1,59	-1,52	-1,78	-2,60	-1,64	-1,02
20	Přípravky ze zeleniny ovoce ořechů	-2,37	-1,98	-1,49	-1,44	-1,28	-0,92	-1,15	-0,81	-0,76	-0,74	-0,48
21	Přípravky potravinové různé	5,93	3,05	-1,03	-0,35	-0,08	0,88	-0,02	-1,44	-1,61	-1,27	-1,04
22	Nápoje tekutiny lihové ocet	1,48	1,21	-0,07	2,60	1,84	1,97	1,71	0,61	1,72	1,71	1,60
23	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	2,91	2,15	1,98	2,49	2,43	1,97	3,16	2,80	1,72	1,93	1,63
24	Tabák náhražky tabákové vyrobené	-0,88	0,55	-0,70	-2,94	-1,31	-2,12	-2,13	-2,38	-3,41	-3,17	-2,44
	Celkem	-2,04	-3,17	-3,24	-2,83	-2,36	-3,85	-3,30	-3,01	-2,32	-2,41	-2,19

Příloha č. 8: Analýza komparativních výhod ČR se Slovenskem (index LFI)

Kód	Název zboží	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
01	Zvířata živá	1,19	-0,29	-0,05	0,07	0,19	-0,18	-0,05	0,12	-0,11	0,24	0,44
02	Maso a droby požitelné	0,56	0,83	0,87	1,05	1,81	2,12	1,42	1,82	2,97	2,99	2,41
03	Ryby korýši měkkýši a ost vodní bezobratlovci	0,62	0,49	0,59	0,39	0,49	0,62	0,63	0,50	0,48	0,46	0,55
04	Mléko vejce med výrobky jedlé živočiš původu	-5,39	-3,65	-2,33	-3,27	-2,92	-1,52	-1,21	-1,90	-2,03	-1,46	-1,37
05	Výrobky živočišného původu jinde neuvedené	-0,01	-0,15	-0,19	-0,30	-0,31	-0,36	-0,35	-0,32	-0,20	-0,30	-0,48
06	Rostliny živé a výrobky květinářské	-0,52	-0,34	-0,12	0,03	0,08	0,08	0,11	0,11	0,12	0,18	0,19
07	Zelenina rostliny hlízy kořeny požitelné	-0,08	-0,04	0,49	0,45	0,57	1,04	1,33	1,15	0,93	0,82	0,81
08	Ovoce ořechy jedle slupky citr plodů melounů	1,62	1,62	1,33	1,52	1,50	1,73	1,00	0,95	0,74	0,87	0,76
09	Káva čaj maté koření	0,31	0,18	0,21	-0,13	-0,51	-0,04	0,07	0,71	0,22	0,17	-0,05
10	Obilí	-0,72	-0,84	-3,23	-2,08	-1,38	-0,77	-0,82	0,02	-0,77	-0,69	-1,17
11	Výr mlýnské slad škroby inulin lepek pšeničný	-0,81	-0,80	-0,86	-1,50	-0,86	-0,85	-1,17	-0,98	-0,69	-1,13	-0,71
12	Semena plody rostliny léčivé průmysl sláma ap	-1,18	-0,90	-1,84	-0,81	-1,66	-0,46	-0,58	-1,70	-3,51	-3,52	-1,66
13	Šelak gumy pryskyřice aj šťávy výtažky rostl	0,08	0,04	0,04	0,00	0,01	0,01	-0,02	-0,01	0,00	0,01	0,00
14	Materiály rostlinné pletací aj výr rostlinné	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	-0,02	-0,01	-0,14	-0,12	-0,12	-0,03
15	Tuky oleje živočišné rostlinné pokrmové vosky	-1,42	-0,41	-0,13	-0,16	0,28	-2,82	-1,51	0,33	1,47	-0,63	-1,11
16	Přípravky z masa ryb korýšů aj vod bezobratl	1,93	1,72	2,02	2,03	1,93	2,61	2,08	1,93	2,07	2,27	2,28
17	Cukr a cukrovinky	-2,41	-2,77	-3,47	-3,85	-0,84	-2,95	-2,36	-3,06	-3,40	-1,22	-2,48
18	Kakao a přípravky kakaové	0,05	0,17	0,59	0,16	-0,13	0,24	-0,17	-0,63	-0,20	-0,66	-0,39
19	Přípravky z obilí mouky škroby mléka pečivo	-1,72	-2,39	-1,41	-1,08	-1,43	-1,24	-1,32	-1,31	-0,83	-1,02	-0,79
20	Přípravky ze zeleniny ovoce ořechů	1,04	0,62	0,70	0,47	0,33	0,45	0,05	0,11	0,33	0,23	0,21
21	Přípravky potravinové různé	0,93	-0,11	1,19	0,31	0,02	-0,03	0,41	0,78	0,77	0,88	0,67
22	Nápoje tekutiny lihové ocet	1,33	0,76	2,14	1,15	0,44	0,12	-0,46	-0,95	-0,47	-0,24	-0,26
23	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	1,24	1,21	1,64	1,59	1,28	1,29	1,11	1,03	0,89	0,69	0,73
24	Tabák náhražky tabákové vyrobené	3,38	5,05	1,84	3,95	1,12	0,92	1,83	1,44	1,35	1,17	1,47
	Celkem	0,37	1,78	0,91	1,47	2,06	1,80	2,24	2,39	2,59	2,51	2,49

8 Seznam grafů:

Graf č. 1: Vyplacené vývozní subvence 2004-2013 (v mil. Kč).....	41
Graf č. 2: Podíl přímých plateb a doplňkových plateb v ČR 2004 – 2013	45
Graf č. 3: Podíly teritorií na celkovém agrárním importu ČR.....	50
Graf č. 4: Podíly teritorií na celkovém agrárním exportu ČR.....	50
Graf č. 5: Saldo AZO ČR s jednotlivými teritorii (v mil. Kč)	52
Graf č. 6: Vybrané ukazatele AZO ČR s EU-15 a EU-13 (v mil. Kč).....	53
Graf č. 7: Vybrané ukazatele AZO ČR s OSVTE (v mil. Kč)	56
Graf č. 8: Agrární zahraniční obchod zemí SNS.....	59
Graf č. 9: Agrární zahraniční obchod rozvojových zemí (v mil. Kč)	61

9 Seznam tabulek:

Tabulka č. 1: Harmonizovaný systém klasifikace zboží	16
Tabulka č. 2: Postupný vývoj poskytovaných přímých plateb.....	40
Tabulka č. 3: Hlavní ukazatele AZO ČR s vybranými teritorii (v mld. Kč).....	47
Tabulka č. 4: Celkový a agrární ZO ČR s vybranými teritorii (v mil. Kč a %).....	48
Tabulka č. 5: Základní ukazatele AZO ČR s teritorii v letech 2004-2014 (v mil. Kč).....	51
Tabulka č. 6: Export ČR do zemí EU-28 (v mil. Kč).....	53
Tabulka č. 7: Import ČR ze zemí EU-28 (v mil. Kč).....	54
Tabulka č. 8: Saldo ČR v období 2004-2014 se zeměmi EU-15 a EU-13 (v mil. Kč).....	55
Tabulka č. 9: Ukazatele AZO ČR se státy OSVTE.....	57
Tabulka č. 10: Export a import se 3 nejdůležitějšími partnery (v mil. Kč, v %).....	58
Tabulka č. 11: Nejdůležitější obchodní partneři SNS (v mil. Kč).....	59
Tabulka č. 12: Komoditní skladba vývozu AZO ČR (v mil. Kč).....	64
Tabulka č. 13: Komoditní skladba dovozu AZO ČR (v mil. Kč).....	70
Tabulka č. 14: Komoditní struktura bilance AZO ČR.....	74
Tabulka č. 15: Komparativní výhoda EU-28 (indexy RCA).....	77
Tabulka č. 16: Komparace ČR se třetími zeměmi (index RCA).....	78
Tabulka č. 17: Komparace ČR s vybranými teritorii (index LFI).....	79
Tabulka č. 18: Komparace ČR s EU-15 (index LFI).....	80
Tabulka č. 19: Komparace ČR s EU-13 (index LFI).....	81
Tabulka č. 20: Komparace ČR se Slovenskem.....	82
Tabulka č. 21: Komparace ČR s Polskem (index LFI).....	83
Tabulka č. 22: Komparace ČR s Německem (index LFI).....	84